ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

(داستان)

ئايازبەك قۇشچى

نەشرگە تەييارلىغۇچىلار: **توختى ئابىخان، ئابلەمەت ھاجى**

ئۇيغۇر مەدەنىيەت تارىخىنىڭ قاراخانىلار دەۋرىدە (840 — 1212) ئاساس سېلىنغان يېڭىچە يازما ئەدەبىياتى يۈسۈپ خاس ھاجىبنىڭ مەشھۇر داستانى «قۇتادغۇبىلىك» ۋە ئەخمەت يۈكنەكنىڭ داستانى «ھىبەتۇل ھەقايىق» دا ئۆزىنىڭ نادىر ئۇلگىسىنى كورسەتكەن ئىدى.

يېڭىچە يازما ئەدەبىيات ئۆزىنىڭ كېيىنكى تەرەققىياتىدا مۇھەممەت خارازىمنىڭ لىرىك داستانى — «مۇھەببەتنامە»، رابغۇزنىڭ نەزىم - نەسىرلىك داستانى «قىسسەسۇل ئەنبىيا»، ئەخمەت يەسەۋىنىڭ «دىۋانۇل ھىكمەت» قاتارلىق ئەسەرلىرى، بولۇپمۇ لۇتپى، سەككاكى، ئاتايىلارنىڭ شېئىرىيتى ۋە ناۋايىنىڭ ئالەمشۇمۇل ئەھمىيەتكە ئىگە بولغان «خەمسە»، «چاھاردىۋان» ناملىق توپلاملىرى بىلەن تەپەككۇر تەرەققىياتىغا ۋە بەدىئى گۈزەللىك يېقىدىن يۈكسەك پەللىگە كوتىرىلدى.

سەئىدىيە دەۋرى (1514 — 1678) پۈتكۈل ئوتتۇرا ئاسىيا بويىچە ئۇيغۇر مەدەنىيەت تارىخىنىڭ قاراخانىلار ۋە تىمۇرلەر دەۋرىدىن كېيىن يەنە بىر قېتىملىق گۈللىنىش دەۋرىگە كىرگەنلىگىنى كورسەتتى.

سەئىدىيە خانلىغى ئۇنى قۇرغۇچى سۇلتان سەئىدخاننىڭ نامى بىلەن ئاتالغان. بۇ خانلىق يەركەننى پايتەخت قىلغانلىغى ئۈچۈن تارىختا يەركەن خانلىغى دەپمۇ ئاتىلىدۇ. سۇلتان سەئىدخان 16 - ئەسىردە ئوتكەن تۈرپان ھوكۈمرانلىرىنىڭ نەسلىدىن بولۇپ، ئۇنىڭ نەسەپنامىسى: خىزىر غوجا — ئوغلى مۇھەممەتخان — ئوغلى شېر مۇھەممەتخان — ئوغلى ئۇۋەيسخان — ئوغلى يونۇسخان — نەۋرىسى سۇلتان ئەخمەتخان — ئوغلى سۇلتان سەئىدخان بولۇپ ھىساپلىنىدۇ.

سەئىدىيە دەۋرى ئەدىبىياتىدا — سەئىدى، مەۋلانا خۇلقى، مىرزا ھەيدەر قەشقەرى، ئايازبىك قۇشچى، رەشىدى، قىدىرى، نەفىسى، خوجا ئابدۇرازاق، مەخموت جوراس قاتارلىق شائىر ۋە ئەدىپلەر ئالاھىدە ئورۇن تۇتىدۇ.

ئايازبىك قۇشچى — شائىر، سەركەردە ۋە دولەت ئەرباپلىرىدىن بىرى. ئۇ سۇلتان سەئىدخاننىڭ ئەندىجانغا بېرىپ ھاكىم بولغان ياشلىق دەۋرىدىكى يېقىنلىرىدىن بىرى بولغان. ئايازبىك قۇشچى سۇلتان سەئىدخان ۋە سۇلتان ئابدىرىشىتخان دەۋرىدىكى گۇللەنگەن سەئىدىيە ئەدىبىياتىنىڭ ئاتاقلىق ۋەكىللىرىدىن بىرى. ئۇنىڭ «مەخمۇتنامە»، «جاھاننامە» ناملىق ئىككى داستانى ۋە ئابدىرىشىتخاننىڭ خانلىق سەلتەنىتىگە چىقىشىغا بېغىشلانغان «ساقى مەيى پەرەخ بەخش تۇتكىم باھار كەلدى، ئىشرەت زامانى يەتتى ئول گۇل ئۇزار كەلدى» سەدرىسى بىلەن يېزىلغان مۇبارەكنامىسى، ئابدىرىشىتخاننىڭ خەلققە ھىيتلىق توي قىلىپ بەرگەنلىگىگە بېغىشلىغان «ئىدۇ باھار ئەييامىدۇر ساقى لەبا لەب جام تۇت، ئەيشى تەرەپ دەۋرانىدۇر جامى مەي گۇلپام تۇت» سەدرىسى بىلەن يېزىلغان قەسىدىسى قاتارلىق شېىرلىرى ھازىرغىچە كوچۇرۇلمە نۇسخىلاردا ساقلىنىپ كەلمەكتە.

سەئىدىيە دەۋرىنىڭ ئاتاقلىق شائىرى ئايازبىك قۇشچىنىڭ گۇزەل داستانى «جاھاننامە» 2650 مىسرا (1325 بىيىت) دىن تەشكىل تاپقان، مەسنىۋى شەكىلدە يېزىلغان چوڭ ھەجىملىك داستان. داستاندا ئەينى زاماننىڭ كىتابەت ئادىتى بويىچە، تەڭرى، پەيغەمبەر ۋە ئۇنىڭ چاھار يارلىرى سۇپەتلىرىگە 60 مىسرا قەسىدە بېغىشلانغان. داستاندا يەنە ئەسەرنىڭ يېزىلىش سەۋەپلىرىگە ئائىت مۇقەددىمە خاراكتىرىدا 160 مىسرالىق بايان، ئەسەرنىڭ ئاپتور ھىسسىياتلىرىغا ئالاقىدار خاتىمىسىگە ئاتالغان 32 مىسرالىق بايان بار. خاس «جاھاننامە» قىسمىنىڭ ئوزى 2398 مىسرا بىلەن بايان قىلىنغان.

سۇلتان سەئىدخان ھاكىمىيەت ئۇستىگە چىقىپ ئۇزاق ئوتمەستىن مەيدانغا كەلگەن بۇ چوڭ ھەجىملىك گۇزەل داستان، سەئىدىيە دەۋرىنىڭ شېىرىيەت مۇنبىرىدە يۇلتۇزدەك چاقناپ، ئوز دەۋرىنىڭ زور ھورمىتى ۋە بەدىسى زوقىنى قوزغىغان ئىدى.

«جاھاننامە» داستانى شويبان خاننىڭ سەئىدىيىگە تەۋە بولغان بەدەخشان زۇپەر قەلئەسىگە سالغان تەھدىتىگە قارىشى ھەربى يۇرۇشلەر پەيتىدە يېزىلغان. شۇنى قەيت قىلىش كېرەككى، زوھرىدىن مۇھەممەت بابۇرنىڭ «بابورنامە» ناملىق ئەسىرىدىكى كوپلىگەن ئەسلىمىلەرمۇ دەل شۇ شويبان خان ۋەقەسىگە ئائىتتۇر.

تارىخقا مەلۇمكى، ئوزبېك خان 1313 — 1340 -يىللىرى ئالتۇن ئوردىدا مۇسۇلمان بولغان جۇجىخان قىسىملىرىنىڭ خانى ئىدى. ئۇ، ئوبۇلخەيرى دەۋرىدە، سەمەرقەنتنى ئىشغال قىلغان ئوزبېك خان، تومۇرلەڭنىڭ نەۋرىسى بولغان ئۇلۇغ بىكنىڭ ئوزىنىڭ ئىسيان قىلغان جىيەنى ئالادۇلەنى باستۇرۇش ئۇچۇن ھىراتقا ماڭغىنىدىن پايدىلانغان ئىدى. ئوبۇلخەيرى ئولگەندىن كېيىن، دەشتى قىپچاق ئوزبېكلىرى پارچىلاندى. ئۇلارنى ئوبۇلخەيرىنىڭ نەۋرىسى مەھەممەت شويبان خان (1450—1510) قايتا ئۇيۇشتۇردى. ئۇ 1499—1500-يىللىرى بۇخارانى ئىگەللىدى. بابۇرنىڭ ۋە سۇلتان ھوسەيىن بايقارا (1416—1506) نىڭ قولىدىكى ماۋرەننەھرى ۋە خوراسان رايونلىرى كوپ ئوتمەي شويبانخاننىڭ قولىغا ئوتتى. شويبانخان پەرغانە ۋە تاشكەنتنى ئېلىشتا، بۇ يۇرتلارنىڭ ھاكىمى بولغان سۇلتان مەخمۇت-

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

خان بىلەن ۋە ئاڭا ئاقىۇدىن ياردەمگە قوشۇن تارتىپ چىققان ئىنىسى ئەخمەتخان بىلەن كوپ قېتىم ئۇرۇشۇپ، مەخمۇتخان پاجىەسىنى پەيدا قىلىدى. ئەخمەتخان ئاقسۇدا كېسەل بىلەن ئۆلدى. ئوز غەلبىلىرىدىن ئىسىنى يېقاتقان شويبانخان ئىران ساپاۋى خانلىغىنىڭ پادىشاسى ئىسمائىل شاھ بىلەن ئۇرۇشتى ۋە 1510 - يىلى مەرۋى يېنىدىكى جەڭدە ئولتۇرۇلدى. مۇھەممەت بابۇر شويبانخاننىڭ ئولتۇرۇلگەنلىگىدىن روھلىنىپ ئىسمائىل شاھقا مەكتۇپنامە ئەۋەتكەن ئىدى. بابۇر پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ سەمەرقەنتكە كېلىپ، تىمۇرلەر سۇلالىسىنىڭ ۋارىسى سۈپىتىدە ماۋەرەننەھرگە خان بولدى. سۇلتان سەئىدخان بولسا ئاقسۇدىن چېقىپ تاغىسى مەخمۇتخاننىڭ ۋارىسى سۈپىتىدە شويبانخان ئىگەللەپ ئالغان پەرغانە رايونىغا ىىر مەزگىل خان بولدى.

ئايازبىك قۇشچى «جاھاننامە» داستانىدا ئوزىنىڭ سۇلتان سەئىدخانغا ئەگىشىپ ئەندىجانغا كەلگەنلىگى ھەققىدە توختىلىپ:

"جاھان ئىچرە بى ھەسەل ئول جان ئىرۇر،
ئاتادىن ئاتاخان بىرخان ئىرۇر.
تابۇغىندا كەلدىم قەدىمى قۇلى،
نىچۇككىم گۇل ئولسە بولۇپ بۇلبۇلى.
ئەلىپ ئۆلتۇرۇپ ئەندىجان مۇلكىنى،
ئالاي دەپ خىيالى جاھان مۇلكىنى."

دەپ يازغان ئىدى.

سۇلتان سەئىدخان ئەندىجاندا خان بولۇپ تۇرغان چېغىدا، قەشقەر ھاكىمى ئاباىبەكرى مىرزا ئوڭا قارشى 20 مىڭ كىشىلىك قوشۇن بىلەن ھۇجۇم قىلىپ يېڭىلگەن ئىدى. كوپ ئوتمەي، شويبانخاننىڭ ئورنىغا دەسسىگەن ئۇنىڭ تاغىسى بولغان ئەبەيدوللاخان باشچىلىغىدىكى ئوزبېك تورىلىرى بابۇرنى سۇرۇپ ئۇنى ئوز يۇرتىنى مەڭگۇ تاشلاشقا مەجبۇر قىلدى. بابۇر ھىندىستان تەرەپكە سۇرۇلدى ۋە 1519 - يىلى دېھلى سۇلتانى ئىبراھىم رودىنى يېڭىپ، ھىندىستاندا بابۇرىلەر سۇلالىسىنى قۇردى. مانا شۇ خىل تارىخىي شارائىتتا، ئەبەيدوللاخاننىڭ قوشۇنلىرى پەرغانە ۋادىسىغا كېڭىيىپ، سۇلتان سەئىدخانىنى قىسىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە، يېشى يەتمىشتىن ھالقىغان، قېرىغانسېرى زالىملىشىپ كەتكەن ئاباىبەكرى مىرزىدىن بىزار بولغان قەشقەرىيە خەلقى سۇلتان سەئىدخاننىڭ ئانا يۇرتىغا قايتىپ كېلىشىنى ئىلتىماس قىلىپ، ئۇنىڭ ئالدىغا يوشۇرۇن كىشىلەر ئەۋەتتى. بۇ ئىككى ئەھۋال سۇلتان سەئىدخاننىڭ قەشقەرىيىگە قاراپ يۇرۇش قىلىشىغا سەۋەپ بولغان ئىدى. «جاھاننامە» داستانىدا بۇ ۋەقە مۇنداق تەسۋىرلەنگەن:

"ئاباىبەكرى ئەردى كاشغەر ھاكىمى،
كى يوق ئەردى رۇستەمدىن ئۇنىڭ كەمى،
ئەنىڭ مۇلكىدىكى ئەل - ئولۇس تامام،
تاپىپ ئەردى بەندۇ بالادا مۇقام.

.....
مۇسۇلمانلار ئەرمىشتۇك ئەسرۇ خاراپ،
كورۇپ زالىم ئىلكىدە تۇرلۇك ئازاپ.
بولۇپ ئۇشبۇلار بائىس شەھرۇيار،
بولۇپ ئىتتىپاقۇ سىغارۇ كىبار.
راۋان بولدى خان كاشىغەر مۇلكىگە،
كىم ئول خەبىرى بىخەبەر مۇلكىگە".

سۇلتان سەئىدخان ئابابەكرى مىرزىنى تارمار قىلدى. ئابابەكرى مىرزا تىبەتكە قاچ-قاندىن كېيىن، ئۇنىڭ تەخت ۋارىسى سۇپىتىدە باش كوتەرگەن جاھانگىر مىرزىنىمۇ يو-قاتتى. شۇنداق قىلىپ ئۇ يەركەندە خانلىق سەلتىنىتىگە چىقتى. ئەبەيدۇللاخان باشچىلىغىدىكى ئوزبېك ئاقسوڭەكلىرى پەرغانىنى ئىشغال قىلىش بىلەن قانائەتلىنىپ قالماستىن، بەدەخشاننى، ھەتتا قەشقەرىيەنىمۇ ئىشغال قىلىش قەستىگە كىرىشكەن ئىدى. ئايازبىك قۇشچى «جاھاننامە» داستانىدا بۇ ۋەقەلەر توغرىسىدا مۇنداق يازغان:

"تابوغىندا مەن بولۇپ سۇبھو شام،
تۇرۇپ قۇللۇغىدا قىلىپ ئىھتىمام.
بولۇپ لۇتپى ئىھسانىدىن سەرپىراز،
بولۇپ ئەردى مەخمۇت يەڭلىغ ئاياز.
كى ۋەقە بولۇپ ئانداق ئەييام ئىشى،
كەلىبان بەدەخشان سارىدىن كىشى.
خەبەر بەردى بى سەر قاپتۇر ئولۇس،
بۇزۇغلۇققا كوڭۇل ساپتۇر ئولۇس.
ئول ئەلنى ئىلىكلا ماساخان ئازىپ،
ئەسىر ئولغۇسىدۇر پەقىرۇ - غەرىپ.
ئولۇر ئول ۋىلايەتكە ئوزبېك كېلىپ،
مېنى ئەل ئىبەردىلەر ئانداق بىلىپ.
راۋان بولدۇم ئەمىر ئىلاھى بىلان،
كىرىپ يولغا پەرمان ئىلاھى بىلان".

بەدەخشان ئەسلىدە قەشقەرىيەگە قاراشلىق بىر ۋىلايەت ئىدى. ئابابەكرى مىرزا زا-مانىدا مىرزاخان بۇ ۋىلايەتنىڭ ھاكىمى بولۇپ، ئۇ سۇلتان سەئىدخاننىڭ تاغىسى خان مىرزىنىڭ ئوغلى ئىدى. ئابابەكرى مىرزا ھاكىمىيىتى غۇلىتىلغاندىن كېيىن، ئۇ ئوزبېك تو-رىلىرىنىڭ كۇشكۇرتىشى بىلەن سەئىدىيە خانلىغىغا نىسبەتەن "مۇستەقىل" بولىۋالغان.

بۇ قېتىمقى بەدەخشان يۇرۇشىگە سۇلتان سەئىدخان ئوزى باشچىلىق قىلدى. ئۇ زۇپەر قەلئەسىگە يېتىپ بارغاندا، مىرزاخان ئۇنىڭ ئالدىغا چىقىپ، خاتالىغىنى تونۇدى. سەئىد-

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولياز‌مىلار ئامبىرى

خان ئۇنى ئەپۇ قىلدى. بۇ قېتىمقى ھەربى يۈرۈشكە قاتناشقان سەركەردىلەر ئىچىدە سەئىد-خاننىڭ ئوغلى ئابدىرىشىتخان بىلەن بىللە ئايازبېك قۇشچىمۇ بولغان.

ئايازبېك قۇشچى «جاھاننامە» نىڭ مۇقەددىمىسىدە ئۆزىنىڭ بەدەخشان سەپىرىدە يەر-گىرمە يىل ئىلگىرىكى سۈيگەن مەھبۇبىنى ئۇچراتقانلىغىنى، كونا ئىشىق ۋە ئوتكەن ئىشلار توغرىسىدا ئويلاپ ھاياجانلىنىپ شۇ كۈنى كەچتە بارىگادا ئۇخلىيالمىغانلىغىنى، ئۇنىڭ بىلەن بىر بارىگادا ياتقان ياش ئۇلپىتىگە بۇ سىرىنى سوزلەپ بەرگەنلىگىنى ھەمدە ئۇنىڭ تەكلىۋى بىلەن «جاھاننامە» داستانىنى يازغانلىغىنى ئىزھار قىلىدۇ.

داستاندىكى:

"بۇ تەقەررۇپ بولدى كەل ئى نەۋجۇۋان،
مۇبارەك زەمرىگە يەتسە كامان.
مەن ئاندىن ساڭا بىر ھىكايەت قىلاي،
ۋاپاسىز جاھاندىن شىكايەت قىلاي."

دىگەن مىسرالارغا قارىغاندا بۇ نەۋجۇۋان (ياش يىگىت) ئەمدى يېقىنلاشقان (تەقەررۇپ) يېڭى سىرداش بولۇپ، سىر خۇددى ئوقيا ئوقى (كامان) دەك ئۇنىڭ سىر ساقلىغۇچى قەلبىگە (زەمرىگە) يوشۇرۇنۇپ تۇرۇشى تەۋسىيە قىلىنغان.

داستاننىڭ ئاياقلاشقان ۋاقتى ھەققىدە ئۇنىڭ خاتىمە قىسمىدا تولىمۇ ئېنىقسىز ھالدا پەقەت:

"يىل ئات ئەردى ماچىن تارىخىدا،
رەجەپ ئاي فۇرخەند تارىخىدا.
تۈگەتتىم جاھان مېھنەتى غوسسەسىن،
قىلىپ نەزمە بىر داستان قىسسەسىن.
جاھاننامە قويدۇم ئۇنىڭ ئاتىنى،
دىدىم چۈن ئۇنىڭ ھالۇ ھالاتىنى"

دىيىلگەن خالاس.

ئايازبېك قۇشچى «جاھاننامە» داستانىدا چوڭقۇر بىر پەلسەپىۋى پىكىرنى — كائىناتنىڭ ئۇزلۇكسىز ھەركەتتە ۋە ئۆزگىرىشتە بولىدىغانلىغىنى ھىكايەت شەكلىدە ئوبرازلاشتۇرۇپ، تۇغۇلماقتا ئولمەكلىك، خوشاللىقتا قايغۇ-ھەسرەت، گۈللىنىشتە خاراپلىق ئامىللىرى ساقلىنىدىغانلىغىنى، جاھان ئۆز ماھىيىتى بويىچە بۇ قانۇنىيەتكە زادى خىلاپلىق قىلمىغانلىغىنى، ئالەمنى، ھاياتلىقنى، خوشاللىق ۋە گۈللىنىشنى مەڭگۈ ئۆزگەرمەس تۇرغۇن ھالەتتە دەپ قاراش "ئەجەپ غەپلەت" ئىكەنلىگىنى تەكىتلەيدۇ. ئۇ:

"ئايازا ئەجەپ غەپلەت ئەمەسمۇ بۇ،
كى سەن خاھى بىدار، خاھى ئويۇ.

نه ۋاقتى نه سائەتكى سەندىن بۇگۈن،
ئوتەر ئومۇر ئىرۇر ئول ئەمەستۇر ئوكۈن.
يوق نەرسە ئوشال ۋاقت سائەت تورۇر،
كىم ئاي - يىلۇ ھەر كونۇ - تۇن يۇرۇر.
ئوتەردىك كورۇنەر ساڭا ئول ۋەلى،
يورۇرلەر جاھاندىن سېنى سورغالى."

دەپ، ئوتۇۋاتقان نەرسە ۋاقت، سائەت، ئاي، يىل ئەمەس، بەلكى ئومۇر. ۋاقت سېنىڭ كويۇڭدا، ئۇ سېنى جاھاندىن ئېلىپ كەتمەك پېيىدا يۇرىدۇ، دەپ خىتاپ قىلىدۇ.

ئايازبېك قۇشچى بۇ پەلسەپىۋى ئىدىيىسىگە ئىسپات قىلىپ مۇنداق بىر گۈزەل ھىكايىنى سوزلەيدۇ:

شەھرىيار ناملىق بىر پادىشالىق بولۇپ، ئۇنىڭ پايتەختى سىمىن شەھرىدە شەھسۋار ئىسىملىك پادىشا بولغان، ئۇ ئوغۇلسىزلىق دەردىدە ياشايدۇ. كېيىن فىروز شاھ ئىسىملىك بىر ئوغۇلغا ئىگە بولىدۇ. فىروز شاھ بالاغەتكە يېتىدۇ. ئۇ بىر كۈنى مەي ئىچىپ، مەيدىن كېيىن ئۇخلاپ چۈش كوردى. چۈشىدە چارۋاغىدىكى بىر قەسىر ئىچىگە كىرىپ ئۇ يەردە پەرىلەر ئارىسىدا تۇرغان رەنا ئىسىملىك پەرىزاتنىڭ قارشى ئېلىشىغا مۇيەسسەر بولىدۇ. قەسىردە كۆڭۈللۈك سوھبەت ۋە شىرىن بەزمىلەر بولىدۇ. بەزمە شارابىدىن مەس بولۇپ ئۇيقۇغا كەتكەن فىروز شاھ ئويغىنىپ، ئوزىنى يەنە ئوز ھەرىمىدە كوردى. شوندىن باشلاپ، ئۇ رەنا ئىسىملىك پەرىزاتقا ئاشىقى بىقارار بولۇپ ئۇنى ئىزلەيدۇ. ئۇنىڭ ئىز - دېرىكىنى ئالماي كېسەل بولىدۇ. بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان سەلىم ئاتلىق ۋەزىر ئوز ئوغلى فىروزا - رايىنى شاھزادىدىن ئەھۋال ئوقۇشقا دەۋەت قىلىدۇ. ئۇلار شاھزادىنى ئوۋغا ئېلىپ چىقىدۇ. ئوۋدا يۇرگەندە فىروز شاھنىڭ ئالدىدىن بىر كىيىك ئوتىدۇ، ئۇ، كىيىكنى قوغلايدۇ، كىيىك شاھزادىنى ئەگەشتۇرۇپ چۈشىدە كورگەن چارۋاغقا ئېلىپ بارىدۇ. شاھزادە رەنا ئىسىملىك پەرىزاتنى كورۇشى بىلەن بىھۇش بولۇپ يىقىلىدۇ. پەرىزات ئۇنى ئوز قوچىغىدا ھوشىغا كەلتۇرىدۇ. ئۇلار نەسەب ۋە ھال - ئەھۋال سورىشىدۇ. پەرىزات شاھزادىنىڭ ئىشقى ئارزۇسىغا ئوچ تۇرلوك شەرت قويىدۇ. بۇ ئوچ شەرت: پەرىزات ئۇيقۇغا كەتكەندە ئۇنى تېرەن مەنىلىك سوزلەر بىلەن ئوچ قېتىم ئويغىتىش كېرەك ئىدى.

پەرىزات بىرىنچى قېتىم ئويقۇغا كەتكەندە، شاھزادە پەرىزات ياتقان تەخت پايە بىلەن سوھبەتلىشىدۇ:

"نە كىم سەرگۈزەشت ئەيلەگەن ئەردى تەخت،
پەلەك جەۋرىلەر زۇلمىدىن نەرىم - سەخت."

تەختى پايە ئوزىنىڭ ئەسلى نىل ۋادىسىدىكى مول يوپۇرماقلىق دەرەخ ئىكەنلىگىنى سوزلەيدۇ، سايىسىدىن ھوزورلانغان بەزمىچىلەر ۋە شېخىدىن بەھرىلەنگەن ئۇچار قۇشلار توغرىلىق بايان قىلىدۇ. دەرەخ ئاخىرى ۋەيرانلىق قىسمىتىگە مۇپتىلا بولۇپ قۇرىغان، كېسىلگەن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ۋە تەخت قىلىنغان. شائىر تەختى پايە ھىكايىسى ئارقىلىق پەرىزاتنىڭ تەسىرلىنىپ ئويغىنىغانلىغىنى ئېيتىپ، ئالەمنىڭ بىقارارلىغىنى دەللىلەيدۇ.

پەرىزات ئىككىنچى قېتىم ئۇيقۇغا كەتكەندە، شاھزادە پەرىزاتنىڭ ئالدىدا تۇرغان تاش قاچا بىلەن سوھبەتلىشىدۇ:

"سوراھى ئىچى ھەم تولا قان ئىدى،
پەلەك دەردى بىھەد بايان ئىدى."

تاش قاچا ئۇزۇنىڭ ئىلىپرىس تېغىدىكى قورام تاش ھەتتا ئىلىپرىس تېغىغا ئاسماندىن چۈشكەن سەنگى (مېتورىت) ئىكەنلىگىنى ئېيتىدۇ. ئۇ سۇلايمان، جەمشىت، كەيكاۋات ۋە ئىسكەندەر دەۋرلىرىنىمۇ كورگەن. كېيىن ئوبۇل خەيرى ھەككاك ناملىق تاشچى ئۇنى ئېلىپ كېتىپ قاچا ياسىغان. شائىر بۇ دىتال ئارقىلىق مېتورىت ھەم قورام تاشىنىڭمۇ ھادىسى ئالەمدىن خالى ئەمەسلىگىنى دەللىلەيدۇ.

پەرىزات ئۈچىنچى قېتىم ئۇيقۇغا كەتكەندە، شاھزادە پەرىزاتنىڭ يېنىدا يېنىغلىق تۇرغان شام بىلەن سوھبەتلىشىدۇ:

"دىيەلمەي غەمىن شەمئى ھەم زار ئىدى،
پەلەكتىن بەسى ئوتلىرى بار ئىدى."

شام ئۇزۇنىڭ ئەسلى قوزا بولۇپ كېيىن قوي بولۇپ ئىككىنى قوزىلىغانلىغىنى ئېيتىدۇ، شۇندىن تارتىپ ئۇنىڭ مېيىدا شام ياسىغچە بولغان، بېشىدىن ئوتكەن ھادىسىلەر ئۇستىدە سوزلەيدۇ، شائىر شام ھىكايىسى ئارقىلىق ئالەم ئوزگىرىشلىرى چۈشەنچىسىنى تېخىمۇ كېڭەيتىدۇ.

شۇندىن كېيىن پەرىزات شاھزادىغا ئوز رايىنى بېرىپ، دادىسى شاھ تاجى ۋە ئانىسى ماھىرۇينىڭ ھوزۇرىغا بېرىپ، ئىككى ئاي توي قىلىپ نىكالىق بولىدۇ. شائىر بىر خوشاللىق ئىزىدا بىر قايغۇنىڭ تۇرىدىغانلىغىدىن بىشارەت قىلىپ، فىروز شاھنىڭ ئانىسىنىڭ ئوغۇل ھەجرىدە ئالەمدىن ئوتكەنلىگىنى، ئانىسى شەھسۇارنىڭ ئوغلىنىڭ دېرىگىنى ئالالماي بىئارام بولغانلىغىنى ھىكايە قىلىدۇ ۋە ۋەزىر سەلىمنىڭ تىلىدىن كەنئانلىق ياقۇپ ئەلەيھىسالام بىلەن ئوغلى يۈسۈپ ئەلەيھىسالام ئارىسىدىكى ھىجران ۋە ۋىسال قىسسىسىنى بېرىدۇ. بۇ چاغدا، شاھزادە فىروز شاھ چۈشىدە ئاتا-ئانىسىنى كورىدۇ ۋە چەكسىز پەرىشانلىق ئىچىدە پەرىزات رەنا بىلەن سىمىن شەھرىگە قاراپ ئاتلىنىدۇ. ئۇلار سىمىن شەھرىگە يېتىپ بارىدۇ. شەھسۇار ئوغلىغا خانلىق سەلتەنىتىنى بېرىپ ئاندىن ئالەمدىن ئوتىدۇ. فىروز شاھ تەختىتە ئۇزاق ئولتۇرىدۇ. كېيىن پەرىزات ۋاپات بولۇپ، شاھ تەركى دۇنيا بولىدۇ. خەلقنىڭ ھەلۋىي ۋە ۋەزىر فىروزراينىڭ تەكلىۋى بىلەن فىروز شاھ ئوغلى پەررۇخسۇارغا شاھلىقنى ئوتۇنۇپ بېرىدۇ.

فىروز شاھ تەركى دۇنيالىقتا يۈرگەندە، يەنە ياشلىق چېغىدا ئۇچراتقان ھىلىقى كىيىكنى ئۇچرىتىپ قېلىپ، ئۇنىڭ ئىزىدىن يەنە چار باققا كېلىپ قالىدۇ. قارىسا، ئۇنىڭدا

هىچنەرسە قالمىغان...

ئايازبىك قۇشچى ئوز داستانىدا ئەرىش ئۇستى، دىۋە-پەرىلەر، مېنېراللار ۋە ئوسۇملۇكلەر، هايۋانلار ۋە ئىنسانىيەت، روهى هايات ۋە تەپەككۇردىكى ئۇزلۇكسىز ئوزگىرىشلەر ئۇستىدە توختالدى. ئۇ:

"تۇزۇلگەن زاماندىن پەلەك گەردىشى،
ئېرۇر خانىدانلارنى بۇزماق ئىشى.
.....
قايان باردى بۇ هەم نەشنىلەر دىمەس،
ئۇلارنى كورۇپ ئوز غەمىن يىمەس."

ئىكەنلىگىنى بەدىى ئۇسۇلدا بايان قىلدى. ئەمما ئايازبىك قۇشچى ئوز داستانىدىكى ۋەقەلەردىن پاسسىپ، ئۇمىتسىز ۋە روهانى خۇلاسە چىقارمايدۇ، بەلكى قىسقا ئومۇرنى خەلققە، جامائەتكە بېغىشلاش لازىملىغىنى، پادىشالارنىڭ ئادىل ۋە رەهمىدىل بولۇشى كېرەكلىگىنى ئېيتىپ، ئوزىنىڭ رىيالىستىك ۋە ئىنسانپەرۋەرلىك قاراشلىرىنى ئىپادىلەيدۇ.

ئۇ مۇنداق دەپ يازغان ئىدى:

"تۇزۇك تەرھ ئەيلە ئەدلۇ بۇنياد قىل،
ئادالەت بىرلە مۇلكۇ ئاباد قىل.
.....
دىل ئازارىلىق پىشەسى شۇمدۇر،
نە بولغاي دىل ئازارى مەلۇمدۇر.
بولۇپ رەهمىدىل خەلق ئىچىن شاد قىل،
دۇئادا بىرەرتە بىزنى هەم ياد قىل.
.....
ئادالەت بىرلە تۇزدى ئانداق ئوزىن،
ئىككى قىلمادى بىر ئېيتقان سوزىن".

توۋەندە «جاهاننامە» داستانىنىڭ تولۇق تېكىستى بېرىلدى. ئىشنىمەنكى، بۇ داستاننىڭ تېپىلىشى ۋە ئېلان قىلىنىشى سەئىدىيە دەۋرى ئەدىبىياتى تەتقىقاتىنى مول مەزمۇن بىلەن بېيىتىدۇ.

سانايى جاهان ئاپىرىنغە بىرۇن،
كىم ئاندىن ئەمەستۇر ئىشى يوشۇرۇن.
نە كىم ئادىمىنىڭ خىيالى يىتەر،
هەر ئىشكىم ئۇلۇستىن نىهانە ئىتەر،
بارى ئەنىڭ ئالدىدا يەكسەن دۇرۇر،
ئەچۇق دەستۇگەر نىيىزە مىسكىن دۇرۇر.
نىكىم ئالىمۇ ئەهلىدە باردۇر،
ئەنىڭ قۇدرىتى ئاندا ئىزهاردۇر.
جاهاندا نىكىم جانسىز دۇرۇر،
هاۋادا ئۇچار، يەردە يۇگۇرۇپ يۇرۇر.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولياز ئىلار ئامبىرى

ئەنىك قۇدرىتىدىن پەرۇ بال ئۇچار، بۇلارنىڭ كامالۇ زاۋالىن بىرۇر.
ئەنىك قۇدرىتى بىرلە يۇگۇرۇپ قاچار. ياراتماقتا ھەر بىرىنى با ھىكمىتى،
دەرەخت، گۇلۇ، سەبزۇ خارۇ خەس، نە ھىكمەت قىلاي دەر، يىتەر قۇدرىتى.
ئەنىك قۇدرىتىدىن ئۇنۇپ ھەر نەپەس، ئىرۇر ئادەم ئوغلىغا، ھەم ئۇشبۇ ھال،
چىقار يەردىنمۇ سەبزە خۇررەم بولۇپ، بىرگە كامالۇ، بىرگە زاۋال.
كۆكۈلدىن غەم ئول ۋەقتلار كەم بولۇپ. زاۋال ئولمىسا قانى بولغاي ئىدى،
تاپىپ ھەر بىرى بىر سۇپەتتە كامال، جاھان ئادەمى بىرلە تولغاي ئىدى.
تاپار چۇن كامالغا يەتسە زاۋال. ۋاپاسىزدۇر ئۇشبۇ جاھان ئى رەپىق،
باھارۇ خەزان مەۋسىمى كەم ئىرۇر، ۋاپا بولسا ئىدى قانى ئۇل شەپىق.

ھەزرىتى رىسالەت سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەمنىڭ ۋەپاتلىرى

ھەبىي خۇدا ھەزرىتى مۇستەفا، نە جەم ئەكسەم ئەنى كوردى شات،
كەم ئەردى جاھان ئەھلىغە پىشەۋا. كى بىر بىردىن ئەتتۇرمادى خەيرباد.
گەزىن قىلغان ئول پىشۋا ئەھلىدىن، نە مىسكىنكى ئەمدى ۋەتەن قىلدى كەرەم،
ئەبابەكرى سىدىق بەرھەم نەشىن. ئانى سورمادى ئاندىن ئول نەرەم ـ نەرەم.
بەزور بولغاچ ئىسلامغا ھەق زەپەر، ئەجەپ غەپلىتى ئادەمزادىغە،
سائادەت تېپىپ بائەس ئولغاي ئومەر. قويار مەھرى بۇ مەھنەت ئابادىغە.
تەقى ئىنى ئەفغان ھەيا مەئدەنى، كورەر كەم كوزى ئالىدا ھەر زامان،
ئەچىلغان يۇزىدە ساپا گۇلشىنى. چىقرار ھەم نەشىلەرنى بۇ خاكدان.
تەقى ھەيدەر ساھىبى زولفىقار، قايان باردى بۇ ھەم نەشىنلەر دىمەس،
كى شىرىم دىگەن ئەردى پەرۋەردىگار. ئۇلارنى كورۇپ ئوز غەمىنى يىمەس.
ئۇلارغە ۋەفا قىلمىدى بۇ جاھان، ھەمىشە بولۇر ئۇشبۇكەم ئوشبۇ كۇن،
سەنۇ مەندەك ئەۋارلارغە نە سان. سالامەتمۇدۇر جەمئى باغرى پۇتۇن.
نە شاھۇ، نە دەرۋىش، نە ئامۇ خاس، چۇ تاڭلا باقارسەن ئوشۇل جەمئى ئادا،
پەلەك جەۋرىدىن ئولغان ئەرمەس خالاس. ئەچىلىپتۇر ئەلۋەتتە بىردىن جودا.
تۇزۇلگەن زاماندىن بارى گەردىشى، بولار تەجرىبە بولمىغان بولسا ھېچ،
ئىرۇر خانىدانلارنى بۇزماق ئىشى. بىلۇرسەن بۇگۇن تاڭلا بولماس بۇ كېچ.

بۇ شىكەستەنىڭ ئوز سەرگۇزەشتەسىدە ھەزرىتى خان قۇللۇقىغە مۇشەررەف بولۇپ بۇ جاھاننى ئەيتقانىنىڭ سەۋىبى

بۇ تەقەررىپ بولدى كەل ئەي نەۋجەۋان، خەبەردار ئولۇپ بۇ ھىكايەت ئىشت،
مۇبارەك زەمىرىگە يەتسە كامان. ئوشۇل ۋاقتلار كىم بار ئەردىم يىگىت.
مەن ئاندىن ساڭا بىر ھىكايەت قىلاي، ئولايەتتە ساكىن ئىدىم نەچچە يىل،
ۋاپاسىز پەلەكتىن شىكايەت قىلاي. ماڭا ئول ۋەتەندەك بولۇپ ئەردى يىل.
ماڭا سەرگۇزەشتە ئولغان ئىشتىن دەيمەن، بار ئەردىم بولەك يارۇ ياران بىلە،
كوكۈل غەم بىلە تولغان ئىشتىن دەيمەن. ئۇرۇغۇ قاياشۇ جەمئى تۇققان بىلە.
ئاقىل كوزى بىرلە قىلسا نەزەر، تۇزدۇك خانۇ خەندان پۇر ھوزۇر،
جاھان ئوتمۇشۇ نە بىرۇر تېخى بىخەبەر. كوكۈل جەمئى ئەھباپ ئەيشۇ سورۇر.

باھارۇ خازان مەۋسىمى سەير ئىتىپ،
نە يەركىم ساپالىق ئىشتىپ يىتىپ.
گاھى ئولتۇرۇپ، گاھى جەۋلان ئۇرۇپ،
بىيىك پىشە ۋە سەبزەلارده تۇرۇپ.
كوڭۇل خوشلىغان يەرده مەجلىس قۇرۇپ،
مەي ئىچمەككە مەشغۇل ئولۇپ ئولتۇرۇپ.
بىرى بىردىمىز بىرلە خۇشال ئىدۇق،
ھەمىشە خۇشانۇ خۇش ئەھۋال ئىدۇق.
خازان پەسلى ھەم باغ ئارام جەم ئولۇپ،
يۇرۇر ئەردۇق ئاسۇده ئويناپ كۇلۇپ.
ئاياققە تۇشۇپ ھەر خازان ياپراغى،
دەر ئەرمىشتۇق ئولدەم بۇ ئىشرەت چاغى.
غەنىمەت دۇرۇر جەمئى ئەھبابغە،
جاھان ۋاقىت قويماس بۇ ئەسبابغە.
بىز ئولدەم يىگىتلىك غورۇرى بىلە،
ئوشۇل ۋاقىت ئەيشۇ سۇرۇرى بىلە،
خىيال ئەتمەس ئەردۇق ئالەم ئىدۇر،
جاھان ۋاقىت قويماسۇ نە غەم ئىدۇر،
نەچە يىل بۇ تۇر ئاندا ئىشرەت بىلە،
كەچۇردۇك جاھاننى پاراغەت بىلە.
پەلەك ئاقىبەت شەجەر بۇنياد ئىتىپ،
بۇ جەمىيىتىمىزنى بەرباد ئىتىپ.
سالىپ ھەر بىردىمىزنى بەريان غەمكىن،
قىلىپ پاراغەت ئەندۇھى بىرلە ھەزىن.
غەمۇ غۇربەت ئەكسەرىنى ئەيلەپ ھالاك،
تۇگۇندىلەر ئارمانۇ ھەسرەتتە پاك.
مەن ئول جەمئىدىن ئايرىلىپ يالغۇزۇن،
بۇ خاقانكى ھەق ياشىن ئەتسۇن ئۇزۇن.
جاھان ئىچرە بى مەسەل ئول جان ئىرۇر،
ئاتادىن ئاتاخان بىر خان ئىرۇر.
تابوغىندا كەلدىم قەدىمى قۇلى،
نىچۇككىم گۇل ئولسە بولۇر بۇلبۇلى.
ئەلىب ئولتۇرۇپ ئەندىجان مۇلكىنى،
ئالاي دەپ خىيالى جاھان مۇلكىنى.
بار ئەردى ۋەلى كاشغەر ساريدىن،
كىلىب جەمئى بەدخۋا ھەر ساريدىن.
كىچىلەر ئوغۇرلۇق يوسۇنى بىلە،
يۇرۇپ كەنتلەرگە ئىت ئۇنى بىلە.
مۇسۇلمانلار ئۇستىگە يۇرۇپ تالاپ،
ئىلىپ ئولتۇرۇپ ئېتى تاغ ئارىلاپ.
كىشى كورسە قېچىپ كىتەر ئەردىلەر،
باش ئىلىپ ئايانمن ئىتە ئەردىلەر.
ئاتابەكرى ئەردى كاشغەر ھاكىمى،
كى يوق ئەردى رۇستەمدىن ئۇنىڭ كەمى.
ئەنىڭ ئىلكىدىكى ئەل ئولۇس تامام،
تاپىپ ئەردى بەندۇ بالادا مۇقام.
ئولۇپ بەندى زىندانىدا ئولگانلىرى،
قازىق بىرلە دەرمانده قالغانلىرى.
تۇتۇپ بەزىلەرنىڭ قۇلاغىن كىسىپ،
قۇلاغۇ ئىلىكۇ ئاياغىن كىسىپ.
يەنە بەزىلەرنى تۇتۇپ ئاختىلاپ،
ئەلىپ تۇتۇ تۇرۇپ مال مۇلكىن تالاپ.
مۇسۇلمانلار ئەرمىشتۇك ئەسرۇ خاراپ،
كورۇپ زالىم ئىلكىده تۇرلۇك ئازاپ.
بولۇپ ئوشبۇلار بائىس شەھرۇ يار،
بولۇپ ئىتتىپاقۇ سىغارۇ ـ كىبار.
راۋان بولدى خان كاشغەر مۇلكىگە،
كىم ئول خەبىرى بىخەبەر مۇلكىگە.
خەبەردار ئولۇپ كىلىپ ئول بەدكەر،
چىرىكىن سالىپ قەلئەئى كاشغەر.
يىتىپ خان ئالەم ئىلىپ قەلئەسىن،
تەۋبەتكە قاچىپ ئول سالىپ قەلئەسىن.
سوكىغە توشۇپ چېرىك ئاخىر يىتىپ،
باشىنى ئەلىپ كەلدىلەر قۇل ئىتىپ.
خوتەن كاشغەرچە ئەلىپ خان يۇرۇپ،
ئادالەت بىلە تەخت ئوزرە ئولتۇرۇپ.
ئولۇسى بەر قارار ئولدى دەۋراندا،
كىشى قالمىدى بەندۇ زىندانىدا.
كىم ئول خەۋاجۇ مالدار ئولمىغاي،
خەزىنە ئاكا گەنج ئىلە تولمىغاي.
تابوغىندا مەن ھەم بولۇپ سوبھۇ ـ شام،
تۇرۇپ قۇللۇغىندا قىلىپ ئىھتىمام.
بولۇپ لۇتپى ئىھسانىدىن سەرپىراز،
بولۇپ ئەردى مەھمۇت يەتلىغ ئاياز.
سالىپ ئىلتىپاتى كوڭۇلگە ھوزۇر،
توشۇپ باشغە ھەرلە ھەز ئاندىن غورۇر.
پەلەك جەۋرۇ ـ زۇلۇمىن پارامۇش ئىتىپ،
نەشاتۇ تەرىپ جامىنى نوش ئىتىپ.
يۇرۇر ئەردىم ئەسۇده دىل شادۇ خوش،
پەلەك جەۋرۇ زۇلۇمىدىن ئازادەۋۇش.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازىلار ئامبىرى

كى ۋاقىئە ئولۇپ ئانداق ئەييام ئىشى،
كەلىبان بەدەخشان سارىدىن كىشى.
خەبەر بەردى بەسىر قالىپتۇر ئولۇس،
بۇزۇغلۇقغە كوڭۇل سالىپتۇر ئولۇس.
ئول ئەلنى ئىلىكلا ماساخان ئازىپ،
ئەسىر ئولغۇسىدۇر پەقىرۇ-غەرىپ.
ئولۇر ئول ۋىلايەتكە ئوزىبىك كىلىپ،
مېنى ئەل ئىبەردىلەر ئانداق بىلىپ.
كى خاندىن ئول كۇن يوقتۇر ئۇمىدىمىز،
يورۇغلۇق بىرور كوزگە خۇرشىدىمىز.
ئىشتكەچ راۋان بولدى خان ئولزامان،
بۇ قۇلغا دىدىكىم راۋان بول راۋان.
كى سەندىن خەبەر تاپسۇن ئەل بۇرناراق،
بارۇر بىزمۇ ئەلگە نىدۇر يىراق.
راۋان بولدۇم ئەمىر ئىلاھى بىلان،
كىرىپ يولغە پەرمان شاھى بىلان.
يىراق كەتتۇك يىگىرمە يىل ئاندىن بىرى،
بولۇپ ئەردىكىم يارى بىر ئول سارى.
بۇ يەڭلىغ باھانە نەپىش ئۇفتاد،
قىلىپ بەرگىلى ئوتكەن ئىشلارنى ياد.
گەزارىمنى سالدى پەلەك گەردىشى،
ھەمىشە بۇدۇر ئەلگە ئەنىڭ ئىشى.
كى ھەر رەڭ ئىلە بىر جاپا ئەيلىگەي،
جاپاسى بىلە مۇپتالا ئەيلىگەي،
ئوشۇل چاغدىكىم جەمئى ئەھباپ ئىلە،
يۇرۇپ ئولتۇرۇپ ئەردىم ئەسباپ ئىلە.
بارىنى تانىدىم يۇرۇپ ئول زامان،
بارىسى كوزۇمگە كورۇندى ئايان.
ئوشۇل باغۇ سەھرا ۋە مەنزىلكى بار،
تۇرۇپتۇر بىر يېنىدا يارى بەرقارار.
ۋەلى ئول جامائەتكە باھەم ئىدىم،
ئوشۇل جاي مەنزىلدە ھەمدەم ئىدىم.

بىرىدىن ئەسىر كورمادىم ئول زامان،
قاراڭغۇلۇق ئولدى كوزۇمگە جاھان.
پەرىشان بولۇپ خاتىرىم ئانچە زار،
يىغى يىغلادىم ئانچە ئىمكان بار.
ئۇنۇت بولغان ئوچكەن پىراق ئوتلىرى،
تۇتاشتى ۋۇجۇدۇمغە ئاندىن بارى.
ئەلەم يۇزلەنىپتۇر ماتەم بىلە،
كىچە-كۇندۇز ئولدى ئىشىم ماتەم بىلە.
نەچە كۇنگىچە ئورتەنىپ ئوشبۇ ھال،
چىكەر ئەردى ئازاردە جانىم مالال.
نە كۇندۇز كوڭلىدىن چىقار ئەردى غەم،
نە كىچە يىتەر ئەردى ئويقۇ ھەم.
بۇ يەڭلىغ كويۇپ ئورتەنىپ ھەر كىچە،
پىراق ئوتى بىرلە ياتىپ بىر كىچە.
يۇمۇلماي كوزۇم ئويقۇغە ھەر سەھەر،
ياتىپ ئەردىم ئولدەم قاشىمدا مىگەر.
بىراۋ ئوشبۇ ھالىمدىن ئاگاھ ئىدى،
مېنىڭ بىرلە كىم ئاندا ھەمراھ ئىدى.
ئاڭا ھەم پۇتۇن ئۇيقۇسىزلىق يىتىپ،
ماڭا ئۇيقۇ ئۇچقانىنى مەلۇم ئىتىپ.
ياتىپ ئىكەن ئولدەم چۇ بىلدىم ئانى،
دىپ ئەيدىم ئۇيقۇ ئىلتىمىش سېنى.
ماڭا بۇ كېچە ئۇيقۇ كەلگەن ئەمەس،
مىگەر كوزلەرىم قىلدى ئۇيقۇنى بەس.
ئولار كىم پەلەك دەۋرىدىن قوزغالىپ،
بارىپ ئەردىلەر مېنى مۇنداق سالىپ.
ئولارنىڭ فىراقى بىرلە زارىمەن،
سەھەر ۋاختى بولدىيۇ بىدارىمەن.
غەم پىكىر بىرلە دىل ئاشىپتىمەن،
كوزۇمدىن ئۇچۇپ ئۇيقۇ ئالىپتىمەن.
ۋاپاسىز پەلەك دەردىغە ئىھتەمىد،
قىلىپ بولماس ئەرمىش جاھاندىن ئۇمىد.

جاھاننامە داستانىنىڭ بايانى

چۇ ئەۋۋەل ئاڭلاپ ئەردىم مېنى پىكرۇ غەم،
پەرىشان قىلىپ ئىلتىمىش ئۇيقۇنى ھەم.

دىدى بىر ھىكايەت قىلاي شايىت ئول،
بولۇپ بائىس ئۇيقۇ كۇزۇنكوزدا يول.

تاپىپ قىلغايىسز ئىستىراھەت دەمى، قويۇپ باشنى بەرگە بولۇپ قەتىرە رىز.
چىقىپ كوڭلۇڭىزدىن غەمى ئالىمى. قىلۇر ئەردى ئەيلەپ كېچىلەردە سەير،
تەكەللۇمگە تىلدىن راۋان ئەيلىدى، تۇل، ئوكسۇككە پىنھان ئىھسانى خەير.
راۋان داستانىنى بايان ئەيلىدى. مەزارۇ مازارات تەۋقىغە يۇز،
كىم ئول زامانلاردا بىر شەھرىيار، قويۇپ سۇرتەر ئەردى يۇزىن يەرگە تۇز.
بار ئەرمىش تۇك ئاتى مۇلۇك شەھسۇار. كى بەرگەي خۇدا بىر جىگەربەندە ئاڭا،
كىلىپ شەھرى سىمىن ئاڭا پايتەخت، كى قالغاي جاھان ئىچرە پەرزەنت ئاڭا.
توكوز تەگرى بەرگەن ئاڭا تەختۇ بەخت. ئوزى بارسا ئورنىدا ئۇ ئولتۇرۇپ،
ۋىلايەت دىنۇ ئەل ئولۇستىن كەمى، تۇرسا چىراغىدىن بۇ ئەۋۋەل ياندۇرۇپ.
يوق ئەردى جاھاندا نىمىدىن غەمى. تۇتۇپ مۇلۇك ئەيشۇ سەرۋەر ئەيلىگەي،
مۇسەخخىر ئىدى يەتتە ئىقلىم ئىلى، ئۇنى كورسە ئۇ ھەيبۇ ھوزۇر ئەيلىگەي.
خەزىنىسىدا ۋە يەنە ئەنىك ھاسىلى. تەلەپ ئۇستىدە سىدقى چۇن بار ئىدى،
جاھان شاھلىرىندا ئۇنىك دولتى، دىلۇ جانى بىرلە تەلەپكار ئىدى.
بولۇپ ئوتكەن ئەمەس ئىدى نوبتى. بولۇپ ئاخىرىلئەمىر ھەق لۇتپى يار،
ۋەلى ئىككى يۇزگە يەقىن ياش ئاڭا، ئاڭا بەردى پەرزەنت پەرۋەردىگار.
يېتىپ بولمىغان ئىرۇر بىرى باش ئاڭا. ئولۇس مۇستەھەقلىرىنى قىلدى شات،
بۇ غەمدىن ئىچى تەبىنە قان ئىدى، ھەمۇل دەم قۇل ـ كېنىزەك قىلىپتۇر ئازات.
ئوغۇلسىزلىق ئوتىدا بەريان ئىدى. چۇ ئولدەم ئاتىنى ئاتاپ پادىشاھ،
تىلار ئەردى ھەقتىن مەدام ئوغۇل ئېزىز، كى ئاندىن كېيىن قويدى فىروزە شاھ.

مالىك زادە تۇغۇلۇپ سۇت ئەمگەندىن تا بالاغەتكە يەتكەن ھالى، تۇشىدە كورگەن چاھار باغ ۋە قەسىر زەر نىگار ئىچىندىكى مەشۇقىسىنىك خىيالى

سۇت ئەمگەندە سائادەت پايە بولدى، تەبۇقچىلار سۇبۇك روھۇ دىلئارام.
تىلى چىققاچ ھۇنەر ھەم سايە بولدى. مۇنەڭدەك خۇش كوچۇرۇپ ئومرىنى شات،
تاپىپ نەشۇە ناما دولەت ئىچىندە، چىقىپ كېزەر ئىدى سەرۋەر ئازات .
يىگانە بولدى ئاز مۇددەت ئىچىندە. خۇش ئەردى بىر كېچە ۋاقتى بىغايەت،
كىچىك ياشىدا قامۇق فەنلارنى بىلدى، ئوتۇپ سوھبەت ۋە ھەر تۇرلۇك ھىكايەت.
كويىن ئاز ئەقىل بىرلە نەھم قىلدى. كى ئوگەتتىلەر خوتەن رىبالىرىنى.
نە تۇردى بىر نەپەس، نە يۇردى بىر دەم، زامانە رۇمىنىك رەنالىرىنى،
تامام ئۇرگەندى بىلدى بارچە ئادەم. گەھى چىن خوپلىرىدىن سوزلىدىلەر،
گەھى قۇش قۇشلىماق كى ئوۋلىماقتا، كى ئوزبېكدىن پەرىلەر كوزلىدىلەر.
كىيىك ئاتماق، تۇلكى قووۋلىماقتا. ئىتىپ ھەر بىرى بىر كەشۇرنى تەھسىن،
كېچە بولسا تەنەھھوم بىرلە مەشغۇل، قىلا بىلمادىلار بىر يەرنى تەئىين.
مەساھىبلار بارى مەئزۇنۇ مەقبۇل. مالىك زادە بولۇپ خۇشۋەقت ھەردەم،
پەرى ئەۋساپ ساقىلار گۇل ئەندام، لىبى خەندان مەسەل سەل زۇلفى دەرھەم.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازىلار ئامبىرى

بۇ ھالەتتە خۇرامان بولدى ساقى،
مالىك زادىغە يەتتى دەۋىر ئاياغى.
ئاياق ئېلىپ ئىچەر ئىچمەس دە ئول شاھ،
كى ئۇيقىغە ئىبەردى ئوزىنى ناگاھ.
ئاجايىپ باغۇ-بوستانلارنى كوردى،
غارايىپ قەسرۇ ئايۋانلارنى كوردى.
كى ئول قەسىر ئىچرە كوپ ئەرمىش پەرىلەر،
كى ئەيىپ نەقسىلەردىن دۇر بەرىلەر.
خۇسۇسەن ئولتۇرۇپتۇر بىر پەرىزات،
يۇزى ئاي، كوزى چولپان، قەددى شەمشات.
مالىك زادىنى قولدىن قولغا ئالدى،
پەرىلەر ئوز شەھەر ئالدىغە سالدى.
كى تەكلىپ ئەتتى تەخت ئوز رەشاھنى،
ئىرىتتى جەبھەسىدىن گەرد راھنى.
كى گەردەشكە كەلتۇردىلەر پىيالە،
قىلىپ نەي بىرلە چاڭ، تەنبۇرە نالە.
پەرى شاھى ئوشۇلدەم تۇقتى بىرجام،
مالىك زادە ئەلىبان قىلدى ئاشام.
چۇ ئول مەيدىن بولۇپ ئان يىتىپ بىخۇت،
يىقىلدى يەرگە بولدى بودى نابۇت.
بىناگاھ ئۇيقىدىن بىدارە بولدى،
بۇرۇن كورگەنلىرىگە زارە بولدى.

فىروزە شاھ ئۇيقىدىن بىدارە بولۇپ، تۇشىدە كورگەنلىرىنى ياد ئەيلەپ غەمكىن بولغانى

چۇ بىدار ئۇلۇپ ئۇيقىدىن ئولزامان،
تاپالماي ئول خوپلاردىن نىشان.
دىدى نە تۇش ئەردى، نە ئەھۋال ئىدى،
نە كوردۇم ئىشتتىمۇ، نە ھال ئىدى.
بۇ بىھىكمەت ئەرمەس مۇنى نىھان،
تۇتاي تا زامانكى بولغاي ئايان.
كورەي بارى تابۇنى تەئىبىر ئىتەر،
ماڭا بۇ پەرى ۋەسلى قايدىن يىتەر.
نە مەنزىلدە ۋە قايدا ئۇچرار ماڭا،
سەبەب نە بولۇبان يىتەرمەن ئاڭا.
دىدىيۇ تەۋەككۇلغە بەردى كوڭۇل،
ۋەلى كوڭلىدىن چىقماس ئەردى بۇ گۇل.
خەبەردار ئەرمەس ئەردى ئاندىن كىشى،
ۋەلى بار ئەردى ياشۇرۇن نالىشى.
نە مۇندىن سەلىمۇ فىروزەراي،
خەبەردار ۋاقىپ ئىدى جۇز خۇداي.
ئۇلارغە چۇ بۇ زاھىر ئەتكەن ئەرمەس،
نە بىلىسون كىشىكىم ئىشىتكەن ئەرمەس.

سەلىم فىروزە شاھنىڭ خاراپ بولغانىن ئاڭلاپ فىروزەرايدىن سورغانى

ئايان ئولمىدى مەخسۇدى ھېچ،
نەچەكىم نىھان ساقلادى قالدى كېچ.
بۇ گېز ھالى كۇندىن كۇن، ئولدى خاراپ،
تۇشە باشلىدى جانىغە ئىزتىراپ.
بۇرۇنقىدەك ئەل بىرلە ئويناپ كۇلۇپ،
مەئاش ئەتمەس بولدى غەمكىن بولۇپ.
سەلىم ئوغلىدىن سورىدى بىر كۇن نەھان،
كى ئى غۇنچە، ئى گۇلىن باغۇ جان.
نە ھالەت تۇرۇر شاھ فىروزەم،
كىم ئەۋۋەلغىدەك لۇتپى ئەيلە كوزەم.
كورۇنمەي كورۇنىدۇ ئاشۇفتەراق،
كى تۇتقاي ئوزىنىڭ پاناھىدا ھەق.
نە بار ئەل بىلە بۇرناغى ئىلىپىتى،
نە ئەيشۇ تەنەئىئوم بىلە رىغىبىتى.
نە خەندانۇ خۇشۋاقىت خۇشھال ئىرۇر،
نە ئەۋۋەلقىدەك چىھرىسى ئال ئىرۇر.

غەمى بارمۇدۇر، غەم نەدىندۇر، نە يوق،
بۇ كىم پەم ئىتىپسىز ئايانداۇر ئايان.
نە كوڭلى تىلەر سوزنى ۋە كورمەكنى نە يوق.
بۇ غەم بىرلە مەن ھەم گىرىپتارىدەن،
ئەنىك دولىتىدە بارى مەندە بار،
بىلالمايىن مەن ھەم ئەپكارەمەن.
نىكەم كوڭلى ئىستەر تاپار سەدھازار.
غەمى باردۇر ئەلۋەتتە خۇد يوق ئەمەس،
ئاڭا دىدى ئى مېھرىۋان كارىۋان،
ۋەلى ھەر نەچچە كىم سورامەن دىمەس.

سەلىم فىروزە شاھ ھالىنى ئاڭلاپ فىروزەرانىنى تەدبىر ئۇگىتىپ ئىبەرگىنى

دىدى ئى جىگەر بەندى فىروزە بەس،
بۇرۇن ھەر تەرەپتىن ھىكايەت قىلىپ.
قىلىپ تۇرۇر ئەلۋەتتە ئول بىر ھەۋەس.
گەھى مىسىرۇ شامۇ ئىراقۇ ھەرى،
سوراپ بىلگىل ئەلۋەتتە ھالى نەدۇر،
خىتايو خوتەن خوبلىرىدىن بەرى.
غەمۇ پىكرۇ روي خىيالى نەدۇر؟
گەھى چۇر گاھى پەرى ساربدىن،
بۇلاردىن چۇ ئەمەستۇر باشقە ھال،
جاھان شوخ رەنالىرى ساربدىن.
غەمۇ پىكىر يادەر ۋە ئىرۇر با خىيال.
بىرار ـ بىرار ئەيلەپ ھىكايەت نەزەر،
غەمۇ پىكرو ئولۇپ ھىچنىمە كەم ئەمەس،
قىلىپ كورىكم ئەيلەر نە يەردە ئەسەر.
ئەگەر ۋىردى باردۇر نە ئۇچۇن دىمەس،
ئوشۇل يەرگە يەتكەندە بىئىختىيار،
خىيالى قىلىپ تۇرۇر ئەلۋەتتە ئول،
سىراپ قىلىپ دەر ساڭا ھەر نە بار.
كىشىگە دىيەلمەيدۇر ۋە رەباتنى ئول.
دىدىيۇ ئىبەردى بۇ تەدبىر ئىلە،
سەن ئەۋۋەل ئەنىك بىرلە خىلۋەت قىلىپ،
غەمىن ئاڭلىغاي تا بۇ تەزۋىر ئىلە.

فىروزە خىلۋەت قىلىپ ئولتۇرۇپ غەمنى ئەيتقانى

چۇ فىروزەراي ئول سۇپەت راي ئىلە،
كى نەچە بۇ غەمنى ئىچمدە تۇتاي،
قوپۇپ بار سادەردۇ غەمى نە بىلە.
نەچە پىكر ئەندۇھ بىلە قان يۇتاي.
بۇ يەتكەندە فىروز شاھ ھەزىن،
ئىچىم تولدى، تاشتى بۇ غەم بىلە،
قىلىپ خىلۋەت ئۇلتۇرغان ئىكەن غەمكىن.
دىمەي مۇنى بىر يار ھەمدەم بىلە.
ئوز ـ ئوزى بىلە ئەيتىشىپ قىسەسىن،
يىتىشتى بۇ ھالەتتە ئەپرۇزەراي،
ئىچىندە نىھان ساقلىغان غۇسسەسىن.
دىدى ئۇلتۇراي مەھرەمۇ دىلكۇشاي.

فىروزە راي فىروزە شاھقە سىرىنى ماڭا ئەيتماسىن دەپ گىلە قىلغانى

چۇ ئۇلتۇرۇپ فىروزە شاھ قاشىدا،
نە ئۇچۇندۇر دەر تىرەلىك غەم زاغۇ.
غەمۇ غۇسسىدىن كوردى كوز ياشىدا.
نىچوك ئەيشى ئىتەي دىسەڭ ئەسباپجەم،
دىدى ئى شاھىنشاھ رويى زىمىن،
نە كەم خاتىرەڭ ئىستەر ئەھباپ جەم.
ناغۇ بۇ سۇپەت ئۇلتۇرۇپسەن غەمىن.
بارى سەرۇ قامەت بىك ئوغلانلىرى،
نە كەمدۇر، نە يوقتۇر نەدۇر ئارزۇ،
گۇل سۇرۇخ يۇزلۇك يىگىتلار بارى.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولياز

تۇرۇر جان بىلە خىزمىتىڭ تىلەپ، سوزۇڭ ئەل سوھبىتى بىلە قالمادى.
قىلۇر خىزمىتىڭ دولىتىڭنى تىلەپ. ئادۇقۇشقە ئاتىلانماغىڭ ھەر تەرەپ،
ۋەگەر بولسا مەھبۇپ زىبا ھەۋەس، بولۇپ بارادۇر جەمىيەت بىر تەرەپ.
پەرى چېھرىلىك شوخ رەنا ھەۋەس. جامالىڭ گۈلى سارغىيىپ باردۇر،
شەھ مىسرۇ شامۇ ئىراقۇ ھەرى، دىمەيسەنكى بۇ غەم كانى جاردۇر.
بۇخارا، سەمەرقەنت، ۋە چىندىن بەرى. ئەگەر ھەر كىشىگە دىمەك مەسلىھەت،
دىساڭ قايسى شەنىڭ قىزى نىسبىتىن، ئەمەس ماڭا دىمەسكە نەدۇر جەھەت؟
نە مەنئى دۇر ئى شەھ ئەيتساڭ ئاتىن. كى مەن بار ئىدىم مۇتتەسىل مۇھەررىمىڭ،
بىلىپ خان بىلەن كۆشىش ئەيلەپ ئانى، بىلە پۈتكەن، تۇراغان ھەمدىمىڭ.
سېنىڭ خىزمىتىڭغە كەلتۈرسەڭ قانى. نە بولدىكى بولدى نەھانە سوزۇڭ،
غەمىڭنى كىشى بىلسە بولمايدۇرۇر، ئىنايەت بىلە كورمىگەندەڭ كوزۇڭ.
بىلا ئالماي كىشى قىلسە بولمايدۇرۇر. ئۇمۇدىم ئەمەستى سەندىن پۈتۈر،
ئىشىڭ ئەيشۇ ـ ئىشرەت بىلە قالمادى، كى جانىمغە قىلغانسەن ئاخىر پۇجۇر.

فەروزراي گىلە قىلغاچ، فەروز شاھ تۇش كورۇپ، ئۇن ئىشتىمپ، ئاشىق بولۇپ ئويغانىپ، تۇشىن ياشۇرغانىنىڭ سەببىنى ئەيتقىنى

چۇ مۇنداق گىلە قىلغاچ ئول نىك خۇۋاھ، سېنى مۇنداق ئازاردا جان ئەتمىكىم.
خىجالەت تاپىپ شاھ فەروز شاھ. ئەنىڭ ئۈچۈن ئەردىكىم دەرلەر كىشى،
دىدى كەلگىل ئى مېھرىبان ھەمدىمىم. كورۇپ ۋاقىئە زاھىر ئەتكەچ ئىشى.
ۋەئى ئالدىڭدا ئەمدى نەھانە غەمىم. تاپىپ روناق ئول ئىش ئاچىلماس ئىمىش،
بۇ يەڭلىغكى ئاشىقتە ۋە خەستەمەن، تەلەپكار ئەل ئول ئىشنى قىلماس ئىمىش.
كورۇنمەس بەلايىغە دىل بەستىمەن. ئەچىلماق ئۈتۈپ ئۈتتى جانغە ئەلەم،
نەچە كۈن نەھان ساقلادىم ئىچىمدە غەم، ۋۇجۇدۇمنى باشتىن ئاياغ تۇتتى غەم.
ھەزىن جانىمە ئاشتى ئانچە ئەلەم. ئەزەلدىن ئەتىڭدۇر چۇ فەروزراي،
سەنۇ كىم ماڭا مۇھەررەم راز ئىدىڭ، كورەيكىم ماڭا كورستەرسەن نە راي.
نە يەڭلىغ ئىشىم بولسە دەمساز ئىدىڭ. دىدى ئېيتتى بارى ھالىنى،
ئارامىزدا يوق ئەردى ئىش ياشۇرۇن، بارى كورگەن، ئىشتىكەن ئەھۋالىنى.
نە ئىش بولسە بىر بىرىمىزدىن بۇرۇن ۋەلى ئول پەرىزات دىلدارىنى،
دىشۇر ئىدۇق ياخشىيۇ كەرىمان، كورەلمەيىن چەككەن ئازارىنى.
ئارامىزدا سوز قالماس ئەردى نەھان. دەپ ئەيتىپ تۇگەتمەيىن ئارمانىنى،
بۇ سىرىمنى سەندىن نەھان ئەتمىكىم، سالور ئەردى ئۇتقە ھەزىن جانىنى.

فەروزراي فەروزە شاھنىڭ تۇش كورۇپ، ئاشىق بولغانىنى بىلمەپ نەسىھەت قىلغانى

چۇ فەروز بىلدىكى فەروز شاھ ئەيتتىكىم ئى شەھرىيار جاھان،
كورۇپ ۋاقىئە بولمىش ئەندۇە خۇۋاھ. يامان كوزدىن ئولسۇن جامالىڭ نەھان.

بۇ يەڭلىغكى ۋاقىتە بولۇپتۇر ساڭا، ئۇزۇب ئەلدىن ئىلپەت ئۇزىدىن كېتىپ.
نەسىبە يۇزى ئورۇلۇپتۇ ساڭا. نە ئىشدۇر بۇ ۋۇجۇدنى سەۋدا دېگەي،
جامالىنى كورسەتسە ئەردى ھەبىب، نەچە بولغاي ئولكم بىلىپ غەم يېگەي.
يەقىندا كورەر ئەردىڭ ئۇشبۇ نەسىب. تەھەممۇل قىلىپ سىرنى نەھان تۇتۇپ،
بۇ كىم يۇزىنى كورماي ئول يارىنىڭ، نەچە بولسا خونابە ئىچىدا يۇتۇب.
سېنى زار قىلغان دىل ئازارىنىڭ. بۇرۇنقىدەك ئەل بىرلە ئويناپ كولۇب،
ئاچىلمىش كوزۇڭ ئۇيقىدىن ئۇن بىلە، تۇزۇب ئەيشۇ بەزمىنى خەندان بولۇب.
قالىپسەن بۇ ھالە دېگر كۇن بىلە. گەھى ئاتلانىب ئوۋغەكى قۇش سالىب،
نە ئىمكان خۇۋا ئەلبەتتە رەھمانەدۇر، ئىنايەت بىلە خەلق كوڭلىن ئالىب.
بۇ شاھزادە فىروزىنىڭ جانەدۇر. كوڭۇلنى تەنەئىمغە مەشغۇل ئىتىب،
نەسىب ئولماي ئاخىر نەئىمكان بار، تەنەئىم بىلە غەم يولىن بەركىتىب.
تىلەگەي كىشى مۇنى تال جانى بار. كىشىگە بۇ ھالەتىنى بىلدۇرمەيىن،
ۋەلى ئالەم ئەھلى ئاراسغە بۇ، كىشى پەھمغە پەھىم قىلدۇرمايىن،
تۇشۇپ قىلماسە ياخشى بولغاي غەلۇ. تەھەممۇل بىلە ئەيشى سۇرمەك كېرەك،
كى ئالەمدۇر ۋە بارچەدىن باردۇر، سالىپ تەڭرىگە ئىشنى كورمەك كېرەك.
يامان، ياخشى دېگۇچى بسيار دۇر. كى ھەقتىن نىسىپ ئولسا ئول ئاي،
كىشى تۇش كورۇپ تۇشىگە خۇرسەند ئولۇب، مەھەللىدا كورسەتكۇسدۇر خۇداي.
تۇشىندەكى دىلبەرغە دىلبەند ئولۇب. نە غەمۇ نەچە غەم بىرلە ئوزىن خاراب،
جاھان لەززەتىن كامىغە تەلخ ئىتىپ، قىلىپ شاھىم ئەتمەك كېرەك ئىزتىراب.

فىروز شاھ فىروز رايغە: سىرنى كىشىگە ئەيتما، ئاتاڭغە ئەيت، مالىككە ئەرز ئەتسۇن، ئوۋغە ئاتلانىب چىقسەلەر كىيىك ئاتقۇلاب كوڭۇل ئوۋلىساق، دېگانى

بۇ يەڭلىغ دېگەچ ئاڭا فىروزراي، شەئىلىندا ئەرز ئەتسە كىم شە ئوزى،
ئەيتتى بەس ئى ھەمدەم دىلكۇشاي. ئەگەر قىلسەلەر مەيل سەھرا يۇزى.
دىدىم بۇ ئىشنى ساڭا سەن بىلۇ بەس، بەغايەت لەتىپۇ خوش ئايەندەدۇر،
كىشى سەندىن ئۇزگە ئىشتىكەن ئەمەس. كوڭۇلكىم گىرەدۇر كۇشايەندەدۇر.
تەھەممۇل قىلاي پىششھۇ سەبرى ئىتەي، نەچە ۋاقىت سەھرا نەشىن قىلسەلار،
كوڭۇل ئويىنى غۇسسىدىن بىر كىتەي. غەزال ئوۋلابان لالەچىنىن قىلسەلار.
ۋەلى سەن داغى تۇت مۇنى ياشۇرۇن، ئەگەر بىلسە كىم شاھ بىمەيل ئىرۇر،
ئاتاڭ سورىسا ھەم قىلما زىنھار ئۇن. قوشۇب ئەلنى بىرگە ئىجازەت بىرۇر.
مۇنى ئەيت ئاتاڭغەكى شاھزادە دەر، بارىب نەچە كۇن يۇرۇب ئوۋ ئوۋلاساق،
ئىرۇر شەھەر بسيار دىلگىر يەر. كىيىك ئاتقولاشساق، قولان قوۋلاساق.

فىروزراي سەلئۇ ۋەزىرغە فىروز شاھنىڭ ئوۋ مەسلىھەتى قىلغانىنى ئەيتقانى

بارىب چۇن ئاتاسغە فىروزە راي، كى سەھرا يۇزىدۇر گۇلۇ لالەزار،
دىدى كوردى شاھزادە بوتۇر راي. كوڭۇلدىن غەم ئىلتۇرۇر، كوزدىن غۇبار.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

چىقىپ شاھۇ شەھزادە ئەل بارى، ھەۋەسلىك يىگىتلەر كىيىك ئاتسەلەر.
تۆتۈپ كوھۇ سەھرا يۈزىن ھەرسارى. نەچە شەھەر ئېچىدە بۇتۇر ئولتۇرۇب،
تاماششا ۋە ئەيشۇ سەرۋەر ئەتسىلەر، كوكۇللەر ئېچىلسۇن ئىلە تەكۈ تۇرۇب.
كوكۇل ئىستىگەندەك ھوزۇر ئەتسىلەر، ئەگەر شاھ ئوزى چىقمىسا ئاتلانىپ،
ئولۇسنى گاھى ئوۋغە تارقاتسەلەر، بولۇرمۇ بارىب كەلسەك ئوۋلاب يانىب.

سەلىم مالىككە فىروز شاھنىڭ ئوۋ شەۋىسى قىلغانىن ئەيتقانى، مالىك ئوۋ جارى قىلدۇرغانى

سەلىم جاھان دىدەخوش ئىشتىب، قالىب ماكا تەكۈ تىرىگلىكتىن ئاد.
خىيالىدا ئوۋلارنى تەئىيىن ئىتىب. ئولۇب ئولمان ئول گەر سالامەت دۇرۇر،
شە ئەلنىدا يازىب چۇ ئەرزۇ ئەيلادى، تىرىگلىك ماكا ئانسىز ئاپەت دۇرۇر.
ئوزى بارماغىن شاھ فىروز ئەيلادى. يىغلىسۇن ئولۇغۇ كىچىك خاسۇ ئام،
كى نە ئۇچۇن ئوزۇم بارماي ئەنىكە بىلە، يىمىرگىل تەۋاچىلار ئىلىگە تامام.
يۇرمەي جامالىن تەفەررۇج قىلە. سەلىم جاھان دىدە ئولدەم چىقىب،
بۇ يەرگە يىتىب ھاسلىم ئولدۇرۇر، مالىك ئالدىن شادۇ خۇررام چىقىب.
كورەر كوزۇ جانۇ دىلىم ئولدۇرۇر. تەۋاچىلار ئەتتى راۋان ھەر سارى،
ئەنىكە بىرلە ئالەمدە خۇرسەندەمەن، كىم ئۇچ ئايلىق ئەيلاب ياراغ ئەل بارى.
ئەنىكە بىرلە يەر يۈزىدە بەندەمەن. يىغلىسۇنكى شەھزادە فىروز شاھ،
يوق ئەرسە ماكا ئانسىزىن نە ھايات، چىقار ئوۋغە ھەم شاھى ئالەم پاناھ.

مالىك ۋە فىروز شاھنىڭ ئوۋغە ئاتلانغانى، مالىكنىڭ فىروز شاھنىڭ چابۇكلىقىغە قوۋانغانى

تەۋاچى يۇرۇپ ئەلگە چۇن جار ئىتىب، بارىغە نەزەر ئەيلىسە شەھرىيار،
بارى ئەلگە جارى تەۋاچى يىتىب. بارىدىن ئىرۇر ئوغلى چابوكسۇۋار.
يىغلىب ئولۇس ئاتلانىب چىقتى شاھ، نىچۇككىم ئىرۇر ھوسىندە پاكراق،
جاھاننىڭ يۈزىنى تۇتتى خىلۋە سىپاھ. ئىرۇر پاكدىن جۇستۇ چالاكراق.
كى چۇن بولدى بىر دەفئە شەھزادە بىرلە سۇۋار، قۇۋانىب جىگەر بەندىغە ئولزامان،
ئەجىب زۇلغۇ سۇنبۇل يىگىتلەر ھازار. قىلىپ شۇكرى پەرۋەردىگار جاھان.
چىقىپ ئەردىلەر ساچراتىب ئىلگارى، دىدى باراتتىڭ تاكلا ئاد ئاۋلالى،
بارى بىر قۇراملىق بىك ئوغلانلىرى. كوكۇللەر مرادچە قۇش قۇۋلالى.
خىجالەت تېپىپ سەبزۇ لالەزار، كىيىك ئاتقۇلاب بولسا فىروز شاد،
ئاياق ئاستىدا قالدىلار خاكسار. شىكەستە كوكۇللەرگە ئولدۇر مراد.

مالىك ئاۋنى ئىھتىمام قىلىپ ئارادىن كىيىك ئوتكازمىسۇنلار دەپ تۇنقە قىلغانى

تاپمىۋ ئولۇس كەلدى چۇن جەمى ئولۇب،
ئاراسىدىن ئوتكەزسە ھەر كىم كىيىك،

چىرىك قالدى سەھرا يۇزىگە تولۇب.
مۇنى جەزىم بىلسۇنكى قالماس تىرىك.

يورۇتتۇردى بۇكا قالىكىم ھەر كىشى،
نەچە تەربىيەت قىلغانچە بولسە ئول

دىسا كىم تاپار روناق ئارتىب ئىشى.
بىرىپ شەھەر ئولۇس ئەھلىگە نىمە بولسە ئول.

تۇزۇك چىركالاب چىركىدىن قالماسۇن،
كىيىك يانىدا پارە قىلغۇم دۇرۇر،

قىلىب جەھەد ئارانى ئاچۇق قويماسۇن.
ھەمۇل لەھەز ئەۋۋارە قىلغۇم دۇرۇر.

فىروز شاھنىڭ ئالىدىن كىيىك ئوتكانى، ئەنىڭ قوۋلاب بىرىپ تۇش كورگان چاھار باغنى تاپقانى، پەرىزادلار ئەنى كوشىكىكە ئەلب پەرىزاد رەئنا قاشىغە كەلتۇرگانى

چۇ مۇنداق قىلىب ھوكۇم ئېتىب ئىتپاق،
ئەلب ئەردى ئاتماق ئۇچۇن ياغە ئوق،

يىغاردى ئوتۇ ھەر ساري بەش قوناق.
دىدىكىم نە يەئنى بۇ رەئناغە ئوق.

ئارا ئۇزمەيىن ئەل يۇرۇب سەربسەر،
ئاتىب ئەيلەگەيسەن مۇنى خەستە ھال،

نە دەشتۇ، نە سەھرا، نە كوھۇ كەمەر.
كى ئالەمدە بولماس مۇنىڭدەك غەززال.

يىغىپ ھەر ساريدىن سۇرۇپ كەلدىلەر،
قىلىب ھەلقە بوينىغە زەررىن كەمەند،

جاھاننىڭ قىزىغىن تۇرۇپ كەلدىلەر.
سالاي تا تۇتۇلغاي ماكا بىگزەند.

نىكىم بۇ باياۋاندا جاندار ئىدى،
دىدىيۇ كەمەندىگە ئۇردى ئىلىك،

چىقا ئالماي ئورتىدا زار ئىدى.
كەمەند ئولغۇچ ھەلقە سۇردى كىيىك.

يىغىلىب تىمەنۇ مىڭ كىيىك ھەر تەرەب،
ئەردى توۋاغ شاھنىڭ رەختىسىدىن،

تۇزۇپ نۇرۇپ ئەردى نەچە يەر دەسسەپ.
كورۇپ قالدى شىبەھتەك ئۇنىڭ نەقشىدىن.

كى ناگا ئۇلارىدىن بىرى ئايرىلىب،
بوكىز تۇندى بولدىكى تا يەتمەيىن،

ئوتەر سويىن ئەيلەب ئورۇنۇپ كىلىب.
يىتىپ بوينەنى ھەلقە بەند ئەتمەيىن.

ئوتەلمەي ئەل سىپاھ ئالىدىن،
نە ئىمكانكى مۇندىن سالىب يانغايمەن،

كىلىپ ئوتتى فىروز شاھ ئالىدىن.
مىگەر تۇتسام ئانى ئېلىب يانغايمەن.

بۇ ۋاقىئەنى چۇن كوردى فىروز شاھ،
ئاتىن قامچىلاپ قاۋدى قاۋغانچە،

كىيىك ئالىدىن ئوتتى تۇتتى راھ.
كىيىك ھەم قاچىب باردى بارغانچە.

سوكىغە تۇشۇب ئاخىر يەقىن،
نەچە كىم سۇرۇب ئېتى ئىلدامىلادى،

يىتىپ كورسە بىر جانۋار نازىنىن.
كىيىك داغى ئانچە يىراق چاملادى.

كى ھەر لەھەز بىر رەڭ زىبا بىلە،
ئارادا نەچە دەشت سەھرا قالىب،

كوزىگە كورۇنۇپ قاچار تاب ئىلە.
كىيىك شەنى ئول يەرگە كەلدى ئېلىب.

باقار ئورۇلۇپ ھەر زامان شاھغە،
كى بىر كوھى زەررىن يەكپارەئى،

كەزى تەلمۇرۇب شاھ دىلخۇاھغە.
باشىدىن ئاياق ئىلە ھەمراۋائى.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولياز ئامبىرى

كى قونماق ھەۋەس قىلسە ئاندا مەگەس،
قونۇپ توختىماغلىق مەلۇم ئەمەس.
يۇقارى نەزەر قىلسا كوز يەتكۈسىز،
ئۇنىڭ ئۈستىۋۇ كۆكنى پەرق ئەتكۈسىز.
ئوق ئاتسا يىتەر يەرگىچە زىنەپا،
تۇشۇب ئاندا دەرۋازەنى دىلكۇشا.
يىتىب چىققاچ ئول زىنەپادىن كىيىك،
جىلاۋى چەكتى شاھزادە تاشلاب ئىلىك.
كىم ئايا بۇنى جايۇ مەنزىلى دۇرۇر،
مگەر مۇددىئا مۇندا ھاسىل دۇرۇر.
دەب ئاتتىن توشۇب زىنەپاغا قەدەم—
قويۇپ ئەردىكىم يەتتى فىروز ھەم.
ئىزىدىن مالىك زادىنىڭ قالمايىن،
يەنە ئۇزگە سارى نەزەر سالمايىن،
كورۇب ئانى شاھزادە خۇشھال ئولۇب،
ئالىب كوكلى قۇۋۋەت خۇش ئەھۋال ئولۇب.
ئاڭا دىدى ئى ھەمدەم باۋاپا،

يەنە مۇندا ھازىر بولاي مەن ساڭا.
سەن ئوشۇندا تۇر، مەن چىقىب ھالىنى،
تۇشەي كورۇب بىلىب ئەھۋالنى.
قەدەم قويىدىۋ چىقتى دەرۋازىغە،
سائادەت ئىشكى بۇ گۈلۇ تازەغە.
ئاچىب كىرگەچ ئوق سالسە كوز ھەرقايان،
مۇئەييەن ئىرۇر بۇ ئوشۇل گۈلستان.
كى تۇشدە كورۇب ئۇنى ئىشتىب،
بولۇب ئەردى بىدار ئوزىدىن كىتىب.
قەلبۇ ھەم ياز بۇ ھەم تۇش بولۇپ،
مەن ئويغانمايىن يانى ناخۇش بولۇپ.
دىب ئىلگىرى قويغاچ قەدەم ئول راۋاق،
كۆرۈنۈپ كوزىگە ھەم ئايۋانۇ تاق.
پەرىزاتلار جەمى ئولۇب ئالىغە،
راۋاق ئۇستىدىن ئورۇلۇپ ئالىغە.
توشۇب ئىلىك ـ ئىلىككە ئىلىپ راۋان،
راۋاق ئوزىرە چىقتىلار ئالىب خۇشان.

فىروز شاھ پەرىزاد رەئىنانى كورۇپ بىخود بولغاندا، پەرى باشى ئۇستىگە كىلىپ، ئەنىك باشىنى قويىنىغە ئىلىپ، تەختتە بىلە ئولتۇرۇپ مەجلىس تۇزگانى

ئالىب ئانداكىم ئول پەرزاد ئىيىدى،
كوردىلار ئول سەرۋە ئاۋاد ئىيىدى.
چۇ شاھزادە كىردىيۇ قىلدى نەزەر،
راۋاق ئىچرە ھەريان پەرىزادلەر.
بارى سەرۋى قامەت، بارى گۈلئوزار،
بارى زۇلفى مىشكىنلىرى مىشكبار.
ۋەلى يۇقارى باقسە بىر سەرۋەناز،
كىشى ئاڭا يۇز قاتار جان بەرسە ئاز.
قىلىپ جىلۋە تەخت ئۇزرە يۇز ناز ئىلە،
تەكەللۇم قىلىپ نازۇكۇ ئاۋاز ئىلە.
بولار بىرلە ئوي گۈلشەن ئول گۈل بولۇپ،
بولار بارچەسى ئاڭا بۇلبۇل بولۇپ.
ئانىڭ ئالىدا جامۇ گۈلگۈن چىكىب،
بارىسى ئۇنىڭ ھۇسنىگە كوز تىكىب.
ۋاپاسى ئۇنىڭ بارىنىڭ جاندا،

بارىسى ئۇنىڭ ئەمرۇ پەرمانىدا.
قويۇپ ھەر سارى سەندەل زەرنىگار،
تاپىب ھەر بىرى ئوز جايىندا قارار.
ھەزىن نالە بىرلە خوش ئاۋازلار،
قىلىب نەغمە ئول نالە دىلسازلار.
بارى نىشائى بىرلە سەرەنداز ئىدى،
ئەنىك نىشائىسىدىن سەرەفراز ئىدى.
نەزەر قىلغاچ ئول سەرۋە رەئىناغە شاھ،
ھەزىن جاندىن تارتىبان ئوتلۇق ئاھ.
يەقىلدى ئوزىدىن بىرىپ سارغايىب،
قويۇب ئول پەرى باشى ئوزرە باردىب.
ئىلىپ باشىنى قويىنىغە ئىلكىنى،
سالىب قويىنىغە بويىنىغە ئىلكىنى.
دەر ئەردى نە بولدىكى بۇ نامراد،
كورۇب بىزنى قالماي مۇڭا ئىقبال ياد.

يمقلدى ئوزىدىن بارىب سارغايىب،
بىزنىڭ مۇلكىمزده توشۇپتۇر غېرىب.
قىلىب مېھرىۋانلىق گۇلابۇ ئەتىر —
سىپىب يۇزىگە، كوكسىگە دىلپەزىر.
كوز ئاچسا ئوزىگە كېلىپ شەھرىيار،
ئالىب قويىنغە باشىن ئول گۇلئۇزار.
قىلۇر مېھرىۋانلىقنى غەمخۇۋارەك،
نەچە يىل بىلە بولغان ئوز يارىدەك.
بۇ ھالەتنى كورگەچ قىلىب چەھرە زەرد،
يەنە باردى ئوزىدىن چىكىب ئاھ سەد.
كى بۇنە سائادەت دۇرۇر تۇش ماڭا،
بۇ ئويغاغلىق ئەركەنمۇ يا تۇش ماڭا.
نەچە مۇنداقكى ئوزىدىن بار بىكىي كىلىب،
ئاڭا گۇلدەك ئول نازىنىن ئاچىلىب.

تۇتۇب ئاكىدىن ئول بۇ ئاخىر قوپۇب،
تەۋازۇ يۇزىدىن ئاياغىن ئوپۇب.
ئىككۇلەن بولۇب تەخت ئوزرە ھەم نەشىن،
بارى شوخلار ھەر تەرەب نازىنىن.
پەرىزاد ئىتىب ھوكۇم بىر گۇلئۇزار،
قوپۇب تۇتتى جام مەيىنى خۇشكۇار.
پەرىزاد ئېلىب تۇتتى شاھزادىغە،
ئەلىب جان بىرە يازدى ئول بادىغە.
چۇ بىر نەچە پەيدەر-پەي ئولغاچ ئاياغ،
چىقىب بادە باشىغە قىزىتتى دىماغ.
تىلەر بولدى ھەرلە ھەز كىم شەھرىيار،
پەرىزادنى ئەيلىگەي دەر كانار.
ۋەلى ناز ئىتەر ئەردى ئول سەرۋە ناز،
پەرى قىزلىرىدىن قىلىب ئىھتىراز.

پەرىزاد فىروز شاھغە ئەسلى ۋە نەسەبىنى، بۇ مەنزىلدە بولغانى جەھەتىنى ۋە شەرتلىرىنى ئەيتقانى

چۇ كوردىكى شاھزادىغە ھىچ تاب،
توشۇبمەن ئاتادىن ئانادىن يىراق،
توشۇب كۇلسە تا باشلىدى ئىزتىراب.
ئۇلار بىرلە مۇنداق قىلىب ئىتتىپاق.
دىدى ئاڭلىغىن مۇنى ئى شەھرىيار،
كى ھەر شاھۇ شاھزادە خۇش سۆزەر،
بۇ گۇلچېھرىلەر كىم ھوزۇرۇمدا بار.
ۋىسالىدىن ئولماق تىلار با دەۋەر.
پەرى قىزلىرىدۇر بارى مۇنداغى،
بۇ مەنزىلگە كىم مۇددىئاكى كەلتۇرۇر.
ھەمىشە بۇ يەڭلىغ پاراغەت داغى.
بار ئۇچ شەرتىم ئەۋۋەل بىجا كەلتۇرۇر.
ئاتامدۇر پەرى خىلىنىڭ سەرۋىرى
مەن ئەنىڭ مەنۇ تاجۇ تەختىم ئەنىڭ،
ھاۋا خۇۋاھىدۇرلار ئاتامنىڭ بارى.
نىكەم ھاسىلۇ بەختۇ رەختىم ئەنىڭ.
ئىرۇر شەھرى زەررىن ئاڭا پايتەخت،
پەريدىن نەچە شاھۇ شاھزادىلار،
ئوزىنىڭ مۇبارەك ئاتى تاجۇ بەخت.
يوزى گۇل، قەددى سەرۋە ئازادىلار.
ئانامنىڭ ئاتى ماھروي زەررىپ،
ۋىسالىم ھاۋاسىدا ئورتەندىلەر،
يوق ئانداق جاھان ئىچرە زات شىرىپ،
بۇ ئۇچ شەرتىنى ئۇتمەيىن ياندىلار.
ئاتالار مېنى ناز بۇ سەرۋە ناز.
ۋەلىكىن سەن ئادەم شاھ ئوغلىسەن،
سۇرارلار شەلار ئالىمدا روي نىياز.
ئىرۇر ئادەم ئوغلىدا بىسيار پەن.
ئاتام ھەلمى بىرلە بۇ مەنزىل بولۇپ،
دىسەڭ شەرتلەرنى بىجا كەلتۇرەي،
مېنىڭ خاترەم مۇندا مايىل بولۇپ.
سېنى ھەم قىلاي ئىمتىھان كورەي.
بۇ گۇلشەننى دەرلەر ئارامى گۇلشەنى،
دىدى: ھەرنە شەرتىڭ بار ئى نازە بوي،
چىكىپتۇر مۇنۇنىڭ خۇشھاۋاسى مېنى.
دىگىل ھەق سائادەت ساڭا بەرسە رۇي.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

بەجا كەلتۈرۈپ بولغان كامران،
بويۇمغە ئىلكىڭ يەقتى كەلمەيىن،
ۋىسالىڭ گۈلۈستاندا شادمان.
مېنى بىر لەتايەت بىلە ئويغاتىپ،
دىدى شەرت بۇدۇركى ئۇچ قەترە مەن
مۇشان ئەيلىسەڭ شۇەئى كورسەتىپ.
ئويۇقلار مەن ئولتۇرۇب ئۇچ قەترە سەن —
ھەر ئوچ شەرتكىم بار بۇ ھالەت دۇرۇر،
ئاتىمنى تۇتۇپ قاتىغ ئۇن قىلمايىن،
نەمەنئىدۇر ئەمدى كى پۇرسەت دۇرۇر.

پەرىزادنىڭ شەرت ئۇيقۇسىغە بارغانى، فىروز شاھنىڭ ئىلھام ئىلاھى بىلەن تەختتىن ھەسبۇ ھال سورغانى

چۇ ئولدەم كۇنى ئاخشام بولۇپ ئەردى جەمئ،
دۇرست ئولتۇردى تەخت ساری باقىپ.
ئىجازەت ئېلىپ باردىلەر كەلدى شەمئ.
ئەيتتىكىم ئى تەخت پىرۇز بەخت،
پەرىزات ئۇيقىغە سالدى ئوزىن،
ئىنايەت قىلىپ ھەق سېنى قىلدى تەخت.
مەلىك زادە ئولتۇروب كورۇپ يۇزىن.
پەرىزاد ناز ئويقىسىغە باقىپ ـ باقىپ،
تەپەككۇر بىلە كىم نە ئىش كورستاي،
ئولتۇرۇپمەن توشۇب ئەش غەرىپ.
نە پەن بىرلە بۇ شوخنى ئويغتاي.
دىل ئويقۇدا تۇن بىغايەت ئۇزۇن،
ئىنايەت قىلىپ خالىق زۇل جەلال،
سەن ئەمدى ئۇنى غەمىن يالغۇزۇن.
خىيالغە يەتكۇردى مۇنداق خىيال.
جاھاندىن تىلار ئەيلادىڭ سەرگۇزەشت،
كى بۇ تەخت زىباكى بۇ ناز بوي،
يېرىڭ بورنا باغ ئەردى يا كۆھى دەشت؟
ياتىپتۇر ئەنىڭ بىرلە قىل گۇفتگوي.
نە ھالۇ نە تەقەررىپ ئىلە بۇ سۇپات،
خىيالغە، كەلگىنى خىيالى ياقىپ،
تۇشۇب مۇندا بولدى ساڭا تەختۇ ئات؟

تەخت ھال تىلى بىلە فىروز شاھنە سەرگوزەشت ھالىن ھىكايەت قىلىپ، فىروز شاھدىن كەلگەنىن سۇئال قىلغانى

بېرىپ قۇدرەت ئولدەم ئاڭا زۇلجەلال،
تۇتۇپ ھەريانمنى گۈلۇ لالزار.
دىدى ھال تىلى بىلە ئەرزۇ ھال.
يىگىتلەر كېلىپ ئاندا جەۋلان قىلىپ،
كى ياخشى سۇئال ئەيتىڭ ئى شەھريار،
باھار ئەۋۋىلى كۇي غەلتان قىلىپ.
دىن ئەرزۇ ھالىمنى بول ھۇشيار.
گاھى ئولتۇرۇپ بادە نوشان ئولۇب،
مېنىڭ ھەم ئىچمىدە پاراۋان ئەلەم،
بولۇپ مەست سايىمدا غەلتان ئولۇب.
پەلەك جەۋرىدىن ئەردى نىتەي بۇ دەم.
بارۇر ئەردىلەر ئەيشۇ ئىشرەت قىلىپ،
مەن ئەۋۋەل ئىدىم مىسر سەھراسىدا،
دەمى خوش كورۇپ خوش پاراغەت قىلىپ.
بەرەر ئىلدىزىم نىل دەرياسىدا.
كامالىمغە يەتكەندە ھەرسارى ئوتۇپ،
تۇتۇپ ھەر يانىم بىر ياغاچ سەبزە دەشت،
يۇز كىشىگە تىگەر ئەردى سايەم توكۇب.
بارى ئىشرەت ئەھلىگە ئول جاي كەشت.
ھەر ئوتكەن مۇئەززەم جاھان شاھلىرى،
توپەمدە توشۇب يانە پۇر چەشمە سار،
كىلىب نەچە قانلا بەھەم شوكرى،

توپەمدە توشۇپ ئىستىراھەت قىلىپ،
ھاۋا ئىسسىغىدا پاراغەت قىلىپ.
گەھى بەشۇ ئالتە يەتتى قونۇپ،
تۇرۇپ ئوخچۇپ ئاسۇد كەتتى قونۇپ.
نەچە مۇددەتۇ پۇرسەتۇ ئاي، يىل،
ئوتۇپ ئاقىبەت دەھرى پىيما كىسىل.
قەرىلغىنىڭ ئەسىنى يەتكۇرۇپ،
كىلۇر بولدى شاخىمنىڭ ئۇچى قۇرۇپ.
نەچە مۇددەت بېرىپ ئاندا شەھرى شور
قەرىلىق تامامى ۋۇجۇدۇمغە زور.
قىلىپ ئاخىر ئەمرى باشتىن ئاياغ،
قۇرۇدۇم بۇ دەۋر بارچىغە سۇلۇك ئاياغ.
شول چەشمە زارە ئوشۇل سەبزۇ دەشت،
قۇرۇپ بولدى بىرشور زارۇ بىكەشت.
ئۇشۇندا كىشى سەبزە لالەزار،
بار ئەردى دىسە يوق ئىدى ئىھتىبار.
نەچە يىللار ئانداق تېنىم خۇشىك ئولۇپ،
گۇلۇ سەبزەدىن بەريانەم خەشىك ئولۇپ.
نەھايەتتىن ئارتا تىگىپ يەل ياغىن،
ئۇچۇرۇپ سۇرۇپ ئىلدىزدىم تۇپراغىن،
ئاچىلىپ قالىپ ئىلدىزدىم بىمەدار،
ئېلىشىپ تورۇپ ئىبەردىم ئاخىر گوزار.
ئورۇپ يىقتتى بىر تەندۇ توپان كىلىپ،
مېنى سالدى يەر بىرلە يەكسان قىلىپ.
تىكىپ يەرگە شاخىم بولۇپ كۇل كۇمەك،
ئاچىلدى تەنىمدىن نەچچە يەردە دەك.
نەچە ۋاقىت ياتتىم بولۇپ خاكسار،
باسىپ غەم يەلدىن تەنىمنى غۇبار.
ئوتەر ئەردى بىر كۇنى قالىن كارىۋان،
بار ئەردى ئاراسىدا بىر كارىۋان.
ياغاچچىلىق ئولغان ئەنىك پىشەسى،
ياغاچ بابىدا ئەررۇ تىشەسى.
جاھان ئىچرە بىمىسىل مانەند ئىدى،
نېچۇككىم دىسىلەر ھۇنەرمەند ئىدى.

نەزەر قىلدىيۇ كوردى خوش مەۋجەدار،
ياغاچ مەن ياتىب نە بولۇپ خاكسار.
تۇرۇپ ئوستۇ قۇمدا قىلىپ ئىھتمام،
قويۇپ بەندە بەندەمگە ئەررە تامام.
قىلىپ خەۋلە ـ خەۋلە بۇرۇن ئول ئەنى،
تىلىب تەختە ـ تەختە سۇڭ ئول خەۋلەنى.
خەچرۇ توگىلەرگە يۇكلەتتۇرۇپ،
تۇشۇردى ئويىگە ئېلىپ كەلتۇرۇپ.
ياغاچتىن نىكەم قىلغۇلۇق ئەردى ئول،
كىشىنى بۇيىردى قىلىپ بەردى ئول.
قالىب ئەردى ئاندىن نەچە تەختە جۇب،
پەلەك گەردىشىدىن بولۇپ غوسە كوپ.
كى كەلدى بىراۋ بۇ پەرىزاتتىن،
تىلەي تەخت مىسلى يوق ئۇستاددىن.
ھەمۇن ئەلھەز بونياد تەخت ئەيلادى.
ئارادىن نەچە تەختىنى سايلادى.
نەچە رەندىيۇ، تىشە ئەررە سۇرۇپ،
تامام ئىككى كۇندە بەھەم يەتكۇرۇپ.
مۇلازىمغە تاپشۇردىيۇ ئول مېنى،
ئېلىپ كەلدىيۇ مۇندا بۇ گۇل مېنى.
نەسىمىن قىلىپتۇر نەچچە يىل دۇرۇر،
ماڭا مۇندا مەقسۇد ھاسىل دۇرۇر.
ئەگەرچە پەلەكتىن جاپا ۋە ستەم،
بىغايەت ھىكايەت كوردۇم ئەندۇھۇ غەم.
نەچەكىم يىددىم نىشە ئۇستاددىن،
چىكىب ئەررەھۇ رەندە پىداددىن.
يۇز ئەنچە نىسىپ ئەيلەدى ھەق ھوزۇر،
كى مۇنداق پەرىزات قوينۇمدا دۇر.
يەنە ئەمدى بىلىمەنكى مۇندىن ناري،
نىلەر بولغۇسدۇر پەلەك ئىشلارى.
سەن ئى شاھۇ ئالەم نە ۋاقىئە بولۇپ،
توشۇپسەن بۇ مەنزىلگە تالئ بولۇپ.
كى كەلمەس بۇ يەرگە كىشى بىسەۋەب
نە ئەردى بۇ كەلمەكتە سەئىيۇ تەلەب؟

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

فىروز شاه كەلگەن سەبەبىنى بۇ ھىكايەتكە ئۇلاب، پەرىزادنى بۇ تەقەررىپ بىلە ئۇيغاتقانى

دىدى شەھكىم ئى تەخت ۋەدىرىنە سال،
مۇنى سەن داغى ياخشى قىلدىڭ سۇئال.
بىزنىڭ شەھرىمىزدىن بەھەم تورت يار،
چىقىپتۇرلەر ئەيلەپ سەپەر ئىختىيار.
بىرى كۆڭلىنى ئىلىم ئىلە پەرىۋەرىش،
قىلىب بىلمىگەن ئىلىمدىن ئوزگە ئىش.
قىلىب ھەر نەچە كۆندە خەتمە كالام،
ئەنىڭ بىرلە ئەۋقاتى ئوتكەن تامام.
يەنە بىرسى زەرگەرى بىنەزىر،
نىچۈك ئىش كىم ئالتۇندا دۇر دىلپەزىر.
ئەنىڭ دەك بىلىپ قىلغان ئەرمەس كىشى،
ئولۇسقە پەسەندىدە كەلگەن ئىشى.
بىرسى داغى دەرزىنى تىزكار،
ئاڭا قانچە ئىكەنىدە ئىختىيار.
نىچۈك كەسسە ئانداق تىكىب كەلتۇرۇپ،
كىشى قىلغۇسىز پەھىم ئانى كورۇپ.
بىرسى ھەم ئۇستاد چۇمچە تەراشى،
ئەنىڭ بىرلە ئۇمرىندا قىلغان مەئاشى.
ياغاچدىن نە تۇرلۈك ئىش ئەھلى جاھان،
بۇ يۇرسە بولۇر ئەردى ئاندىن ئايان.
ۋە لېكىن لەقەپ ئاڭا ئەل ئىچرە پاش،
بولۇپ ئەردى ئۇستاد چۇمچە تەراش.
بارۇر ئەردىلەر بىر كۈنى ئاخشام بولۇپ،
ئىككى تاغ ئاراسىدا كۈن كام بولۇپ.
ھەمە ئەردى ھاۋادا بولۇتتىن ئەسەر،
بېرۇر ئەردى يېلۇ يېغىن دىن خەبەر.
پەناھى تاپىپ قونغالى ئىزتىراپ،
قىلىپ بارسالار بىر رەبات خاراب.
دۆچار ئولدىيۇ قوندى ئاندا ئۇلەر،
قاراڭغۇ تۈن ئەردىيۇ يەرۇ پۇر خەتەر.
دىدىلەركى ئوشبۇ رەبات كۈن،
زورۇر ئولدىيۇ مۇندا بولدۇق پۇنۇن.
تاڭ ئاتقۇنچە بۇ كىچە نوبەت بىلە،
بىراۋ ئولتۇرۇب ئاڭا ئويقۇ كىلە.
بېرىمىز قوپۇپ ئولتۇرۇب ئول ھال،
ياتىب يەنە بىرنى نوبەتتە ھەم ئوشبۇ ھال.
بولۇب ئاتتۇرۇپ تاڭنى بىدار ئولۇب،
بۇتۇن ئوزىمىزدىن خەبەردار ئولۇب.
سالامەت قوپۇپ تەبرىسەك ئەرتىلەب،
تاڭ ئاتقۇنچە ھەق دىن ئاسانلىق تىلەب.
چۇ بۇ مەسلىھەت بىرلە چۇمچە تەراش،
تۇرۇپ ئوزگىلەر قويدى ئويقىغە باش.
ئويقۇلاب ئۇلار بۇ ۋاقىت ئولتۇرۇب،
رەبات ئىچرە بىر تەختە چوبى كورۇپ.
ئەلىب ئىلكىگە ئانى ئۇستاد كار،
چاقىب قويدى بىر سۇرەت گۇلئوزار.
ئەغزۇ كوزۇ، قاش، ئىلىك، ئاياق
بارى بىر بىردىن كىلىب ياخشراق.
مۇكەممەل قىلىب ئول سەنەم سورىتىن،
بۇتۇردى ئوتكارىب ئوزىنىڭ نوبىتىن.
قويۇب تۇردى ئانى نەمۇدار ئىتىب،
باسىتىن قويدىيۇ دەرىزىنى بىدار ئېتىب.
قوپۇب ئولتۇرۇب ئاچىە دەرىزە كوزىن،
سالا بەرمەيىن ئويقۇغە دەب ئوزىن.
تۇرۇر تورده بىر ئادىمى سورىتى،
چوچۇب قوپتى ساجراب كىلىب ھەيبىتى.
كى بۇ كوزلارىمگە كورۇنگەن نەدۇر،
يالىڭاچ قوپۇب تورده تۇرغان ئىدۇر.
كىلىب ئىھتىيات ئىلە كورگەچ ئانى،
دىدى ئەرمىش ئوستادىنىڭ قىلغانى.
چىقاردى يۇ ھەم بۇغچەدىن ژالەئى،
قىلىب چىن بۇتى چاھارده سالەئى.
تىكىب كوڭلەكۇ نىمچىنى ئولتۇرۇب،
مۇكەممەل سەرۇپا قىلىب كەيدۇرۇب.
قوپۇب ياتتى زەرگەرگە نوبەت قويۇب،
ھەمىنكىم باشىن قويدى قالدى ئۇيۇب.

قوپۇپ ئولتۇرۇپ تورگه باقسا بۇ هەم،
هەم ئالتۇنچى قىلمىش ئىشنى ئادا.
تۇرۇپتۇر مۇكەممەل قوپۇپ بىر سەنەم.
مەن بىدىل ئۇزگه هۇنەر بىلمادىم،
تۇتۇپ كوزىن ئەستەغپىرۇللا، دىدى،
جاهان كەسب كارىنى هەۋەس قىلمادىم.
يەنە ئاچسە، كورسە يانىدا ئىدى.
هەۋەس ئەيلادىم ئىلمى قۇرئانىڭگه،
تۇشۇپ جانغه ۋەهىم ئوزىدىن كىتىب،
كوڭۇل باغلىدىم ئەمىر پەرمانىڭگه.
كىلب ئاقىبەت كورسه تەهقىق ئىتىب،
بۇ كۇنلۇكته بارچه هۇنەر مەند ئولۇب،
قوپۇب ئىككى ئۇستاد ئىششن كورساتىب،
هۇنەر كورساتىب ئاڭا خۇرسەنت ئولۇب.
ئۇيۇقلاب ئىمىشلەر مۇنى ئويغاتىب.
بولارنىڭ ئاراسىندا مەن بەهۇنەر،
بۇ هەم ئاختۇرۇب ئېلىب ئەسبابىنى،
بولۇب قالسام ئى داۋايى دادىكەر.
دۇكان قۇرۇب ئالتۇن ئېلىب تاپغانسىنى.
خىجالەت تاپىب بولسام ئىش بىلمىگەن.
ئۇزۇكۇ، سىرغا، بىلەيزۇك قىلىب،
نه ئىش قىلغان ئولغايمەنۇ تىلەگەن،
بارسىنى زىبا ۋه نازۇك قىلىب.
كەلامۇ ئەزىمىڭ هەققى هورمىتى،
قۇلاغۇ ئىلىك بىلاكىگه سالىب،
مۇكەممەل بولۇب بۇ سەنەم سۇرىتى.
سەهەر ۋاختى موللاغه نوبەت قالىب.
مۇئەتتىل سېنىڭ ئەمىر ئىمسانىڭگه،
ياتىب زەرگەر، ئويغاندى موللا سەهەر،
تورۇپتۇر باقىب لۇتپى پەرمانىڭگه.
قوپۇب ئولتۇرۇب سالسه بۇ هەم نەزەر.
كى جانى ئەتا قىلساڭۇ جىلۋه ساز،
تۇرۇر تورده بىر دىلبەر نازىنىن،
بولۇب بۇ سەنەم مەن داغى سەرەفراز.
قىلالمىغاي ئەبىله نەققاشى چىن.
بولۇپ تاپقاي ئەردىم بەسى ئابروي،
تەفەهمز قىلىب كورسه ئۇستادلەر،
قىلالمىغاي گۇفتا-گوي...
بارى كورسەتمۇرلار ئاندا هۇنەر:
چۇموللا بۇ يەڭلىغ دىل ئەپكار ئولۇب،
بولۇپ مۇندىن ئول لەهەز موللا غەمىن،
باشىن يەرگه قويدى تەلەپكار ئولۇب.
تاهارەت قىلىب كىلب ئول پاكىدىن.
ئىنايەت قىلىب خالىق با كەرەم،
ئۇتەب ئىككى رەكەت ناماز ئولزامان،
رەۋا ئەيلابان هاجەتىن ئۇشبۇ دەم.
قىلىب كوزلىرىدىن ياشىنى راۋان،
ئەلىب ئەبرۇ بەخشايىشدىن نەسىم،
باشىن يەرگه قويدىكىم "ئى بەرۇ بار،
تاپىب ئول سەنەمنىڭ دىماغى شەمىم.
سېنىڭ هەزرىتىڭده ئىرۇر ئاشكار.
كىرىب جان ئۇرۇب ئەتسه بولدى راۋان،
كى چۇمچه تاراش ئەتتى تىشى ئىشىن،
تاڭ ئەتىب چىقىب كۇن يارۇدى جاهان.
هەمىشه بولۇپ تىشگه هەم نەشىن.
بارى قوپتىلار ئويغانىب ئويقىدىن،
هۇنەر كورساتىب ئابرويلۇق بولۇب،
بولۇب جىلۋه ساز ئول سەنەم ئوتىردىن.
قوپار ئۇيقىدىن هالى ئويناب كۇلۇب.
تىشى دۇررى، لەبى لەئلۇ سىمىن تەنى،
قىلىب دەرىزى هەم ئىڭنى خىزمىتىن،
ساچى سۇنبۇلۇ يۇزى گۇل خەرمنى.
تىكىب كەيدۇرۇب بۇ سەنەم خىلئىتىن.
كوزى نەرگەسۇ قەددى سەرۋە سەهى،
قىلىپتۇر ئوزىنىڭ ئىشنى ئادا،
جاهان شوخى رەئنالرىنىڭ شەهى.
ئوز ئىشىندا قالمايدۇر ئوزره ئاڭا.
بارى ئول سەنەم ئاشقى بولدىلەر
بىلقىس ئىشنى قىلىب ئىهتمام،
بارىسى ئەنىڭ لايىقى بولدىلەر.
ئەنىڭ خىزمتىده بولۇپ سۇبهى شام.
بىرى دەر مۇنىڭ سورتىن بۇرنا مەن،
هۇنەر خۇرج ئىتىب جانىن ئەيلاب پىدا،
قىلىپمەن، تىگەر ماڭا بۇ سىم تەن.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

بىرى دەركى مەندىن كىيىپتۇ لىباس،
ماڭا تەككەي ئول دەپ قىلارمەن قىياس.
بىرى دەركى مەندۇرمەن ئول دەر مېنى،
سىرغا، بىلايزۇك، ئۇزۇك سالغانى.
بىرى ئېيتۇر ئول ئالىمى پاك راۋ،
كى تارتىك بارىڭىز بۇ سوزدىن جىلاۋ.
كى ھەق ساقلاب ئوز ئىلمىنىك ھورمىتىن
راۋا ئەيلىبان خەستەنىك ھاجەتىن.
ئاتا ئەيلادى جان بەردى ھايات،
كىرەككىم ماڭا ئەيلىسە ئىلتىپات.
ئەجىب ھالەت ئىچرە قالىب ئول سەنەم،
گىرىفتار ئولۇب تارتادۇر بۇ ئەلەم.
كى قايسىغە بولسام رىزا ھەق رىزا
بولۇب مەندىن ئولغاي ھەقىقەت ئادا؟
مەن ئۇشبۇ پەرىزات تەھسىنى
ئىشتىب كىلىپ ئەردىم ئەيىنىنى.

كى دانا ۋە ئاقىل پەرىزات ئىرۇر،
بەسى مۇشكۇل ئىشلار مۇڭا ياد ئىرۇر.
سورايكىم قايسىغە تىگەر بۇ سەنەم،
يەنە ئوزگىلەر چەكماسۇنلار ئەلەم.
بۇ ھەم باردى تازا ئويقىسىغە باتىب،
مۇنى كىمسە بولمايدۇرۇر ئويغاتىب.
ئەگەر بارماي ئويقۇغە بىدار ئولۇب،
بۇ كىم ئەرز قىلدىم خەبەردار ئولۇب.
قوپۇب ئولتورۇپ كوزلەرنى ئەچىب،
شوكىرلەرلە بۇ شەكىرىدىن ساچىب.
دىماسەكىم ئول شوخ كىمگە تىگەر،
ھەق مۇلكى كىمگىدۇر ئول سىمىەر.
ئۇلارنىڭ ۋابالى قىيامەت كۇنى،
قىيامەتكى باردۇر نەدامەت كۇنى.
بۇرەئنا پەرىزاتنىڭ بويىنغە،
قەددى سەرۋە ئازادنىڭ بويىنغە.

پەرىزاتنىڭ بى ئىختىيار ئويغانىب بۇ سۇئالنىڭ جاۋابىنى بەرگانى

بۇ يەڭلىغ دىگەچ شەھرۇ يارۇ جاھان،
چۇ ئول شوخ ئەيدى ساھىب ئىمتىھان.
خەبەردار ئەردىيۇ بىدار ئىدى،
ئەنىڭ ئىمتىھانى ئىلە بار ئىدى.
كوزىن ئاچتىيۇ قوپتى بى ئىختىيار،
دىدى ئى شاھىنشاھ نۇسرەت شوئار،
نە مەئنىسى جەمئى سۇئالىن ماڭا
سالىب يۇكلىگەيسەن ۋابالىن ماڭا.
ئەگەر تىشنى فەرۋەي ئۇچۇن تىشدار،

نىمەرسە تەۋقىئى قىلۇر بىرى بار.
يەنە بىرىكى تىكسە خىلئەت ئانى دىمەك،
ئاڭا خىلئىتىنىڭ باھاسى كېرەك.
يەنە بىرىگە ھەم بولسا ئول ئىزتىراب،
ئاڭا داغى بۇدۇر مۇئەييىن جاۋاب.
ئىرۇر ئول پەرى چەھرى مولىلا ھەققى،
كېرەك بولسە مولىلا بىلە رەۋنەقى.
كى ھەق ساقلاب ئوز ئىلمىنىك ھورمىتىن،
راۋا قىلغان ئەرمىش ئەنىڭ ھاجەتىن.

فەروز شاھ بىر شەرت بىجا كەلگەنىنى پەرىزاتدىن سوراب ئول قوبۇل قىلغانى ۋە يەنە ئۇيقۇغە بارغانى

دىدى شەھكىم ئى شوخ روشەن زەمىر،
ئادا بولدى بولغايمۇ شەرتىڭدە بىر.
دىدى ئارى بىرىنى ئادا ئەيلادىڭ.
ئادىسى بىلە ھەم بىجا ئەيلادىڭ.

يەنە ئىككىسىنى ھەم بۇ يەڭلىغ بىجا،
ئەگەر كەلتۇرەرسەن قىلىبسەن ئادا.
دىدىيۇ يەنە تەكىيىگە قويدى باش،
ئوزىنى سالىب ئۇيقۇغە ئول قۇياش.

فىروز شاه سۇراهى سەنگىندىن سەرگوزەشت ھال سۇئال قىلغانى

بۇگىز شەھرىيار ئولتۇرۇپ ھەسىپال،
سۇراهى سەنگىندىن ئەتتى سۇئال.
كىم ئى زەرق ئاب زۇلال ھەبىب،
تەربى ئەھلىغە نىشان سەندىن يىتىب.
نەكىم سەرگۇزەشت ئەيلىگەن ئەردى تەخت،
پەلەك جەۋر ئىلە زۇلمىدىن نەرم ـ سەخت.

ھىكايەت قىلىب تاپتى جانىم نەراھ،
خۇشان ئەتتى كوڭلۇمنى چەكمەي قەداھ.
نىكەم مۇشكۇلۇم بار ئىدى بولدى ھەل،
سېنىڭ سەرگۇزەشتىڭغە ئەمدى مەھەل.
بولۇپتۇركى سەن ھەم بايان قىلغايسەن،
پەلەكتىن نە كوردۇڭ ئايان قىلغايسەن.

سۇراهى سەرگۇزەشتىن ھىكايەت قىلىب، فىروز شاھنىڭ كەلمەكى جەھەتدىن سورغانى

چۇ شاھزادە مۇنداق سۇئال ئەيلادى،
نىچۇك پەرىشۇ ھەسىبى ھال ئەيلادى.
سۇراهى ئىچى ھەم تولا قان ئىدى،
پەلەك دەردى بىمەد بايان ئىدى.
دىدى ئى شەھنشاھ ئالەم پاناھ،
نەدىلخوۋاھىڭ ئولسە يەتكۇزگەي ئىلاھ.
مەن ئەلبەرز تاغىكىم ئانداق بەلەند،
يەر ئۇزرە يەنە تاغ ئەمەس دىلبەند.
ئەنىڭ ئۇستىدە پارە سەنگى ئىدىم،
نە پارەكى سەنگى نەھەنگى ئىدىم.
مۇئەللەق تۇشۇب تەڭرى ئەمرى بىلە،
تۇرۇب ئەردىم ئافاقدىن بەكلە.
ئىتاكى بىلە بىر ئۇلۇق يول تۇشۇب،
قارار ئەتمەس ئەردىلەر ئەل يۇرۇشۇب.
نەچە قاتلە ئىسكەندەر، كەيقۇباد،
سولايمانو جەمشىت دىل قەۋمى ئاد.
مۇئەززەم چىرىك بىرلە ئەيلەب گۇزەر،
تەئەججۇب قىلۇر ئەردىلەر سەربەسەر.
دەر ئەردىلەر ئى قادىر بىروبار،
كى خوش قۇدرەت ئىلە مۇنى بەر قارار.
قىلىسەن مۇئەللەق تۇرار يەر تاسىب،
كى كىمدۇر مۇنىڭدەك ئاجايىب غەرىب.
نەچە يىللار ئانداق تۇرۇب سەرپىراز،
نەزەر قىلماي ئوتكەن ماڭا ئەردى ئاز.

پەلەك كورسىتەر بولدى چۇن سەرزەنىش
جاھاندىن چۇشەر بولدى باشىمغە ئىش.
توپەمنى قازىب يەل ياغىن بىمەدار،
بولۇبان تۇرۇب ئەردىم ئى شەھرىيار.
كى بىركۇن ھاۋادا بۇلۇت كور كاراشىب،
قىلىب يەلۇ يامغۇر چەقىن چاقناشىب.
قىيامەت تۇنىدەك قارايىب جاھان،
يوق ئەردى يارۇغلۇق ساربدىن نىشان.
كى يەر تەبرىدىيۇ مەن ئاندىن جۇدا،
بولۇب تەبرەدىم چارە قالماي ماڭا.
يېرىم يولدا ئوق پارە ـ پارە بولۇب،
كىلىب يەرگە تۇشتۇم كۇلۇم سورۇلۇب.
نەچە يىللار ئول يول ئۇزرە پايمال
بولۇب ياتتىم ئول ئەردى دىشۇار ھال.
كى ھېچكىمسە پەرۋايىم ئەتمەس ئىدى،
يوزۇمدىن غۇبارىم ئەرتمەس ئىدى.
كى بىر كۇن قالىن كارىۋان دەر گۇزەر
ئەيدىكىم بىر ئۇستاد ساھىب ھۇنەر.
ئۇلار بىرلە ئول يولدا ھەمرا ئىكەن،
ھونەر مەند ئۇستاد دىلخوۋاھ ئىكەن.
كىلىب خوجا ئوبۇلخەير ھەككاك ئانى،
جاھان ئىچرە تولغان ئانىڭ شورەتى.
نەزەر قىلدىيۇ كوردى تاشى ياتىب،
مۇئەييىن ئامان توپراق ئىچرە پاتىب.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

تۇشۇبان ئەرتىب يۇزۇمدىن غۇبار،
نەزەر قىلسە تاش مەن ئەجەب مەۋجدار.
ئارابى ئېلىپ كەلتۇرۇب شەھەردىن،
سالىبان ئول ئۇستاد رويى زىمىن.
دوكانغە سالدى مېنى كەلتۇرۇب،
ئوتەردە بۇ رەئنا كەلسە شاھ كورۇب.
سۇراھى بۇيرۇدى ئول ئۇستادغە،
جاپا ئىلكىگە قويدى بىدادغە.
توپەمگە قويۇب ئەررە ھەريان كىسىپ،
مىتىللەر ئېتىپ ھەريانىمغە نىسىب.
سەتەمكار ئەلدىن ئىچىم كوۋلانىپ،
تاشىمدىن تەنىم خىراج يەب ئايلانىب.
تامام ئولدۇم مېنى ئەرسە تاپشۇرۇب،
مېنى پىشكەش قىلدى ئول كەلتۇرۇب.
ئەگەرچە پەلەكتىن بۇ يەڭلىغ جاپا،
كورۇب يەتتى تۇرلۇك باشىمغە بالا.
قىلۇرمەن مۇڭا شۇكرىنكىم ئاقىبەت،
مېنى خالىق باكىرەم بۇ سۇپەت.
بۇ رەئنا بىلە ھەمدەم ئەيلاب تۇرۇر،
مۇنىڭ بەزمدەنى غەم ئەيلاب تۇرۇر.
تۇرۇبمەن ئۇزاتىب بويۇن بىمىلال،
كى مەيل ئەيلىگەي مەندىن ئابزىلال.
ھەمىشە نىشات ئوزرە سوھبەت تۇتۇب،
پەرىلەر مەيئى لەئلى مەندىن يۇتۇب.
بولۇرلار خوشان نەشائى پەيدا قىلىب،
گۇلسۇرۇختەك يۇزلىرى ئاچىلىب.
بۇلار بىرلە خوش ۋاقىت خۇشھالمەن،
بىغايەت خۇشانۇ خوش ئەھۋالمەن.
مۇنى بىلمان ئەمدىكى ئاخىر ئىدۇر،
يەنە ئەمرى پەرمان قادىر ئىدۇر.
سەن ئىس شەھ ناغۇ مۇنچە تارتىب مالال،
كوزۇڭدىن ئۇچۇب ئۇيقۇ ئاشىفتە ھال.
بولۇب ئولتۇرۇبسەن ئىدۇر مۇددىئا،
ئىنايەت قىلىب ئېيت سەن ھەم ماڭا.

فىروز شاھ كەلگىنىڭ سەبەبىنى بۇ ھىكايەتكە ئۇلاب مۇنىڭ بىلە پەرىزاتىنى ئويغاتقانى

دىدى شەھكى بۇدۇر مالالىم مېنىڭ،
ئىرۇر مۇندىن ئاشىفتە ھالىم مېنىڭ.
كى سەمىنكى باردۇر مېنىڭ كەشورىم،
ئەنىڭ ئەھلۇ خەيلى مېنىڭ لەشكىرىم.
ئول ئەل ئىچرە بىر زاھىد پاك دىن،
بار ئەردى ئەنىڭ بىر قىزى نازىنىن.
ئەنىڭ ئىشقىدا ئۇچ كىشى بىقارار،
كىزەر ئەردى كويىدا دىلەفكار.
بىرى بېكۇ، بىرى سىپاھى ئىدى،
بىرى سەنگى ئەنداز شاھى ئىدى.
ئولۇس ئىچرە مەشھۇر ئۇلارنىڭ ئىشى،
بولۇب ئەردى دەرماندا زاھىد كىشى.
كى ھەر بىرى زاھىدغە بىر سوز سالىب،
جۇۋابىدا بىچارە ئاجىز قالىب،
ئۇلارغە جاۋاب ئەيتالماس ئىدى،
ئۇلار كويىدىن خالى قالماس ئىدى.
كىچە-كۇندۇز ئول كوي ئوزرە ئايلانىب،
يۇرۇر ئەردىلەر ئىشقىدا ئورتانىب.
دىسە ھەر بىرى بىلە نىسبەتىن،
قەلبان تېتى كورمەي مېھنەتىن.
يەنە ئىككىسىدىن بولۇب ۋەھىمناك،
ئىدى تۇغماغۇر قىزى بىرلە ھالاك.
كى بىر كۇن چىقىب ئويدىن ئول سىمبەر،
تۇرۇب ئەردى ھويلىسىدا بىخەبەر.
بار ئەرمش توك ئول يەردە بىر ئاق دىۋە،
ھەم ئول قىز جامالىغە مۇشتاق دىۋە.
كىلىب ھەركۇن ئول كوي ئوزە ئايلانىب،
بارۇر ئەركەن ئول خالى تاپماي يانىب.
ئېلىب كوككە چىقتىيۇ بولدى راۋان،

بولۇبان خەبەردار بىك ئول زامان،
سۇڭىچە راۋان بولدى كوككە باقىب،
ياڭىلماي راۋان بولدى ئەشكى ئاقىب.
باردىب ئاقىبەت تۇشتى بىر تاغ ئارا،
ئوزىن بىك يەتكۇرسە ئولۇم قارا.
ئىرۇر تاغ ئاراسىدا بىر ئار دىۋە،
تۇرۇر ئىزلارى روشەن ئول ياردىۋە.
كىرىب كورسە غار ئىچرە جامى نەھەڭ،
دەھىن پۇشى ئۇستىدە بىر تەختە سەڭ.
مۇئەييىن كورۇب يانىب ئاندىن كىلىب،
ئول ئىككىنى ئاندىن ئاگاھ قىلىپ،
ئوچۇيلان بۇلۇب كىلىب ئول چاھ ئۇزرە،
تورۇب بىك ئۇلارغە ئەنى كورگۇزە.
سىپاھى دىدىكىم بۇ ئىشتۇر مېنىڭ،
ئەمەستۇر بۇ ئىش بەندىدىن ئوزگىنىڭ.
ماڭا ئۇشبۇ چاھ ئىچرە تۇشمەك كېرەك،
نە بولسە چاھ ئىچرە كورمەك كېرەك.
كەمەند ئالدىيۇ بىلىگە قىلدى بەند،
كەمەر بەند ئىدى چاھقە سالدى كەمەند.
تۇشۇب كورسە چاھ ئىچرە بىر تاش ئىشىك،
ئاچىلدى ئىشىك چۇنكى ئۇردى ئىلىك.
قىلىچىنى يالاڭ ئەيلاب ئول مەردكار،
قەدەم قويسە تەخت ئۇزرە ئۇل گۇلئۇزار.
بولۇب لالىدەك ئەشكىدىن كوزلارى،
خازان ياپراغىدەك سۇلۇب يۇزلارى.
باقىب ئولتۇرۇب لالۇ ھەيران قاتىب،
قويۇب قوينىغە دىۋە باشى پاتىب.
ئۇيۇقلاپتۇرۇر، كوردى تىغى تېز
سالاي دەپ ئەيدى، دىدى قىز: ئەي ئېزىز.
قاتىلماكى ناگاھ تىغىڭ زەرەر،
يەتكۇرمەي بولۇب بۇ يەنە باخەبەر.
قوپۇب قىلماسۇن مۇندا زايا سېنى،
بۇ قالسۇن ئويۇقلاب ئەلىب چىق مېنى.
ئالىب تەكىيەئەنى باشىغە قويۇب،
بۇلار چىقتىيۇ دىۋە قالدى ئۇيۇب.
چىقىب تەبرىدىلار ئاراغە ئالىب،
بولۇب غافىل ئول دىۋە ئۇيۇقلاب قالىب.

يۇرۇب يىتىب ئەردىلەر ئەلگە يېقىن،
كى بىدار ئولۇب دىۋە ئۇلاردىن كېيىن.
باشىغە تۇتۇن ئورلەب ئاچچىغلانىب،
غەزەب بىرلە جانىغە ئوتلار يانىب.
قۇيۇندەك پەلەككە تەنورە ئۇرۇب،
چىقىب بىر زاماندا ئوزىن يەتكۇرۇب.
بۇلۇتتىن چاقىن چاقناغاندەك تۇشۇب،
دەمىدىن جاھان كويگەلى ياۋۇشۇب.
ئارادىن ئەلىب چىقتى چانگال ئۇرۇب،
باقىب قالدىلار كوزلىرى تەلمۇرۇب.
توكۇب سەنگى زىن كوزىدىن ياشىنى،
فەلاخەن كەپىگە قويۇب تاشىنى.
ئۇلۇق تەڭرەنىڭ ئاتىنى ياد ئىتىب،
دۇرۇدى ھەبىبىنى بۇنياد ئىتىب.
ھامانكىم تاش ئىلكىدىن ئەتتى جۇدا،
بۇلار ھالىغە رەھىم ئەيلاب خۇدا.
ئەنىڭدەك بارىب دىۋە بوينىغە تاش،
تىگىب سەكرىبان جىسمىدىن باشقا باش.
تەنىدىن باشى باشىدىن باشقە تەن،
ھاۋادىن كىلۇر ئەردى ئول ئەھرىمەن.
ھەم ئاندىن بولۇب باشقە ئول سەرۋەناز،
تۇشۇبان كىلۇر داھىم ئول سەنگىباز.
ھاۋادا تۇتۇب يەرگە يەتكۇرمەيىن،
سالامەت قالىبتۇر زەرەر كورمەيىن.
بىرى ئەيتۇر ئالەمدىكى ئول سىمتەن،
بولۇب ئەردى ئول دىۋىنىڭ مۇلكى مەن.
ياڭىلماي بارىب يەرنى كورۇب كىلىب،
ئالىب باردىم ئىككىڭنى ئاگاھ قىلىب.
ئەگەر بارىبان كورمىسەم ئەردى مەن،
ئەنىڭكى بولۇب ئەردى ئول سىمتەن.
كېرەككىم مېنىڭ ھەمدىمىم بولسە ئول،
يۇگۇردۇم ئانىڭ ئۇچۇن ئوشۇنچە يول.
يەنە بىرى ئەيتۇر يۇگۇردۇڭ نە سۇد،
بارىب مەنزىلىن ھەمكى كوردۇڭ نە سۇد؟
مەن ئول چاھغە باغلاب بىلىمغە كەمەند،
تۇشۇب چىقتىم ئەنى ئالىب بىر گىزەند.
ئىگەر توشماسام ئەردى ئول چاھغە مەن،

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

تۇرۇپ ئەردىڭمز بىلمايىن ھىچ پەن.
مەن ئەتتىم ئانىڭ يولىدا جاننى تۇفەيل
كېرەككىم مېنىڭ ساڭى ئۇل قىلسە مەيىل.
يەنە بىرى ئۇل سەنگى زەن دەر جاۋاب،
كى ھەر ئىككىڭمز قىلماڭمز ئىزتىراب،
بىرىڭ بارىدىيۇ كوردى مەنزىل نەسۇد،
بىرىڭ قىلدى مەقسۇد ھاسىل نەسۇد.
يەنە بارچىنىڭ ئورتاسىدىن ئالىب،
بارىب ئەردى دۇشمەن بارىڭمز قالىب.
پەلەكتىن توشۇردۇم ئۇرۇب تاش ئىلە
باشىن تەندە قويماي تەنىن باش ئىلە.
ھاۋادىن تۇشۇرماي تېغى يەرگە ھەم،
تۇتۇپمەن سالامەت قالىپتۇر سەنەم.
كېرەككىم مېنىڭ بىرلە دەئۋايى كىشى،

قىلالماسا قالمايىن ھىچ ئىشى.
بۇلارنىڭ ئاراسىدا ئۇل قىز غېرىب،
تاللاشقە قالىبدۇر ئۇز ئەركى بارىب.
بۇرەئنادىن ئۇل مۇپتالا ھالىنى،
سوراي دەپ كىلىپ ئەردىم ئەھۋالىنى.
بۇ ھەم ئۇيقۇغە بارديۇ مەن بۇ ھال،
باقىب ئولتۇرۇبمەن چىكىب يۇزمالال.
ئىگەرمۇندا بىدار ئولۇب قەسد ئۇزىن،
سالىب ئويقۇغە سۇزگان ئولسە كوزىن.
ئاچىب كوزلارىنى قويۇب ئولتۇرۇب،
تەرەھھۇم ئۇنىڭ ھالىغە كەلتۇرۇب.
دىماساكىم ئۇل كىم بىلە يار ئولۇب،
سائادەت يۇزى قايىسىغە ئويرولۇب.
قىيامەتكى روزى نەدامەت ئىرۇر.
ئۇلارنىڭ جۇۋابىنى بۇ رەئنا بىرۇر.

پەرىزادنىڭ بىمۇختىيار ئويغانىب جاۋاب بەرگانى

ئىشتىكەچ قويۇب ناز ئىلە ناز بوي،
دىدى ئىدى مەلىك بۇ نىچۇك گۇپتىگۇي؟
بولۇر كىم تۇغۇب كورمىگەن بىلمىگان،
كىشىلار جاۋابىن بىرۇر بۇ دىگان.
ئىگەر بىك يوگىرىب باربان يەرىن،
كورۇب كەلدى ئالسۇن ئاياغى تەرىن.
سىپاھى ئىگەرچە بارىپتۇر دىلىر،
ۋەلى ئەيلىمەپتۇ ئىشىن دىلپەزىر.
كېرەك ئەردىكىم چاھدا ئوق دۇە ئىشىن
قىلىب چىقاي ئەردى داغى ھىچ كىشىن.
شېرىك ئەتمىگەي ئەردى ئوز ئىشىگە،

سوزى قالمىغاي ئەردى ھىچ كىشىگە.
بەھرى رەڭ ئالىب چىققانى خوب بولۇب،
ئەركان ئەمما كېيىن ئالدۇرۇب.
بولۇب چارەسىز قالغان ئەھۋالدا،
ھاۋا ئوزرە ئەلىپ بارۇر ھالدا.
ئاتىب سەنگى زەن جان سىتان تاشىنى،
ئۇرۇب ئوز كوچى دۇشمنىڭ باشىنى.
ھاۋادىن توشۇپ كەلگوچى قىزنى ھەم،
يۇقارى تۇتۇپتۇر يەتكۇرمەي ئەلەم.
ئېرۇر سەنگى زەن ھەققى ئۇل سەر ۋە نازە،
كېرەك ۋەسلىدىن بولسا ئۇل سەرفەراز.

فىروز شاھنىڭ يەنە بىرى ئادا بولىمۇ دەب سوراغانى پەرىزادنىڭ قوبۇل قىلغانى ۋە يەنە ئۇيقۇغە بارغانى

دىدى شەھرىيار ئى دىلئارام بۇ،
مۇبارەك زەمىرىڭغە خۇش كەلدىمۇ؟
دىدى ئارى ئەمدى يەنە بىرنى ھەم،
بۇ يەڭلىغ بىجا كەلتۇرۇرسەن نە غەم.

ئاراسىدا قالماس تۇرۇر ئوزگە سوز،
كىشى ئەيتالماس تۇرۇر ئوزگە سوز.
دىبان يانى باش قويغاچ ئولگۇلئوزار،
بۇكەز خاتىرىن جەم ئېتىب شەھرىيار.

فىروز شاھنىڭ شەمئىدىن سەرگۈزەشتە ھال سۇئال قىلغانى

چۇ خۇش كەلگەنىنى بىلدى دىلدارىغە،
باقىب ئولتۇرۇب شەمئى رۇخسارىغە.
دىدى ئەمدى ئى شەمئى روشەن زەمىر،
دىگىل سەرگۈزەشتەڭنى داغى بىر.

كۇنى كوردۇڭ ئاتامدىن خەيرۇ شەمەر،
ھىكايەت قىلىب بىزنى قىل باخەبەر.
دىيەلمەي غەمىن شەمئى ھەم زار ئىدى،
پەلەكتىن بەسى ئوتلىرى بار ئىدى.

شەمئى سەرگۈزەشتىن ھىكايەت قىلغانى، فىروز شاھنىڭ كەلىمەكىنىڭ سەبەبىنى سورغانى

دىدى ئى شەھنشا فىروز بەخت،
قۇۋانسۇن سېنىڭ بىرلە بۇ تاجۇ تەخت.
چۇ سوردۇڭ مېنىڭ سەرگۈزەشتەم ئىشت
قازا ئەيلاگان سەر نەۋشتەم ئىشت.
مەن ئەۋۋەل قوزى ئەردىمۇ بىر جاپاي.
ئىگامدىن تىلەي ۋە ئىگەم ئەردى باي.
مېنى بەردىيۇ كەلدى ئويگە ئېلىپ،
قىلىب پەرۋەرىش سۇ بىرىب، ئوت سالىب.
ئولۇق بولدىمۇ بەردىم ئىككى قوزى،
چىراغدەك يورۇدى جاپاينىڭ كوزى.
مەنۇ ھەم ئول ئىككى قوزى ھەم ئىككى رار،
قوزى بەردىكۇ بۇ دەستۇرلار.
بەش ـ ئالتە يىل ئوتمەي بۇ ھەم بولدى باي،
دەر ئەردىلەر ئەل باي بولدى جاپاي.
ئولۇس ئىچرە مەشھۇر باي ئولدى ئاتى،
مەن ئولدۇم ئۇنىڭ بائىس دولتى.
قەرىلىغ يىتىب ئاخىرىلئو مۇرمەن،
قىسى قالدىمۇ تولدى ياغ بىرلە تەن.
نىكەم ئىرىك قويلارنى سايلاتتۇرۇب،
بارۇر بولدى ساتماققە ھايداتتۇرۇب.
مېنى ھەم دىدى ئىرىك ھوكمىدەدۇر،
قېرىب بەرمەيىن قوزى سەمرۇب يۇرۇر.
قوشۇب ھايدىتىپ كەلدى بازارغە،
كى خىراجىگە ساتقاي خېرىدارغە.
كىلىب كوردى قاسساب بەردى باھا،

باھاسىن بىرىب قىلدى باينى رەھا.
بارمىزنى ھايداب سۇرۇب كەلتۇرۇب،
ئارادىن مېنى تاللاب تۇتتۇرۇب،
ئاياغمنى باغلاپ تۇرۇب تىغى تېز،
قويۇپ ھەلقۇمغە بولدى خونا بەرىز.
تىرەمنى سويۇپ پارە ـ پارە قىلىب،
كاناردا ھەر پارىسى سانجىلىب،
ئەلىب باردى ھەر كىشى بىر پارەنى،
قىلىب توھمە ئول پارە بىچارەنى.
ياغمنى قىلىب جەمئى بىر شەمئى رىز،
ئەلىب ساتقۇن ئىلتىب قىلىب رىز ـ رىز.
قازانغە سالىب مېنى ئوت ياقىلىب،
قادۇرۇب ۋە ئەلىب سىزغۇرۇب سۇ قىلىب،
قويۇب شەم قىلىب دەستە ـ دەستە ئاسىب،
دۇكان ئوزرە قويدى ئول ئەردى نىسىب.
نەچە كۇن دۇكاندا ئەسىلىب تۇرۇب
ئوتەردە بۇ رەئنا كىشىسى كورۇب.
بارىمزنى ساتقۇن ئالىب كەلتۇرۇب،
ھەر ئاخشام بىرىمزنى بۇ كويدۇرۇب.
ئوتەرمز جاھان مۇلكىدىن سوز ئىلە،
كويەرمز بۇ رەئنا دىلفەرۇز ئىلە.
ۋەلى ھەر نەچە كويسە ئورتەنسە ھەم،
كىشى ئارزۇسى باردۇر دەر بۇ سەنەم.
قىلورمىسز مۇڭا داغى يۇز قەتىرە شۇكرى،
بولۇرمىز رىزا داغى يۇز قەتىرە شۇكرى.
كى مۇنداق پەرىزاد ئۇنىڭ شامدا،

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولياز

كويۇب بۇ سۇپەت بەزم ئەييامدا.
بزنىڭ رۇشنىمزدە گۇلچهرىلەر،
چىكىب جامە كەلكۇن قلىب نەشئەلەر،
پەراغەت ئىلە ئوتكۇرۇرلەر جاهان،
برى برى برلە بولۇرلار خۇشان.
قىلاي مەن داغى ئەمدى گۇستاخلىغ،
جۇۋابىنى لۇتپى ئەيلاب ئەتمە دەرىغ.

سەنىڭ شاه خۇبان ئالەم نىتىب،
بۇ مەنزىلگە كەلدىڭ بۇ يەڭلىغ يېتىب؟
كى بۇ گۇلستاندۇر پەرىلەر يېرى،
بۇ مەنزىلگە ئادەم ئاتىدىن بېرى،
يوق ئەرمش گۇزەل ئادەم قىلغانى
سەۋەب نە ئىدى مۇندا كوردۇڭ سېنى؟

ئەمروز شاهنىڭ كەلگەنىنى بۇ هىكايەنىڭ باغلاپ بۇ تەقەررىپ بىلە پەرىزاتنى ئويغاتقانى

دىدى شەهرىيار ئى جىگەر سوز ئىشىت،
بزنىڭ يەردە ئىككى مۇساهىب يىگىت.
برى بىرىدىن باشقە بىر سائىتى،
بولۇب ئەيلاماس ئىدى تاقىتى.
هەمىشە بولۇب بىر برى برلە شاد،
تىلاب بىر برى خوشلىغدىن مراد.
سەپەر قىلسىلار هەم ئىكاۋ هەم سەپەر،
مۇقىم ئولسىلار هەم چۇشرۇ شىكەر.
بىرىگە فەرەه يەتسە برى خۇشان،
بىرسىنى خوشان، برگە ئەيشى جاهان.
جاهان خوشلىغىن بىر بىرىدىن تىلەب،
قلىب بىر برسى بىلەن ئەيشۇ تەرەب.
يۇرەر ئەردىلار ئەيشۇ ئالەم قلىب،
برى برى ۋەسلىن غەنىمەت بىلىب.
كى تاكى برى گەد خۇدالىق هەۋەس،
قلىب دىسە ئول دىدى مەنى ئەمەس.
سوراب بىلدىلار ئاندا سىمتەن برى،
بەس سالىه پارسا دىلبرى.
ئاراغە سالىب سوز تىلاب سوئبتىن،
رىزا بولدى چۇن قىلدىلار نسبەتىن.
نەچە كۇن بولۇب گەد خۇدا بۇ برى،
بىر ئاخشام پەرىشان بولوب خاترى.
كى نە قىلماغۇر ئىشنى قىلدىم هەۋەس،
مۇنەيىين ئەمەس بۇ ئىش ئىش ئەمەس.
بولۇب گەد خۇدا مەن پاراغەت بىلە،

ئەۋەل ئولدۇر يالغۇز مالالەت بىلە.
نېتىب نە قلىب ئولتۇرۇر يالغۇزۇن،
نېتىب ئۇيقۇ كىلۇر ئاڭا تۇن ئۇزۇن.
دىبان بارسا ئولدەم قلىب ئىزتىراب،
ياقىب شەمئ ئالىغە سالىب كىتاب.
غەمىن ئولتۇرۇب ئىلە يالغۇز قالىب،
ئوقۇماي كىتابىغە تىك كوز سالىب.
كەرىب كەلدىيۇ كوردى ئول هالنى،
ئوزىدىن بولۇب تۇشكەن ئەهۋالنى.
دىدى ئول رەفىقۇ ۋاپادارىغە،
ئىشىدىن پۇشمان بولۇب يارىغە.
كىم ئى يار نە قىلماغۇر ئىشنى مەن
قلىب مەنكى يالغۇز بۇ هالەتنى سەن.
جۇدا بولغان ئەرىەس ئىدوك هېچدەم،
مەن ئەيتتىم ئوزۇمگە ماڭا بۇ ستەم.
ئىماس ياخشى ئەمدى بۇ ئادەت بولۇب،
ماڭا ئەيلسە، ساڭا هالەت بولۇب.
موقىم ئولساق ئوشۇندا مەنزىل تۇتۇب،
ۋەتەن قىلساق ئوز تورمزدىن ئوتۇب.
سەپەر ئەيلەيلىك ئەرتە ۋە بىر نەچە
يۇرۇب سەير ئەيلاب نەچە كونگەچە.
بولۇب بىر برىمىز بىلە شادمان،
كوڭۇل ئىستگانچە يۇرۇب هەر قايان.
ئاچىلىب كوڭۇللارچۇ پەسلى باهار،
پارامۇش ئولۇب مىهنەت روزگار.

يانىب كەلسەك ئاندىن يەنە گورگابىز،
نە كەلسە جاھاندىن ئانى كورگەيمىز.
بۇ يەڭلىغ قىلىب ئىتىپاق ئىككى يار،
ساباھ ئەيلاڭ دەب سەپەر ئىختيار.
كىلىب بۇ ھالالغە دىدىكى بىز،
ساباھ ئەيلادۇك ئىتىپاق ئىكسىز.
كى ئەزم سەپەر قىلغانبىز سەير ئۇچۇن،
كوڭۇللەر ئەچىلغاي يورۇب نەچە كۇن.
كى بىر بىرىمىزدىن جۇدا بىر زامان،
بولۇشقان ئەمەس ئەردۇكۇ باشقە جان.
ماڭا بولغالى بۇ سۇپەت نېسىب ئول،
چىكىب پۇرقەتۇ مىھنەت غۇربەت ئول.
پەريشان ئاشۇفتە ئەھۋال ئېرۇر،
ئەۋۋەل ئول خۇرسە ماڭا نە ھال ئېرۇر.
يۇرۇب نەچە كۇنگەچە سەير ئەيلەيلى،
بىر بىرىمىزگە كوڭۇل ئۇۋلالى.
زەئىپە قوپۇب توشەئى راھ ئىتىب
ئوزۇغۇ ياراغىنى ۋە بىخورە ئىتىب.
ساباھ بولدىيۇ تەبرەدى ئىككى يار،
بىرى - بىرسىگە بولۇب غەمگۇزار.
يەنە ئەرتىسىگە كىلىب بىر ئېزىز،
تەرەھھوم كوزىدىن بولۇب قەترە ريز.
خەبەردار قىلدىكىم ئى سىمىتەن.
قونۇب ئەردىم ئاخشام فالان يەردە مەن.
كىلور ئەردىم ئاندىن قوپوب ئەر تىلەب،
كى يول ئوزرە كوردۇم بولۇپتۇر ئەجەب.
رەفىقى كى جۇپتۇ ھالالىك بىلە،
بار ئەردى قۇۋانغان ۋىسالىك بىلە.
قاراقچىغە ئۇچراب ھەدابكە نەزار،
تۇتۇب ئولتۇرۇپتۇر ياتۇرلار بىكار.
قىلىب باشلىرىنى تەنلىرىدىن جۇدا،
سالىپتور ياتۇرلار بولۇب خاكسپا.
بۇ بولسا خۇدا ھوكمى نە چارەدۇر،
ئەزەلدە نە قىسمەتتۇر ئول بارەدۇر.
چۇسەن - سەن ئۇلارنىڭكى غەمخوۋارى ھەم،
جاھان ئىچرە يارۇ ھاۋادارى ھەم.

ئولار ياتماسۇنلار بولۇب خاكسا
بارىب ئەيلا مەنزىللارىن بەقرار.
ئىشتىكەچ بۇ سوزنى زەئىپە راۋان،
تەشنە بولۇب جانى سۇ باغرى قان.
ياتىپتۇرلار ئىككى رەفىقۇ ھەرىن،
تاپىپ قەتلۇ بىرەھىملەر ئىلكىدىن.
كىسىب باشلارىن تاشلامىشلا جۇدا،
ئەلىب كەلتۇرۇب دىبەرۇ پارسا.
قويۇب ھەر بىرىمنى بىر تەن بىلە،
تەزەرروھ قىلىب ئاھۇ شەبۇن بىلە.
تەھارەت قىلىب ئىككى ركەت ناماز،
قىلىبان سۇرۇب يەرگە روي نىياز.
دىمىش كوز ياشىن ئاقىزىبكى ئى ئىلاھ،
ئايانداۇر ساڭا بۇ ئىككى بىگۇناھ.
تاپىپتۇر سىتەم كارلاردىن زەرەر،
بۇلار دەردىدىن ماڭا قاندۇر جىگەر.
كىم ئەردى بولار بىزەرەر بەندىلار،
يوق ئەردى بۇلاردىن كىشىگە زەرەر.
تىلەب بىرى بىرى خوشلۇغىنى مادام،
يورۇر ئەردىلەر سەير ئىتىب سۇبھى شام.
نە ئولكىم بولارغە يۇرۇب ئالىمى،
مەتائى جاھان ئولغاي ئەردى غەمى.
غەمى بىر بىرىنىڭ رىزاسىيۇ بەس،
بىرى بىرىنىڭ موپتەلاسىيۇ بەس.
بىرى بىرىدىن ئايرىلالمايىن،
بىرى بىرىنىڭ خاتىرىن سالمايىن،
كىلىب ئوچرامىشلار بۇ ئاپەتغە،
مىنى تاشلامىشلار بۇ ئوقەتغە.
ئەگەر رەھم قىلماي ستەم كارلار،
سەتەم قىلدى بىرەھىم خۇنخۇۋارلار.
سەن ئەيلەب تەرەھھوم بۇلار ھالىغە،
مەنى زارە مەزلۇم ئەھۋالىغە.
بىرىب يانە باشىدىن بولارغە ھايات،
ماڭا يەتسە ماتەم ئويىدىن نەجات.
سىنىڭ لوتفوڭ ئالىدا ئاسان ئېرۇر،
ئاتىڭ چۇن رەھمىيۇ رەھمان ئېرۇر.
چۇ مۇنداق نىياز ئوزرە مەزلۇم زار،

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

تەزەررۇ يۈزىن سورسە پەرۋەردىگار.
كىقايسى بولۇر ئول سەنەم ھەمدەمى،
راۋا ئەيلابان ھاجەتىن ئولزامان،
باش ئولغايمۇ يا تەن ئۇنسۈك مەھرەمى؟
ئولارغە ئىنايەت قىلىب بەردى جان.
مۇنى بۇ پەرىزاتتىن سورغالى
ھەر ئىككىسى قوپتىيۇ ئولتۇردىلار،
مەھەلدە ئەرزىگە يەتكۈرگالى.
بىرى بىرىدە باشلارىنى كوردىلار.
كىلىب ئەردەم ئويقۇغە سالىب ئۇزىن،
پەرىشانلىق ئەھۋالدا ناتەۋان،
ياتمېتۇر يۇمۇب ناز بىرلە كوزىن.
ئەلىب كەلتۈرۈب باشلىرىنى ئولزامان.
ئىشتىب ياتىب بولسا بىدار ئولۇب،
بىرىن بىرگە بىرىنى بىرىگە قوشۇب،
بۇ كىم ئەرز قىلدىم خەبەردار ئولۇب.
قويۇب ئەردى جانىغە ئوتلار تۇشۇب.
جوۋابىن قوپۇب ئولتۈرۈب بەرمىسە،
بىرى بىرىگە ياڭلىش بىرىب باشلارى،
ئولارنىڭ ۋابالىن ئالۇرمەن دىسە.
قالىب ھەيرەت ئىچرە ئاقىب ياشلارى.
ئۇلارنىڭ ۋەبالىيۇ بۇ سەرۋە ناز،
قۇرۇپتۇرلار ئولزار مەزلۇم ئىشى،
ئوزى بىلگەي ئار قىلمىسا ئېھتىراز.
نە تۇرلۈك بولۇر بىلمايمن ھېچكىشى.

پەرىزاتنىڭ بىئىختىيار ئويغانغانى، قوپۇب جوۋاب بىرىب فىروز شاھغە دۇئا قىلغانى

ئىشتىكەچ قوپۇب ئولتۈرۈب ئولپەرى،
نىكەم كامىڭ ئەتسون مۇبارەك ساڭا.
دىدى ئى شەھەنشاھلار سەرۋىرى.
ئىرور ئاشنا گەرچە تاھىردا باش،
كالامىڭغە روھۇ رەۋانىم پىدا،
ۋەلى تەندەدۇر تەنغە مۇھەررەم مائاش.
ھەددۇ ئىشىڭغە جانۇ جاھانىم پىدا.
كېرەككى ئۇنىڭ مۇھەررىمى بولسا تەن،
سائادەت بىرىب ھەق تەبارەك ساڭا،
كىمۇھەررەم دورۇر تەنگە باشتىن بەدەن.

پەرىزات ئىختىيارىنى فىروز شاھغە سالغانى، فىروز رايىنىڭ كىلىپ قوشۇلغانى، پەرىزات ھەم ئاتا ـ ئاناسىغە خەبەر بەرگانى، بارچەسى يىغىلىپ كەلگەنى

بۇ ئۇچ شەرتىنى چۇ دىن ئادا شەھرىيار،
كىشىلەر ئىبەردىكى قىلغاي خەبەر.
قىلىپ ئەردى ئول نازىن گۈلئۇزار.
يېتىپ چۇن خەبەر بىلدىلار ھالىنى،
دىدى سەندەدۇر ئىختىيار ئى مەلىك،
باري شەرت ئادا بولغان ئەھۋالىنى.
ماڭا قالمادى ھىچ نەۋئى ئوزگەلىك.
باري ئەھلۇ خىلىن خەبەردار ئىتىپ،
بۇ شاھزادە ئەمرىدە بولدى ئول ئاي،
يېتىپ جەمى ئەسباب تەييار ئىتىپ.
خەبەر بەردىيۇ كەلدى فىروزراي.
ئارام گۈلشىنى كارۋان كەلدىلار،
ئاتا ۋە ئاناسىغە ھەم سىمبەر،
ئۇلۇغۇ كىچىك شادمان كەلدىلار.

پەرىزاتنىڭ ئاتا-ئانىسى كەلگەنى، فىروز شاھ نىڭ ئەسلۇ نەسەبىن سۇراپ بىلگانى، فىروز شاھنى فىروزراي بىلە كەلتۇرۇپ كورگەنلارى

كىلىپ چۇن جىگەر بەندىنى كوردىلار،
مەلىك زادە ئەھۋالىنى سوردىلار.
كى‌قايدىن‌دۇر كىمگەدۇر نىسبىتى،
نىدۇر تور رەسمىيۇ كىمدۇر ئاتى.
دىدى شەھرى سىمىن مەلىك زادەسى،
جاھان شاھلارنىڭ‌كى ئازادەسى.
ئاتىسىنىڭ ئاتى مەلىك شاھسۇۋار،
بېرىپ ئىككى يۇز ياش ئاڭا بىرۇ بار.
ئوغۇل-قىزدا بولغان بارى ھاسلى،
بۇ ئەرمش كورەر كوزۇ جانۇ دىلى.
كىلىپ ئوز ئاتى شاھ فىروز شاھ،
توكوز بارچە ئىشىدا ياراتقان ئىلاھ.

نە ئىش بولسا پەھمۇ پاراسەت بىلە،
بىلۇر قىلۇر يۇز لەتاپەت بىلە.
دىدىلاركى بىز ھەم كورەيلىك ئانى،
كىلىپ بىزنى كورماسمۇ ئول‌ھەم قانى.
تىلاب كەلتۇرۇپ شاھ فىروزنى،
بەھەم كوردى ھەم يارۇ سوزنى.
مۇبارەكلىك ئەيلاي پەرى قىزلىرى،
تەبەقلاردا ئالىب جاۋاھىر بارى.
تۇرۇپ ئەردىلار باشىنغە ساچتىلار،
گۇل بەخىت ئول شوخنىڭ ئاچتىلار.
سەرۇ پايىدە مائىدە كەيدۇردىلار،
مۇناسىب بارى توردىلار.

پەرىزادنىڭ ئاتا-ئانىسىنىڭ فىروز شاھنى خوشلاب ئىككى ئاي توي قىلىپ نىكا باغلاپ پەرىزادنى فىروز شاھغە بەرگانى:

ئاتا ۋە ئانا داغى خۇش قىلدىلار
رىزا باغدا گۇلدەك ئاچىلدىلار.
ئولۇق توي ئىتىب ئىككى ئاي چىرغالان
قىلىشىپ پىرى خىلى ياخشى-يامان.
پەرىزادنىڭ باغلىبان ئەقدىنى،
مەلىك زادىغە بەردىلەر نەقدىنى.
چۇ نەقدىنىڭ قۇفلىغە توشتى كىلىد،
ئاچىلدىيۇ ساچىلدى سورخۇ سەفىد.
يۇكلىگەچ دۇررۇ دانە سىمىن سەدەف،
ئەلب كامىغە گاھى تاپتى شەرەف.
نىسار ئەيلادى لەئلۇ ياقۇتنى،
دۇردانىدىن تاپتى چۇن قۇۋۋەتنى.
سەدەف قەبىلە ئومۇر تاباقدۇر،
ھەمىشە دۇردانە مۇشتاقدۇر.

باھار ئەۋۋەل بولسا نىسان چاغى،
چىقىب بەھرە ئۇزرە ھەرنە دەر ياداغى.
تۇرۇر قەترەئىغە چىكىب ئىنتىزار،
كى‌قىلغاي نىسىب ئاڭا پەرۋەردىگار.
نەسىب ئەيلاگەن قەترەئى جەزب ئىتىب،
تىنىب كوڭلى دەريا توبىگە كىتىب.
تاپىب مۇددىاسىنى ئەيلاب قارار،
بولۇر ئەرمش ئانىڭ بىلە دا نەۋار.
نەچەگە نەسىب ئولماي ئول‌قەترە سۇ،
يانالار ئىمىش بەرمەي ئۇل ئەبرۇ.
يەنە ئەبىر نىسان غىچە كوز تۇتۇب،
يەنە بولسا ھەم روزبەر قىلغاي پۇتۇب.
گەھى خوش، گەھى ناخوش ئەھلى جاھان،
ئوتەرلار ئىمىش ياخشى، گەھى ياماڭ.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

فەروزرايغە ھەم بىر نازىنىن پەرىنى تويلاب ئەقىدە باغلاپ بەرگانلارى

چۇ تاپتىلار ئول ئىككى يار ئەتتىسال، ھەمىشە ئۇنىڭ ھەمدەم مەھرىمى،
چىگىب بىر بىرى بىرلە جامۇ ۋىسال. ئول ئەردى ئاندىن يوق ئەردىكەمى.
جاھان باغىدا كامران ئولدىلار، بارى ھوسىن توربدا كامىل ئىدى،
ئەيشۇ ئەھىب شادمان ئولدىلار. نىكەم ئانداۋۇر، مۇندا ھاسىل ئىدى.
بار ئەردى پەرىزاد رەئناغە ھەم، ئەنىڭ ۋالىھى بولدى فىروز راي،
كوكۇلداش ئوزىدەك تىلىگەن بەھەم. چۇ بۇ ۋالە بولدى مۇڭا ھەم ئول ئاي.
ئىسىب بىرسۇت ئولغان ئىككاۋ پەرىۋش، بىرى بىرىگە نىسبەتەن قىلدىلار،
جۇدا بولمىغاي بىر زامان يازۇ قىش. ئۇلار ھەم جاھان ئىشرىتىن قىلدىلار.

مەلىك شەھسۇۋارنىڭ فىروز شاھنىڭ ئىزىچە باربب تاپالماي يانىپ كەلگانى، ئاناسى فىروز شاھنىڭ ئاناسىنىڭ ئوغۇل فىراقىدا ئولگانى

بۇلار مۇندا بۇ ئەيشۇ ئىشرەت بىلە، بىر ئايچە يۇرۇب ئىستاب ئەل سەربەسەر،
كوڭۇل ئىستىگەندەك پاراغەت بىلە. نە دەشتۇ نە سەھرا نە كوھۇ كەمەر.
تۇرۇب بىز ئوقۇبان مەلىك شەھسۇۋار، تاپالمايىن نائۇمىد ئولدىلار،
كى قالدى ئۇ ئۇستىدا كوڭلى فەكار. جاھاننى كەزىبان بىر ئاي يۇردىلار.
ئەنىڭ ھالىدىن ھەم بايان ئەيلايلى، قارارىدى كوزىگە جاھان شاھنىڭ،
نە بولدى نە قىلدى ئايان ئەيلايلى. فىراقىدا فەرزەندىلىمۇ ۋاھىنىڭ.
كىمىنىڭ كىم ئوتۇپ شاھ فەروزانە، يۇرەكى سۇ باغرىيۇ بەريان ئىدى،
قاۋۇپ كەتتى ئول پەردىلسوزانە. بۇ ۋەھمۇ غەم ئىچرە ئىچى قان ئىدى.
كورۇپ تۇردى تا بولدى كوزدىن يىراق، كى قايسارى باردى جىگەر پارەسى،
ھەزىن جانغە تۇشتى دەردۇ فىراق. قالۇرمۇ ماڭا بۇ يۇرەك يارەسى.
تەھەمۇل قىلالماي ئاۋنى سالىب، بىلىڭ ئەتتىمۇ توئىمە پىشىشە ئارا،
جىگەر كوشەسىنىڭ ئىزىنى ئالىب. ئالىب كەتتىمۇ تاغ ئارا ئەجدىھا.
راۋان بولدىيۇ تاپتى ئەل ھەم خەبەر، سۇغا تۇشتىمۇ يۇتتىمۇ يا نەھەڭ،
توشۇب شاھنىڭ سوڭىغە سەربەسەر. ھاۋا قىلدى سومرۇغ ئەلىب با بەچەڭ.
سورۇبان يىتىب ئىستاشىپ ھەرنەچە، يىقىلدىمۇ ئاتتىن ياماں يەر كىلىب،
ئىزىنى ئىزارلاب قاراڭغۇ كىچە. يايىاق قالدىمۇ ئاتتىن ئايرىلىب.
تاپالماي ئىزىنى ھەم ئىيتتۇردىلار، سۇباب سايەئى ئارزۇ قىلدىمۇ،
ئوتۇپ ئول كىچە تاڭلا ھەم سوردىلار. پاناھى تاپىب ئاندا يىقىلدىمۇ؟
بىلالمادىلاركى باردى قايان، يىقىلغاندا يا بىخۇت ئاتىتىن ياماں،
تىلابان تاپالمادى نامۇ نىشان. كىتىب ھوشىدىن بىخۇد ئولغان زامان.
كىمىكىنىڭ ئىزىچە كىلىب ئەتتىلەر، بورىلەر گوزەرىغە توش بولدىمۇ،
كىشى بىلمادىكىم قايان كەتتىلەر. قېنى توئىمەئى، روھى قۇش بولدىمۇ؟

دەب ئەيلار ئەردى ھەر زامان بىر خيال، ياقاسىنى قىلىب چاكۇ فەرياد ئىتىب.
تاپىلماغلىق بولدى ئاخىر مەھال. يانىب تۇشتى ماتەمدا تۇندەك بولۇپ،
نە ئىزنيۇ نەز ئىرىدىن ئولدى نىشان، ئول ئىشرەتتى غۇسسىغە ئويۇرۇلۇپ.
يارۇغ كوزلىرىگە قاراردى جاھان. ئاناسى جاھان بانۇي پاك چېھرە،
ئۇمىدىن جىگەر كوشەسىدىن ئۇزۇپ، خەبەر تاپتى كىم ۋە ھەر تەرك ئەتتى مەھرە.
بۇلۇتتەك قارا چىرماب ئەفغان تۇزۇب. قويۇب شاھ ئاياغىغە باشىن زار،
خازان يامغۇرىدەك ئاقىزىب ياشىن، قىلىب يۇزۇ كوكسىنى ئەيلاب فىگار.
تۇتوبدۇر ماتەم ئوتىدىن باشىن. قويۇب ماتەم ئوتى بىلە ناتىۋان.
بولۇب ئاق ساقالىنى بەرباد ئىتىب، فىراق ئىچرە تەكرىگە تاپشۇردى جان.

مەلىك شەھسۇۋار ئوغلىنىڭ ۋە ھەمغۇۋانەسىنىڭ فىراقىدا خاراپ بولۇپ ئەفغان قىلغانى

چۇكۇردى مەلىك شەھسۇۋار ئىلە ھال، ئاڭا ھەمدەمنى پىدا ئەيلادىڭ.
دىدى ئى ئەجەل جانىمنى ئال. بۇلارسىز ماڭا نىدۇر ھايات،
يىگىتلىكتە مۇنداق بالا كورمادىم، مۇنىڭدەك ھايات ئوتكەننى ياخشى پات.
نىشات تەرىپىدىن ئۇ كۇن سورمادىم. دەب ئەفغان قىلۇر ئەردى بىچارە پىر،
كۇچۇ قۇۋۇتىم باريدا دەردۇ غەم، بولۇپ ماتەم ئىلكىدە جانى ئەسىر.
يىتىب چەكمادى جان كوڭلۇم ئەلەم. تەرىكلىكتىن تارتىبان يۇز مالال،
قەرىلغىم داغى دولىتتۇ ھورمىتىم، بولۇپ ئەردى زەئىپ ئىچرە ئاندىغكى نال.
جىگەر كوشەم ئەردى كۇچۇ قۇۋۇتىم. ئوغۇل دەردىيۇ ھەم نەشىن غەمى،
كۇچۇ قۇۋۇتىمدىن جۇدا ئەيلادىڭ، خاراب ئەيلەر ئەردى دەمدىن دەمى.

سەلىمنىڭ مەلىك شەھسۇۋارغە كوڭۇل بېرىپ نەسىھەت راي كورساتكانى

چۇ شاھ ئولدى ھىجران غەمدىن خاراب، ئۇلارغەدۇر ئەلبەتتە بىر ھالىتى.
سەلىم جاھان دىدىغە ئىزتىراب. كىشى چۇن كوزى بىرلە كورگەن ئەمەس،
تۇشۇپ ئورتانىب جانى بىر كۇن كىلىب، نەھى بولغان ئولغان ئۇلارغە قەپەس.
شاھ ئالىدا ئولتۇردى مەھزۇن كىلىپ. يامان فال نىچۇن كېرەكتۇر بۇتۇر
ئەيتتىكىم ئى شاھ نىچۇن سەتەم، سالۇر بۇ سۇپەتنى ئەييامدۇر.
ئوزۇڭگە قىلىپ تارتادۇرسەن ئەلەم. ئەمەستۇر مۇڭا بىتە ھەممۇللۇق ئىش،
تەۋەللا قىلىب ھەققە سەبىر ئەيلاگىل، تەھەممۇل قىلۇر مۇندا قوللۇق ئىش.
غەمۇ غۇسسىغە ئوزىنى كوب بەرماگىل. تەزەررۇ قىلىب تەكرىگە سۇبھى شام،
خۇدا بەندەسىدۇر ئۇلار بىز داغى، تەلەب ئۇستىدە ئەيلەيلۇق ئىھتمام.
ئۇلارنىڭ مۇنىڭدەك ئىتىب بارماغى. يىتمۇ، پەقرۇ ئەسرۇ غەربىب،
ئىماس تۇرۇر ئەلبەتتە بەھكمىتى، خۇدا يولىدا بىزدىن ئالسۇن نەسىپ.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

گۇناكارلار زىندانى ۋە بەندىلەر،
كى بەندۇ بالا بىرلە شامۇ سەھەر.
دىلئازاردە دەردۇ غەم دىدەدۇر،
پەرىشان مەھجۇر رەنجىدەدۇر.
ئۇلارنى قىلىب لۇتفى ئازاد ئىتىڭ،
ئەلب كوڭلىنى خاتىرىن شاد ئىتىڭ.
تول ئوكسۇككە خەيرئىلە ئىھسان قىلىڭ،
بۇ ئەلنىڭ دۇئاسىن ئىجابەت قىلىڭ.
بىرىنىڭ دۇئاسىنى ھەق مۇستىجاب،
ئەگەر قىلدى بولدۇق بىلىڭ مىياب.
بۇ ئىشنى قىلىپ شەھ سەبر ئەيلاماك،
ئىبرۇر جۇملە مەقسۇددىن بەر يىماك.
پەيغەمبەرلەر ئىچرە ۋە ھەم شەھرىيار،
سالىبتۇر بۇ ھىجران ئوتتى كەردكار.
بار ئەركىن ئۇنىڭ تانچۇق ھىكمىتى،
نىتەي دىسە ئانى قىلۇر قۇدرىتى.
ئەنگىدەككى يەئقۇب پەيغەمبەرىن،
ھەسەد ئوتىغە سالىب ئوغلانلارىن.
سەبەب قىلدى يۇسۇپتىن ئەتتى جۇدا،
فىراقى بىلان ئەيلادى مۇبتەلا.
ھەمىشە كويۇب داغ ھىجران ئارا،
غەمىن ئولتۇرۇب بەيتۇلھەزان ئارا.
يىغىدىن دەمى خالى ئەرمەس ئىدى،
كورەر كوزلارى نۇر بەرمەس ئىدى.
نەھايەتۇ ئاشتى ئىسە غۇسسەسى،
قىلغان بىرلە سەبىرلىك قىسسەسى.

خىتاپ ئەيلادى ھەق ئى مەردى ھەق،
ئەگەر بولدى ئوغلۇڭ جۇدا بىزگە باق.
بىز ئەيتتۇق جۇداسىدىن بىزنىڭ بىرلە بول،
بىزنىڭ بىرلە بولساڭ قايان بارغاي ئول.
ئەگەر ئەمدى مۇندىن ناري غەم يىسەڭ،
بولۇپ سەبىرسىز يۇسۇب ئاتىن دىسەڭ.
سالۇر بىزنى ھەم بىز ئوزىدىن يىراق،
بىلورسەن ئوزۇڭ قايسىدۇر ياخشىراق.
ھەر ئىنسان ئولۇب تەڭرى پەرماندىن،
چىقىب كوشەئى بەيتۇل ئەھزانىدىن.
ئونۇتتى تامامۇ غەمۇ مىھنەتىن،
ئىككىنچى ئەيتمادى يۇسۇب ئاتىن.
تەھەممۇل قىلىب تەڭرى يادى بىلە،
بولۇب ئەردى ئانىڭ مرادى بىلە.
جاھان ئاپىرىن ھەم پەلەك گەردىشىن،
تۇزۇب راي ئىلە قىلدى ئاسمان ئىشىن.
جۇدا بولغان ئوغلىن بىرىب ئىززۇ جاھ،
قىلىب مىسرى تەختى ئۇزە پادىشاھ.
خوشا بەردىيۇ ئەيلادى شادىمان،
ياروُدى قارا كوزىگە جاھان،
جاھان مۇلكىدىن جان دەۋلىتۇ ئىلە،
دىلۇ روشنۇ جان ئاگاھ ئىلە.
ئابىد مەنزىلغە قەدەم قويدىلەر،
ئەل ئۇنىڭ ئىتىنى ئەدەم قويدىلەر.
باريمزغە داغى ئىش ئۇشبۇدۇر،
ئۇكۇن ئىش ئەمەستۇر ئىش ئۇشبۇدۇر.

مەلىك سەلىمنىڭ سوزىگە خوشھال بولۇب، ئىختىيارنى سەلىمغە سالىب خەندە جان قىلغانى

بۇ سوزلەرنى شاھ ئۇ جاھان دىدەدىن،
ئىشتىكاچ ياش ئەيلاب راۋان دىدەدىن.
دىدى ئى ھەدىسىڭدا جان راھىتى،
سېنىڭ بىرلە بولسۇن جاھان دولىتى.
كىم ئولغايمۇ ئانداقكى فىروز شاھ،
تىرىك بولغايۇ قوشقاي ئەنى ئىلاھ.

ھەدىسىڭ مېنى قىلدى ئۇمۇتۋار،
نەچۇككىم تىلەر رايىڭ ئول ئىختىيار.
نىكىم بەندۇ زىندانى بارىدۇر بارىن،
قوبۇڭۇ بىرىڭ ئانچە سەمۇ زەرىن.
كى ھەچكىمگە مۇھتاجلىق چەكمىسۇن،
خۇدا يولىدا ئالسۇنۇ رەنجىمىسۇن.

يىتىمۇ پەقىرۇ غەرىبۇ ئەسىر،
تۇلۇ بىۋە خاھى يىگىت خاھى پىر.
بىرىكى خىلىئەتۇ، ئاشۇ، نانۇ، تاتام،
قۇرۇق قالمىسۇن بەندە خاسۇ ئام.
سەلىم ئۇنچە پەرمان قىلىپ ئەردى شاھ،
يۇز ئانچە قىلىپ كوشەش ئول نىكخاھ.
قىلىپ بەندۇ زىنداناللارنى خالاس،
بولۇكى دىدى دەرگاھ ئالىدا خاس.
نىكەم ئەردى دۇنيادا مۇھتاجلار،
غىنى بولدىيۇ تويدىلار ئاچلار.
ئولۇسنىكى دۇئاسى بولۇپ رەھبەر،
تەزەررۇ بىلەن ئوزى شامۇ سەھەر.

تەلەپ ئۇستىدە بولدى ئۇمتۇار،
كى بەرگەي تىلەكنى پەرۋەردىگار.
بىلە كىمكى خالىق رىزاسىن تىلەر،
بولۇر خەلقى ئەھۋالىدىن باخەبەر.
ئەنىكى ھالىدىن ھەم ئول ئاگاھ ئىرۇر،
يۇمۇپ ئاچقوچ كوز مىرادىن بىرۇر.
ۋەلى ئادىمى ئەسرۇ غەپلەتتەدۇر،
تىكىپ كوزىنى دۇنياغە مەھنەتتەدۇر.
ئەگەر بەندىسى بولسە ئەنىكى بىلە،
ئەنىكى لوتفى ئىھسانىدىن نەكىلە.
نەچە غەپلىتى بولسە ھەم ئادىمى،
كىرەم كوركى رىزقىن كەم ئەتمەس دەمى.

فىروز شاھ تۇشىدە ئاتىسىنى مۇناجات ئوزرە كورۇپ پەرىشان ئويغانغانى، پەرىزات پەرىشانلىقنىكى سەبەبىنى سورغانى

بۇلار مۇندا تۇرسۇن ئۇ ئۇستىدە،
ئولار كىم نىشاتۇ تەرەپ ئۇستىدە.
قالىب ئەردىلار ئەمدى ئوليان كىزەر،
قىلىپ ئەيلەيلى قىسسەنى مۇختىسەر.
پەرىزاد رەئنا بىلە شەھرىيار،
چىكىب جامۇ كەلكۇن ئالشىب كانار.
ياتىب ئەردىلەركىم سەھەرگاھ ئىدى،
كوز ئۇيقۇدا ۋە كوكۇل ئاگاھ ئىدى.
كى كوردى ئوزىن شاھ سىمىن ئارا،
ئولۇسنىكى باشىندا تۇتۇندەكى قارا.
ئاتاسى ھەرىمغە قوسىيە قەدەم،
قاراكغولۇق ئەردى ھەرەم سەھىنە ھەم.
تاپالماس ئەردى كىشكىم خەبەر،
سوراب بىلگەي ئول تۇندۇر يا سەھەر.
قەدەم قويسە ئىلگىرى ئول شاھسۇۋار،
قاراكغولۇق ئىچرە چىكىب ئىنتىزار.
قويۇب باشىنى يەرگە گەريان ئىرۇر،
فىراق ئوتىدا باغرى بەربات ئىرۇر.
قىلىب نالۇ زار ئەفغان توزۇب،
فىغان بىرلە ھەر لەھەز كوكلىن بۇزۇب.

مۇناجات ئوزرە دەيدۇ ئى بىرۇ بار،
سىنىكى ھەزرىتىگدە ئىرۇر ئاشكار.
كى يىللار تەلەبكار پەرزەند ئىدىم،
ئەسرۇ خاراب جىگەر بەندە ئىدىم.
كى مەن بارسام ئورنۇمدا ئولتۇرغاي ئول،
ئوچۇرگەن چىراغىمنى ياندۇرغاي ئول.
ئولۇسۇم ئوزرە پادىشالىق قىلىب،
كىيىب تاجۇ، تەختىم ئوزرە ئولتۇرۇب.
جاھان ئىچرە ئەيشۇ سەرۋەر ئەيلەگەي،
ئۇنى كورسە روھۇم ھوزۇر ئەيلەگەي.
نەچوككىم تىلەر ئەردى خاتىر ماڭا،
بارى روشەنۇ زاھىر ئەردى ساڭا.
ئىنايەت قىلىپ بەردىكى ئانداق ئوغۇل،
كىم ئىچىلغان ئەمەس ئەردى ئەيلا گۇل.
ۋەلى غۇنچەسى ئەچىلۇر چاغىدا،
كورۇنۇپ كىلۇردە نەزەر باغىدا،
نەغەم تەندۇ باغىغە قىلدىكى دۇچار،
قايان سالدى گەرددىن بىئىتىبار.
كى نامۇ نىشانىدىن ئانىكى خەبەر،
بىلالمىدىم باردى نۇرى بەرسەر.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

كىيىكنىڭ ئىزىچە بولۇپ روبىراھ،
قايان باردى پەرزەندىم دىلبەندىم ئاھ.
جاھاندا تىرىكمىكىن يا ئۇلۇك،
يانا بارمۇكىن ئانى كورگۈلۈك.
ۋەي يا خۇدا بۇ ئارمان ئىلە خارۇ زار،
بېرىپ جان قالارمەنمۇ بىبەركى بار.
دەرەختىكى بىبەركى بار ئولغاي ئول،
جاھان ئىچرە نىقەدەر دارئولغاي ئول.
نە سايە ئىرۇر ئاڭا نە مۇۋەئى،
كى سايا سىدا بەرە يىگەي سۇۋەئى.
كىسىب ئوتقە ياقماقتىن ئوزىگە ئانى،
جاھان بوستانىدا سودى قانى.
مېنى ئەسلا جەبرىكۇبار ئەيلەدىڭ،
كى بىقەدىر ۋە بىئىتىبار ئەيلەدىڭ.
كىسىلمەي ئۇمىدىمنىڭ بولدى قانى،
نە قىلدى فىراق ئوتقە ياقماي مېنى.
ئاتاسىنى چۇن كوردى بۇ ھال ئىلە،
پەرىشان ئاشىپتە ئەھۋال ئىلە.
كى نا ئۇمىدلىك ئوزرە ئەيلەب نەفىر،
فىراق ئوتىدا ئورتەنۇر خەستە پىر.
پەرىشان ئولۇب قويتى بىدار ئولۇب،
ئاتاسى فىراقىدىن ئەپكار ئولۇب.
كوزىدىن تەرەھھوم ياشى ئاقىلىب،
ئاتاسى ئوتى جانىغە ياقىلىب.
پەرىزاد رەئنا داغى سەسكانىب،
كوزىن ئاچسە فىروز شاھ ئويغانىب.
قويۇب ئولتۇرۇب زار - گەريان ئىرۇر،
پەرىشانلىق ئوتىدا بەريان ئىرۇر.
دىدى شوخ رەئناكىم ئى شەھرىيار،
ناغۇ خاترەڭ بولدى مۇنداق فىكار؟
ناغۇ نەركەسىڭ ئەشىك ئىلە لالە نام،
بولۇپ ئىشرەت ئۇيقۇسىن ئەيلەر ھارام.
مېنى ئەيلە بۇ ھالدىن باخەبەر،
كى قان بولدى ماڭا بۇ غەمدىن جىگەر.

فىروز شاھنىڭ تۇشىدە ئاتاسىنى كورگانىنى پەرىزادقا ئەيتقانى

دىدى ئى كوزۇم روشنى مەھۇشىم،
دىماڭكىم نە ئۇچۇن راۋاندۇر ياشىم.
ناغۇ مۇنداق ئاشىقتە ئەھۋال مەن،
بولۇب خاترەم خەستە بەرھالىمەن.
تۇشۇمدە ئاتام ھالىن ئەسرۇ خاراب،
كورۇب تۇشتى كوڭلۇمگە بۇ ھىچ تاب.
مېنىڭ ئۇچۇن ئەسرۇ دىل ئەپكار ئىمىش،
فىراقىدا ئەھۋال دىشۋار ئىمىش.
باشىنى قويۇب سەجدىگە خەستە پىر،
يۇزىنى سورۇپ يەرگە پىر پەقىر.
مۇناجات ئوزرە ئىيدۇرورىكى ئى ئىلاھ،
قانى كوزلەرىم نورى فىروز شاھ؟
قانى ئول بۇ يەرگە يىتىب ھاسلىم،
كورەر كوزىمۇ جانۇ ئەقلىمۇ دىلىم.
ئانامدىن ھىچ ئاسار پەيدا ئەمەس،
مۇناجات ئوزرە بىر ئاتامدۇر بەس.
ئاتام ئانچە قىلغاندا مەزلۇم ئانام،
يىمەسمو ئەيدى بولسە يۇز مۇنچە غەم.
فىراقىمدا مەزلۇم مىسكىن ئوتۇپ،
ئاتام قالدىمۇ يالغۇزدىن غەم يۇتۇب.
ئاتام يانىدا ئوران خالى دۇرۇر،
مىگەركىم ئەجەل پايمال دۇرۇر.
پەرىشانلىغىدە سەۋەب ئوشبۇدۇر،
بۇ غەم بىرلە جان خارمىنىم سۇدۇر.

پەرىزادنىڭ فىروز شاھنىڭ تۇشىنى ئاڭلاب پەرىشان بولۇب، شەھرى سىمىنگە بارور مەسلىھەتىنى كورگانى

ئىشتىكەچ بۇ ۋاقىئەنى ئول نازىنىن
بولۇب خاترى خەستە جانى ھەزىن.
توكۇب شەمئىدەك ئەشىك دۇردانىسىن،
كورەلمەي ئول ئوتتا پەرۋانەسىن.

دىدى ئى ئىزىك توزى تاجۇ سەپەرىم، ئاتاك ئاندىق ئولسە فىراقىدا زار،
باشىمدىن ئاياغىم تەپلىك باردىم. ساڭادۇر نە پەرمانلىساك ئىختىيار.
سىمىن مېنىك مېنىڭدەك زەئىبو ھەزىن، ۋەتەن ساربغە خاترەك قىلسە مەيىل،
ساڭا سەدىقى بولسۇن سەن ئولمە غەمىن. نەمەنسۇ يولۇڭدا تۇمەن جان تەقىل.
نەيەرگە قەدەم قويساك ئول يەردە مەن، موڭا مۇنچە خاتىر پەرىشان نەدۇر،
باشىمدۇر ئاياغىڭدا ھەر قايدا سەن. دىلۇدىدە بەريان گەريان نەدۇر.
پەلەك ئەمدى سەندىن يىراق ئوتمىسۇن، ئاتا ـ ئانا ئاندا ئاندىق خاراب،
فىراقىنىك بالاسىنى كورسەتمىسۇن. بولۇب بىرگە تورماغلىغى ئەرمەس ساۋاب.

شاه تاجى بىلە ماھىروي شەھرى زەررىندىن كىلىب فىروز شاه بىلەن پەرىزادنى ياخشى ياراغلار بىلە شەھرى سىمىنگە ياندۇرغانى

بۇ سوزدىن بولۇب شاه بغايەت خۇشان، بۇلار ھەم ئىجازەتلەشب ئاتلانىب،
مۇڭاپىق ئىككى يار ئۇلۇب ئولزامان. راۋان بولدىلار ئەرسە ئوتتەك يانىب.
قىلىب ئىتپاق ئەيلەدىلەر يارا‌غ، ئاتا ۋە ئانا يىغلاشپ قالدىلار،
بەرەرغە ئەيلەدىلەر بىئەيشۇ فارا‌غ. فىراق ئىچرە غەم نەغمىسىن چالدىلار.
خەبەردار ئولۇب كەلدى شاه تاجۇ بەخت، بارى ئالەم ئەھلىغە ھال ئوشبۇدۇر،
كى باغلار جىگەر بەندى سىمىن‌گە رەخت. بىل بارچىغە ئوشبۇ ئەھۋالىدۇر.
ئاناسى داغى ماھىروي زەرىن، كى بارچە تەلەپكار پەرزەند ئىرۇر،
دىل ئەفكار كەلدى ئىرۇر چۇن زەئىن. چۇ بۇلدى ئاڭا جانى دىلبەند ئىرۇر.
زەئىغۇ قەۋى ئالەم ئىچرە بىلە، ئەگەر كورسە كوز قەترە ياشدىن،
ئىرۇر بارچەغە ھىجرى مۇشكۇل ۋەلە. يىتەر ئولدەم ئويىرۇلگەنى باشدىن.
زەئىن ئەلگە دىشۋار ئىرۇر ئوزگىدىن، كېپى پايىغە تەگسە ناگىھان خار،
زەئىن ئەل دىل ئەفكار ئىرۇر ئوزگىدىن. قىلۇر جانىغە نەيزە يەتكەنچە كار.
مۇكەممەل بولۇب بارى جابدۇقلارى، بۇ يەڭلىغ جىگەر خۇنلۇق ئىلە مەدام،
چقىب يۇككە جابدۇقتىن ئارتۇقلارى. قىلور پەرۇىرىش كورسەتىپ ئىھتمام.
پەرىدىن بىرىب شاه قىرق ئوي قىزى، ھەمىنكىم يىتىپ ياشقە بالىغ بولۇر،
كى ھەر بىرىنىك يەرگە باسقان ئىزى. ئەنىك شۇۋەسى بىۋالىق بولۇر.
پەلەكتىكىلەر كوزىگە تۇتىيا، دەرىخاكى، ئالەم ئىشى ئۇشبۇدۇر،
بولۇر ئەردى ئادەملەرغە خودنە بالا. جاھان ئەھلىنىك ئىشى ئوشبۇدۇر.
يەنە نەچە قۇل بەتچىلەر ھەم بۇتۇر، بوگۇنكىم كورەر مېھرىبانلار ۋىسال،
كى كورگەن ئەمەس ئەردى ئەييامدۇر. ئوتەرچۇن بۇگۇن تاڭلا باردۇر خىيال.
تۇتۇب ھەر بىرى بىر باھار قاتار، چۇ تەڭرى تائالا بۇ ئەمىر ئەيلامش،
راۋان بولدىلار يولغە بىئىختىيار. جاھان ئەھلىنىك شۇۋەسى بۇ ئىمىش.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

فىروز شاھ بىلەن پەرىزادنىڭ شەھرى سىمىنگە يېتىپ بارغانى، مەلىك شەھسۇۋارنىڭ بۇ خەبەرنى ئىشىتىپ تامام خەلق بىلە ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ كورۇشۇپ بىك ئوغلىن كوروپ شاد ئولغانى، فىروز شاھنىڭ ئاناسىن يوقلاغانى

راۋايەت قىلۇر بۇ سوپەت پەرىراھ،
قۇچۇپ ئوغلىنى كوزلىرى يورۇشۇپ.

كى چۇن يەتتى سىمىنگە فىروز شاھ.
تۇكۇپ شادلىق ئەشكىنى كوزىدىن،

ئاتاسى خەبەردار ئولۇپ شادمان،
كوتەرمەي كوزىن ئوغلىنىڭ يۇزىدىن.

بولۇپ كوزلەرنگە يارۇدى جاھان.
قىلۇر ئەردى شوكۇر خودايى كىرەم،

كىم ئوچكەن چىراغىنى ھەق ياندۇرۇپ،
نەچۇككىم بۇ ئوغلى بىلە ھەم تەسلىم.

يوقالغان جىگەر بەندىنى يەتكۇرۇپ.
ۋە لېكىن ئاناسىنى فىروز شاھ،

قۇرىغان گۇلۇستانىنى سەبزە ئىتىپ،
ئاتاسى بىلە كورمىگاچ تارتىپ ئاھ.

چىقىپ كەلدى سەرۋەر دانە يېتىپ.
دىدى ئەي دەرىغ ئول ۋەلى نىمەتىم،

چىقىپ ئالغە ئوترو شاھۇ گادا،
دەمى كورمىگەن خەبەر غەمۇ مەھنەتىم.

كورشۇپ قىلىپ جانلارىنى پىدا.
ئانام مېھرىبانىم قىبلەم قانى،

ئاتاسى ئاياغغە ئوغلى تۇشۇپ،
كى سۇلتان ئاتام بىرلە كورمادىم ئانى.

مەلىكىنىڭ فىروز شاھغە ئاناڭ سېنىڭ فىراقىدا باردى دەپ ئەيتقانى، شەھرۇ خەلقى ئالدىدە پادىشالىغىنى فىروز شاھغە نەسىھەت قىلىپ تاپشورغانى ھەم ۋەسىيەت قىلىپ جان بەرگانى

چۇ دەرد فىراق ئىلە شاھ جاھان،
فىراقىدا بەرباد قىلدى ئوزىن،

بولۇپ ئەردى زەئىف ئىچرە بەس ناتاۋان.
فىراقىڭ غەمى بىرلە يۇمدى كوزىن.

ۋەلى ئوغلىنى كورمەك ئۇمىدىدە،
يېتىپ ئەردىم ئول ھالغە مەن داغى،

يۇزىنى يۇزىگە سۇرمەك ئۇمىدىدە.
بولۇپ ئەردى ئومرۇمنىڭ ئاخىر چاغى.

ئېلىنىپ تۇرۇپ ئەردىڭ ئولمايىن
سېنى كورمەكىم ئەردى بىر ئارزۇ،

تىرىكىڭ ئولۇڭ سانىدا بولمايىن.
ھايات ئىتەرىمىدىن غەرەز ئەردى بۇ.

يوق ئەرسى ئوتۇپ دەردۇ غەم مەغزىغە،
كى سەن بولساڭ ئورنۇمدا تاجۇ تەخت،

چىقارغە يېتىپ ئەردى جان ئاغزىغە.
ساڭا بولسە ۋە ئورناسا تەختۇ بەخت.

كى يەتتى جىگەر بەندىيۇ بىر زامان،
بولۇپ خاتىرەم جەمى سەندىن تامام،

ئەنىڭ خوشلۇغى بىرلە جسىمىدا جان.
جاھان باغىدىن ئەيلىگەيمەن خۇرام.

تورۇپ ئەردى بىرلە ھەز ئەيلاپ قارار،
بىھەمدىللا ئولكىم مىرادىم ئىدى،

ئاناسىن سۇئال ئەيلەگەچ شەھرىيار.
سېنى بەردى باشتىن ياراتقان ئىدى.

فىراق داغى دەردۇ غەم يادىغە،
ساڭا بولسۇن ئەمدى جاھان گۇلشىنى،

توشۇپ سالىب جان ناشادىغە.
خۇدا سالامەت تۇتسۇن ئەمدى سېنى.

ئەيتتىكىم ئى نۇرى دىدەم مېنىڭ،
گۇلۇ گۇلشەنىڭ تازا بولسۇن سېنىڭ،

مەنە سالدى يالغۇز فىراقىڭ سېنىڭ.
جاھان ئىچرە ئاۋازىڭ بولسۇن سېنىڭ.

نەھال قەددىڭ سەرۋىرىڭ سەرفراز، نە بولغاي دىلئازارى مەلۇم دۇر.
بولۇب چەكمىسۇن دەھرىدىن ئىھتراز. بولۇب رەھىم دىل خەلق ئۈچۈن شاد قىل،
فىراقىڭدا ئەگەر باردى ئول ھەمدەمىم، دوئادا بىرەرتە بىزنى ھەم ياد قىل.
مېنىڭ ھەم قېلىب ئەردىن ئوشبۇ دەمىم. بۇ يەڭلىغ ۋەسىيەتلەر ئۇستىدە ھەرف،
مۇنۇ شەھرۇ مەلىكۇ ۋىلايەت سېنىڭ، سورۇب قىلدى جانەنى جانانغە سەرف.
بارى تەركو تاجۇ رىئايەت سېنىڭ. مەلىكزادە ئەيلەب ياقاسنى چاك،
توزۇك تەرى ئەيلە ئەدلۇ بۇنياد قىل، بولۇب بارچە بۇ غۇسسىدىن دەردناك.
ئادالەت بىرلە مۇلكو ئاباد قىل. چىكىب دەردلىغى ئاھ ئازا تۇتتىلار،
فەقىرۇ غېرىبۇ يىگىتۇ قېرى، ئازا ئۈچرە خۇناب غەم يۇتتىلار.
سېنىڭ خەيرىڭ ئىلە قۇۋانسۇن بارى. مەقامىكى ھەم خانەسى مەنزىلى،
بوتۇر ئەل دوئاسى كى ھەمرا ئولۇر، بولۇب ئەردى جانانسى مەنزىلى.
نە قىلساڭ ئىشىڭ بارى دىلخۇۋا ئىرۇر. ھەم ئول شاھ ئالەمنى يەتكۇردىلەر،
ئولۇس ياخشى خۇلقۇڭدىن ئولسۇن خوشان، ئاڭا يار ھەمدەمنى يەتكۇردىلەر.
نىكەم فىتنىدىن مۇلكۇڭ ئولسۇن ئامان. قويۇب مەنزىلغە يانىب خاسۇ ئام،
ئولۇس كوڭلىكىم شاھىتىن جەمى ئىرۇر بولۇب خەتمى ئولۇسقە چىكىلىب تائام.
نە مەقسوتكىم بولسا تەڭرى بىرور، قاراسنى شاھزادىنىڭ سالدىلار.
دىل ئازارىلىق پىششەسى شۇمدۇر، ئىزا خىلئىتىن ئىگنەدىن ئالدىلار.

فىروز شاھنىڭ تەختىتە ئولتۇرۇب ئەدلى بۇنياد قىلغانى، يۇز ئەللىك يىل پادىشالىق سۇرگانى

چۇ شاھزادە سالدى ئىزا خىلئەتىن ھەم ئاندىن ئوكۇن بىلمادى ھىچكىم.
ئاڭا قويدى گەردىن جاھان نوبىتىن. ئادالەت بىلە تۇزدى ئانداق ئوزىن،
ئاكابىر يىغلىب تەۋازۇئ بىلەن، ئىككى قىلمادى بىر ئەيتقان سوزىن.
كىلىب بىكلار ئەھلى توۋابئ بىلەن. يىتىمۇ پەقرۇ غېرىبۇ ئەسىر،
قويۇب تەخت كەيدۇردىلەر تاجۇ زەر، تۇلۇ بۇۋە، خۇۋاھى يىگىت، خاھى پىر،
تابوغىندا ئەل باغلىدىلەر كەمەر. غېنى بولدىلەر خەيرى ئىھسانىدىن،
ئەنىڭ ئاتىدا خۇتبەنى تۇزدىلەر، تەمە قىلمادىلەر كىشى خانىدىن.
ئەنىڭ ئاتىدا سەككە كورگۇزدىلەر. ئولۇس بولدى خوشھال ئۇنىڭ تورىدىن،
ئەنىڭ دولتى نوبىتنى چالدىلەر، كىشى كورمىدى زور ئەنىڭ جەۋرىدىن.
ئولۇس ئىختىيارىنى ئاڭا سالدىلەر. ئولۇس ئۈچرە پەيۋەستە غەۋغا ئىدى،
ئولۇسنى بىلىب تەخت ئوزرە ئولتورۇب، تويۇ ئىشۇ ئەيشۇ تاماششا ئىدى.
ئاتاسى ئورنىدا پادىشالىق سۇرۇب. يوز ئەللىك يىل ئانداق پەلەك گەردىشىن،
ئولۇس ئۇزرە سۇلتانلىق ئاينەنى، كورۇب دولتۇ ئىشرەت ئاسايىشىن.
ئەنىڭدەك توزۇب قويدى يەئنەنى. گولۇستان ۋەسل ئۈچرە شاد ئەردىلەر،
كىم ئاندىن ئوكۇن قىلمادى ھىچكىم، فاراغەت ئوزرە خودمراد ئەردىلەر.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

خىيال ئەيلەمەس ئەردىلەر كەم پەلەك،
قىلۇر ئىشرەت ئەييامنى ئۇزگىرەك.
يىتىب كىلىشى ئىشرەت ئىچرە قۇيۇن،
ئوچۇرمەككە گۇللەرنى باشلار ئويۇن.

خازان بورجىغە يۇز كەلتورۇر باھار،
قۇيار شاخ گۇللەرنى بىبەرگى بار.
قىلور تىرە تۇن ۋەسل ئەييامنى،
ياپار يۇزىگە ھىجرى ئەجەل دامنى.

پەرىزادنىڭ فىروز شاھ بىرلە گولۇستاندا ياتىب، سەھەر ئويغانىب چىمەندىن نالە ئىشتىب، زوھرە دەردىدە بولۇب ئالەمدىن ئوتكانى

راۋايەت قىلۇر بۇ سۇپەت پىردون،
كى كوركىم نىچوك كورستۇر ئويۇن.
خازان پەسلىيۇ بەرك رىزان چاغى،
ساۋۇق يەل بىلە سورۇلۇر زان چاغى.
كى شاھ سەرەخىراز ئىلە گۇلئۇزار،
چىمەن سەھندە بادەئى خۇشكۇۋار.
چىكىب بىر بىرى بىلەن ھەم خوۋاب ئىدى،
تاڭ ئاتقۇچە ئۇل كىچە ماھتاب ئىدى.
كى ۋاقتى سەھەر ئەردى سالقىنى،
ئەسىب داردى ماھىنىڭ جالغىنى.
كوزىن سەسكەنىب ئاچسا گولزاردىن،
كىلور نالەئى زار ھەر ساردىن.
نەشاخۇ، نە بەرگۇ نە سەھنى چىمەن،
قىلۇر نالەئى زار گايى سىمتەن.
خازان يەتسە بىزگە سەن ئەردىڭ باھار،
سېنىڭ بىرلە ئەردۇڭ گولۇ گولئۇزار.
سېنىڭ خوشلوغۇڭ بىرلە فىروز شاھ،
قىلۇر ئەردى بۇ سەھىنى جىلۇگاھ.
سېنىڭ بىرلە ئالەم گۇلۇستان ئىدى،
سېنىڭ بىرلە فىروز سۇلتان ئىدى.
فىراقىڭ ئونى موپتالا قىلغۇسى.
غېرىبۇ ئەسرۇ گادا قىلغۇسى،
دەرىغاكى بۇ ئالەم بۇزاپا،
قىلور خەستە جانلارغا ئاخىر جاپا.
ئىشىتكەن بۇ نالەشنى نازۇك سەنەم،
تۇشۇب جانغە ۋەھىم ئوزرە دەردۇ غەم.
ئەنىڭدەك توتۇب شەنى پەرياد ئىتىب،
يىقىلدى سولۇب مەڭزى ئوزىدىن كىتىب.

خەبەردار ئولۇب شاھ ئۇنىڭ ھالىدىن،
ۋەلى بىلمەي ئول نالەش ئەھۋالىدىن.
نە تورلۇك ئىلاجكى دەرلەر بارىن،
قىلىب كورمەدى سەھىتى دىلبىرىن.
تەسەددۇق قىلىب مۇلكىتو مالىنى،
تاپالمادى سەھىت ھالىنى.
ئوشۇل بىخود ئولغان بىلە گولئۇزار،
جاھان گولستانىدىن ئەتتى كانار.
ئوشۇل ۋەھىم ئىلە زەھرەسى يارىلىب،
قالىب ئەردى تەن روھىدىن ئايرىلىب.
قارارادى كوزىگە جاھان شاھىنىڭ،
پانا دەردى ياپتى يۇزىن ماھىنىڭ.
فىراق ئوتى ياندى خىرران جانغە،
خازان يەتتى سەرۋە گۇلستانغە.
ياقاسيۇ كوكسىن قىلىب چاك ـ چاك،
دەرىن ئەردىكىم قىلغاي ئوزىنى ھالاك.
ئۇرۇب ئوزىنى يەرگە پەرياد ئىتىب،
ئونوت بولغان ئوتلارنى بۇنياد ئىتىب.
تاپالمادى ھىچ دەرمانەنى،
نە قىلسە بولۇر تەڭرى پەرمانىنى.
خازان يامغۇردەك توكۇب ياشنى،
بولۇتتەك قارا قىلدى پوي باشنى.
يۇز ئەللىك يىل ئىچرە خۇدا بەرگەنى،
بولارغە بىر ئوغول بار ئەردى ئەنى.
مەلىك تاجۇ بەختە ئەسرا ئىلتىب ئىدى،
قىزىم ئورنىدا ئولغاي ئول دەب ئىدى.
قويۇب ئەردى ئاتىن فەرروخ سۇۋار،
يىگىرمە ياش ئەردىلەر ئول شەھرىيار.

ۋەلى بۇ زامانلاردا هازىر ئەمەس، كى بۇ غەمدە قىلغاي پەرىشان كۆڭۇل.
فىراق ئىچرە كويگۈچى شەرورۇ بەس. ئەنىك بىرلە باھەم بولۇب يىغلىغاي،
يەنە قىز يوق ئەردى، ۋە يانە ئۇغۇل، بىرى بىرىگە ھەمدەم بولۇب يىغلىغاي.

پەرىلار ئاسماندىن ئاڭلاب كىلىب پەرىزادنىڭ جىنازىسىنى ئېلىب ئۇچقانى، فىروز شاھنىڭ فىراقىدا نالە قىلىب يىغلاغانى ۋە پادىشالىقنى تەرك قىلىب گادالىقنى ئىختىيار قىلغانى

چۈپاك ئەردى ساندۇق ئارا پاك ئىتىب، دەي ئالغايمۇ مەن ئۇزۇرۇ تەقسىر ئاڭا.
سالىب ساندۇق ئاغزىن تۇتۇب بىكىتىب. دىدىيۇ گادالىقنە قويدى كوڭۇل،
تۇرۇب ئەردىلار چەرخىنىڭ تاقىدىن، غەمۇ بىناۋالىقنە قويدى كوڭۇل.
پەلەك سەبھسىدىن كوك ئوراقىدىن. ئازا خانەدا چىللە ئولتۇرۇب،
سىيەپوش جەمئى توشۇپ كەلدىلەر، چىقىب كەزگەي ئوزگە جاھانىنى يۇرۇب.
ياقايمتشىبان فىغان قىلدىلەر. بۇ يەڭلىغ خىيال ئەيلاب ئول شەھرىيار،
مەلەك ئەرپلەر يا ئۇلار ھور ئىدى، بولۇب فۇرقەت ئەندۇھى بىرلە فىكار.
كىشى كورسە جاندىن ئىلىك يۇڭار ئىدى. ئوتۇب تەختتىن تاشلىدى تاجۇزەر،
بۇلار بارچە ھەسرەت ۋە ھەيران باقىب، تاڭىب غەمۇ قۇرىدىن بىلىگە كەمەر.
تۇرۇب ئەردىلەر زارۇ گەريان باقىب. كىيىب ئىگنىگە بىرقارا ئېسكە شال،
بىلالماي ئول جامائە نە خىلدۇر، نەھالىن فىراق ئەيلاب ئانداقكى ھال.
كى كوز ياشلارى ئىلە كىم سەلدۇر. قىلىب كۇشەئى بەيتەل ئاخىرىن ۋەتەن،
ئىلىب چىقتىلەر كوككە پەرۋاز ئۇرۇب، فىراق ئوتى بىرلە بولۇب شەئىلە زەن.
باقىب قالدىلەر كوزلەرى تەلمۇرۇب. كۇيۇب ئورتانىب زار گەريان ئىدى،
فىغان بىرلە شاھ يىغلار زارۇ زار، ئىشى كۇچى پەريادۇ ئەفغان ئىدى.
كىم ئوز خىلىغە ئاقىبەت باردى يار. ۋىلايەت دىنۇ ئەل ئولۇسىدىن غەمى،
نە تەقسىر كەچتىكى بۇ دىلرابا، يوق ئەردى ئوزى ئەردىيۇ ماتەمى.
مۇنگدەك ۋاپاسىزلىق ئەتتى ماڭا. ئولۇستىن خوشانلىق بولۇب بىرتەرەب،
بىلالمىدىم ئوزۇرىنى قولمادىم. بارۇر بولدىلەر تارقىشىب ھەرتەرەب.
خەبەردار بۇ ھالدىن بولمادىم. قويلار زابۇنلارغە بىداد ئىتىب،
گادالىق تەرىقى بىرلە دەر بەدەر، يورۇر بولدىلەر ئاھ پەرياد ئىتىب.
يۇرۇب ئىستىسەم ئونى شامۇ سەھەر. ۋىلايەت ئىشى قالدى بىزەبىت ئولۇب،
تاپىلغايمۇ نامۇ نىشانى ماڭا، ئولوسنىڭ باشى غەم بىرلە ئۇيرۇلۇب.

خەلق كىلىب فىروز رايغە پادىشا نە ئۈچۈن مۇنداق قىلادۇر؟ خەلق چايقالىبدۇر، خەلق ھالىن پادىشاغە ئەرز قىل دەب ئونى مەلىككە ئىبەرگانلارى

چۇ تۇشتى بۇ ھالەت خالايىق ئارا كىلىب باردى فىروزراي ئالدا،
يىغلىب ئولۇغۇ كىچىك بىنەۋا. سالىب سەئىيۇ تەدبىرۇ راي ئالدا.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

دىدىلەركى ئى شاھ غەمخوۋارەسى،
دۇئاسى سەن بۇ ئىشنىڭ نىدۇر چارەسى.
ئولۇس قالدى بىسەر جاھان چاپقالىب،
تامام ئەل بۇزوقلۇققە كۆكلىن سالىب.
كەرىب شاھ ئالىندا ئەرز ئەيلەگىل،
يامەن - ياخشى ھەرساردىن سوزلەگىل.

كىم ئادەم ئاتا چاغدىن تا بۇ دەم،
كىم ئولغان ئەمەس ئادىمدىن بۇ غەم.
توغۇپتور بارى ئادەم ئولمەك ئۈچۈن،
ئولۇم زاھىر ئولغان ئەمەستۇر بۇگۈن.
ئولۇم باردۇرۇر تا جاھان باردۇرۇر،
فىراقۇ بۇ ئاھۇ فىغان باردۇرۇر.

فىروزراي فىروزشاھغە باربب خەلقنىڭ مەسلىھەتىن ئېيتىب نەسىھەت قىلغانى، ھىچ بولمىسا پادىشالىق ساڭا كىرەكمەس بولسە ئۇنى ئوغلۇڭ فەررۇخسۇۋارغە بىرەلى دەپ ئەيدگانى

قوپۇب بارسە شاھ ئالدىغە نىكىخۇۋاھ،
غەمىن ئولتۇرۇپتۇر چىكىب دەردۇ ئاھ.
كەرىب تۇردى چۇن كوردى شاھ جاھان،
دىدى ئولتۇراي مۇھەررەم مېھرىبان.
دىگىل كىم پۇتەرمۇ يۇرەك يارەسى.
بولۇرمۇ فىراق ئوتنىڭ چارەسى.
فىراق ئوتى بىرلە تۇتاشتىم تامام،
بۇ غەم بىرلە تولدۇرمۇ تاشتىم تامام.
دىدى ئاڭا فىروز كايىما شەھرىيار،
بىنايى جاھان تا تاپىپدۇر قارار.
بۇ دەردۇ فىراقۇ بۇ ئەندۇۋۇ غەم،
بۇ سوزۇ گەدازۇ بۇ ئوتۇ ئەلەم،
جاھان ئەھلىدىن خالى بولغان ئەمەس،
سېنىڭ جانىڭ ھالى بولغان ئەمەس.
ئاتالار ئانالار قايان باردىلار،
بىرى بىرىگە ئەيلەب فىغان باردىلار.
باردىمزغە داغى بارار يول بۇدۇر،
بارى ئالەم ئەھلىغە ھال ئوشبۇدۇر.
تەھەممۇل كىرەك تەڭرى پەرمانىغە،
رىزا بەرمەك كىرەك ئۇنىڭ بويرۇغانىغە.
خۇدا بەندە ئىنى قىلۇر پادىشاھ،
كى بولغاي خالايىققە پۇشتى پاناھ.
قويلار زابۇنلارغە كوچ قىلمىغاي،
كوڭۇللەرنى بىر بىرىگە ئوچ قىلماغاي.
خالايىق ئىچىندە، تەپاك ئولمىغاي،

بىر بىرىدىن ئول يىراق ئولمىغاي.
ساڭا تۇشكەلى بۇ فىراقۇ بۇ غەم،
تىگمىدۇر ئۇلۇسغە بىغايەت ئەلەم.
قويۇبدۇر بۇزۇغلۇققە يۇز بارچە ئەل،
تاڭمىدۇر پاراكەندە بولماققە بەل.
زەبۇنلارغە كوچلۇقلارى زور ئىتىب،
يۇرۇرلەر ئىشكىدىن ئىشككە يېتىپ.
سورۇب ھوزوردىغە كىمسە يەتمايدۇرۇر،
كىشى كىشى سوزىن ئىشتەمەي دۇرۇر.
قىيامەتنى سەندىن سورالارمۇ،
سەنەندى قىلماغىل بۇ غەمۇ قايغۇ.
قالىب بىسەر ئەل كورماسۇن زولۇمۇ زور،
پەلەك سالماسۇن ناكى ئاشۇبۇ شور.
چىقىب دولتۇ تەختىڭ ئۇستىدە بول،
ھەمۇل ئىلە بەختىڭ ئۇستىدە بول.
ئاتاڭدىن ئاتاڭغە يېتىب تا بۇ دەم،
تىگىب ساڭا بۇ دولتۇ مولكۇ جەم.
قالىب ئەردى گەر تەرك ئىتار ھەم ئىسەڭ،
ماڭا شاھلىق ئەمدى كىرەكمەس دىسەڭ.
مەلىك زادە پەررۇخسوۋارىڭغە بەر،
يېتىلدى ئىكىن ئەمدى ئۇل داغى ئەر.
پەرىزاد قىزلار بىرلەن نازىنىن،
ئاچىب جەددىجە ھەد ئوزرە بالۇ پەرىن.
راۋان شەھرۇ زەررىنغە يەتسۇن بارىب،
بۇ ۋاقىئەنى ئاندا ئەيتسۇن بارىب.

مەلىك زادە فەرروخنى ئەلىب كىلىب،
ئۇز ئورنوڭدا سەن ئانى سۇلتان قىلىب.
نە ئىشكە رەجۇ ئەيتساڭ ئى شەھرىيار،
ساڭا ئاندادۇر ھەر نىچۇك ئىختىيار.
يوق ئەرسە ئولۇسنى بۇ يەڭلىغ خاراب،
قويۇب ئۇزگە ئىش قىلماق ئەمەس ساۋاب.

ئۇلارغا ئەگەرچە ئاياندۇر بۇ ئىش،
ۋە لېكىن كېرەكدۇر بۇ ياندىن بارىش.
پەرىزادنىڭ ھەم بىلىپ ھالەتىن،
كىلۇر قايدادۇر ھەم كورۇپ تەربىيەتىن.
پەرىلار ئالدىكىم ئېلىپ كەتتىلەر،
ئالىپ بارىپ ئول يەردە دەفىن ئەتتىلەر.

فىروز شاھغە فىروزراينىڭ مەسلىھەتى خوش كېلىپ نازىنىنغە پەرى قىزلارنى قوشۇپ يىبارگانى

بۇ سوزلەر كىلىپ شاھغە بىسيار خوش،
دىدى كەلسون ئول نازىنىن ئول ماھىۋۇش.
كىلىپ نازىنىن شاھ ئاياغىغە زار،
توشۇپ يۇزۇ كوكسىنى ئەيلەپ فىكار.
قىلىپ شاھ يەنە پارە - پارە ئۇزىن،
فىغان ئەيلادى يەرگە سۇرتۇپ يۇزىن.
كى تاش ئولسە ئولدەم يارىلغاي ئىدى،
ئۇلار ھالىغە نالە قىلغاي ئىدى.
دىدى شاھكىم ئى نازىنىن گولئۇزار،
ئەنىڭدەك فىراق ئوتىدا بەقارار.
بولۇب مەن تەخت نە تاجۇ كەمەر،
نە شەھەرۇ نە خەلقۇ نەسىمۇ نەزەر.
بارىدىن كىچىپمەن جاھاندىن ئوتۇب،
ئەمدى مەن گادالىق تەرىقىن تۇتۇب.
ئەنىڭ بىرلە ئەردى مېنىڭ شاھلىغىم،
شايى بولمىدى ئاڭا ھەمرالىغىم.
بارىب ئەمدى شاھ تاجۇ تەخت ئالىدا،
ھەم ئول ماھىرۇينىڭ بەخت ئالىدا.
بۇ ۋاقىئەنى ھەم بەندىنىڭ ھالىنى،
پەرىلار ئالىب ئۇچقان ئەھۋالىنى.
قىلىب ئەرزۇ مەلۇم ئىتىب كەل ماڭا،
بۇلارنى بىلىبان يىتىپ كەل ماڭا.
ئەگەر گۇلئۇزارىمنى ئىتىب ئۇلار،
مۇقامىنى ئۇز شەھرىدە قىلسالار.
يىتىب مەنزىلىگە سالامىم يەتكۇر،
دىگىل يارلىغ رەسمى مۇنداقمۇدۇر.
كى مۇنداق مېنى زارۇ ئەپكار ئىتىب،

فىراق ئوتى بىرلە گىرىفتار ئىتىب.
ۋاپاسىزلار ئاينەنى تۇتقايسەن،
فىراقىڭ بالاسىدا قان يۇتقايسەن.
ئەگەر بولسە مەقدۇرۇڭ ئى جان دىگىل،
مېنى ھەم ئوزۇڭ بىرلە دەمىساز قىل.
فىراق ئىلكىدە مۇپتالا قويماغىل،
بۇ يەڭلىغ سىرۇ گادا قويماغىل.
سېنى بىر زامان كورمىسام ئەردى ئاھ،
بولۇر ئەردى ئالەم كوزۇم سىياھ.
دەر ئەردىم جۇدا بولسام ئولكۇن دۇرۇر،
ئۇرۇب تىغ باغرىمنى بولگۇم دۇرۇر.
نەچە كۇندۇرۇر سەندىن ئايرىلغالى،
فىراق ئوتى جانىمغە ياقىلغالى.
ئەگەرچە فىراقىڭدا بولدۇم كاۋاب،
ئولەي دەپ ئولالمىدىم ھىچباب.
كىشى دەردۇ غەم بىرلەن ئولمەس ئىمىش،
بالا ۋە ئەلەم بىرلە ئولمەس ئىمىش.
بۇ يەڭلىغ بارى ھالىتىن ئەرز ئىتىپ،
بالا ۋە غەمۇ مېھنىتىن ئەرز ئىتىپ.
ئەيلادى شوخىنى شەھرىيار راۋان،
پەرى قىزلاردىن قوشۇب ھەر زامان.
مەلىك زادە فەروخنى فىروزراي،
دىدى ئى ئاياغىڭغە دىدەمدە جاي.
ئېلىب كەل كەل ئەلبەتتە بۇ شەھرىيار،
ئوتۇپتۇر تۇتۇب مەملىكەتتىن كانار.
ئولۇس ئوزرە بولسۇن كېلىب شادۇ ئول،
ئىرۇر شاھغە داغى دىلخۇۋاھى ئول.

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

نازىنىن شەھرى زەررىنغە يېتىپ شاھ تاجۇ بەخت بىرلە ماھىرۇيغە كۆڭۈل ئەيتقانى ۋە نازىنىنى كورۇپ شاھ، ماھىرۇي ۋە فەررۇخسۇۋار - نىڭ يېڭۈاشتىن ھازا تۇتقانى

راۋان بولدى چۇ نازىنىن ئولپەرى،
ئاچىلدى ھاۋا ئۇزرە بالۇ پەرى.
يۇرۇب شەھرى زەررىنغە يەتسە راۋان،
ئېرۇر بارچە شەھەر ئەھلى پىرۇ جۇۋان.
سىيەپۇش باشىدىن ئاياققاچە پاك،
دىل ئەپكار ئاشفتە سىنە چاك.
بىراۋدىن سۇئال ئەتتى ئى نىكمەرد،
بۇ يەڭلىغ نىدىندۇر بۇ ئەھۋالى دەرد.
دىدى بولدى بىر ھەفتە كىم ناز بوي،
جاھان ئەھلىدىن باغلامىش گۈپتەگوي.
ئەلىب كەلتۇرۇبان ياراغ ئەتتىلار،
ئارام گۈلشىنگە ئالىب كەتتىلار.
كىم ئول گۈلشەن ئەردى ئەنىك مەنزىلى،
ھاياتىدا ئەردى ئەنىك مايىلى.
قويۇپ ئاندا ئىلتىب بولۇب دىلفىكار،
بۇگۈن كەلمىش ئاندىن يانىب شەھرىيار.

بارى ئىلگە ماتەم بۇ غەمدىن دۇرۇر،
سىياپوش ئولۇس بۇ ئالەمدىن تۇرۇر.
مۇنى قىلدى مەلۇم ئول پەرى،
كىلىب مۇندا بولمىش ماقام ئول يەرى.
كىلىب ماھىرۇي نازىنىن ئالىدا،
توشۇب يەرگە ئاندىغكى كوي ئالىدا.
يۇزىنى سۇرۇپ يەرگە پەرياد ئىتىب،
كورۇب ماھىرۇي ئانى ئوزىدىن كىتىب.
كىلىب شاھ كوكسىن قىلىب چاك - چاك،
بولۇب ئالەم ئول غۇسسەدىن دەردناك.
ئورۇب تاجنى يەرگە فەرۇخسۇۋار،
كى قانى ئانام ناز بوي گۈلئۇزار.
بۇ غەمدىن بارى خەلق نالان بولۇب،
ئۇلۇغ - كىچىك بارچە گىريان بولۇب.
يەنە يېڭى باشتىن ئازا تۇتتىلار،
ئازا غۇسسەسى بىرلە قان يۇتتىلار.

نازىنىن تاجۇ بەخت ئالىدا فىروز شاھنىڭ ئەرزۇ ھالىن ئېيتىب فەرروخ سۇۋارنى خەلق تىلاگىن ھەم ئەرز قىلىب، شاھ تاجۇ بەختكە ماقۇل كىلىب قوبۇل قىلغانى

چۇ خەتمى ئولدىيۇ ئەل دۇئا قىلدىلەر،
بىرىب خەتمە ئېشنى ئادا قىلدىلەر.
قۇپۇب نازىنىن شاھ فىروز شاھ،
غەمۇ ھالىتىن تارتىبان ئوتلۇق ئاھ.
ئوتۇب تەختىدىن تاجنى سالغانىن،
گادا قورچاغىن باشىغە چالغانىن.
كىيىب ئىگنىگە بىر قارا ئەسكى شال،
تەقى قىلغانىن دەربەدەرلىك خىيال.
ئولۇس چايقالىب جەمئىت بىر تەرەپ،
بولۇبان باربدۇرغانىن ھەر تەرەپ.
تىگىب كۇچسىز ئەلگە قەۋلار كۇچى،

ئىشكىتىن ئىشىككە يېتىپ سورغۇچى.
تاپالمايىن زار بولغانلارىن،
ئولۇس زار ۋە ئەپكار بولغانلارىن.
كورۇب مەسلىھەت شاھ يۇكلەگىنىن،
مەلىك زادەنى ئەل تەلەب قىلغانىن.
چۇ غەرەز ئەتتى ئەرسە دىدى راستدۇر،
نە چارە نە كىم تەقدىرگە خاسدۇر.
دەب ئەردىم قىزىم ئۇرنىدا بولغاي ئول،
قۇۋانغاي ئەنىك بىرلە جانۇ كۇڭۇل.
ئانى كورسەم ئەلەمدە دەب ناز بوي،
قىلۇر ئەردىم ئانىك بىرلە گوپتاگوي.

ئول ئەردی ماڭا جانۇ دىل مۇنسی، بەراكەندەلىككە يۇز ئويرۇب تامام،
كىلۇر ئەردی ئاندىن قىزىمنىڭ ئىسى. يەنە بىر چىقىپ كورسەتىب ئىھتمام.
مۇنى دەب ئانى گەرى بارماي دىسەم، ئەھلۇ مەلىك ئىلكىدىن چىقىپ بىر يولى،
ئوزۇمنىڭ بۇ ھالى ئۇچۇن غەم يىسەم. قۇرۇق قالمىغاي بۇ مەلىك لەر قولى.
ئاڭا تاكى ئادەم دەمىدىن بۇ دەم، ئەلب بار مەلىك زادە پەررۇخنى پات،
يىتە كەلگەن مەلىكۇ خىلۇ ھەشەم. خۇدا قايدا كىم بولسا تۇتسۇن ھايات.

فەررۇخسۇارغە رۇخسەت بەرۇب شەھرى سەمەنگە كەلىب پادىشالىقنى ئالگانى

چۇ رۇخسەت بەرىپ شاھ ياراغىن قىلىب، قانى بائىسۇ جامۇ جەمشىتىم.
ئىجازەت لاشىب يىغلاشىب ئايرىلىب. بۇ ھىجىر ئوتىدىن ئىلە ھالەتتە مەن،
راۋان بولدىلەر نازىنىن مەلىك، جاھان خوشلۇغىدىن مالالەتتە مەن.
ھاۋا ئوزرە ئەلب ئىلكىدىن ئىلىك. مونۇ تەختۇ تاجۇ ۋىلايەت سېنىڭ،
راۋان شەھرى سەمەنغە يەتكۇزدىلەر، بارى خەلقۇ شەھرۇ رەئايەت سېنىڭ.
چۇ شەھەر ئەھلى شەھەرزادەنى كوردىلەر. نە قىلساڭ سېنىڭ ئىختىيارىڭ بولۇر،
سۇيۇندىلەر ئانداغكى جان سوزەندىن. يامان ياخشى سېنىڭ شۇئارىڭ بولۇر.
يىتەر جان نەچۇك كىم باھارىن چۇمەن دىن، مۇنۇ پادىشالىقنى بەردىم ساڭا،
كورۇب ئوغلىنى يىغلادى شەھرىيار، مۇئەتتەل باقىب تۇرۇب ئەردىم ساڭا.
كىم ئى غۇنچەئى نۇرەس يادىكار. بەرىپ تەختۇ تاج سۇلتانلىغىن،
ۋۇجۇدۇڭ گۇلىنىڭ باھارى قانى، ئوزىگە راۋا كوردى ۋەيرانلىغىن.
بۇ مسكىن ئاتاڭ غەمگۇزارى قانى؟ كىيىب تاجۇ تەختىم ئوزرە قىزىم سۇۋار،
قانى لەززەت بادەئى ئىشرەتىم، چىقىب ئولتۇرۇب خەلق تاپتى قارار.

فىروز شاھ فەرروخ سۇۋارنى تەختكە ئولتارغۇزۇب پادىشالىق تور ۋە تەرىقىسىن تەلىم بەرىب ئاۋغە ئەلىب ئاتلانغانى، ئول گۇلۇستان ئاراماغە راھىبەر بولغان ئوشول كىيىككىم يەنە ئوچراغانى

چۇ شاھ ئوغلىنى قىلدى مۇسنەد نەشىن، چىرىكىنىڭ تۇزۇكىنى ئاۋ بىلدۇرۇر،
بىللە ئولتۇرۇب ئول شاھ مەلىكودىن. تۇزۇكۇ بۇزۇغىنى ئاۋ بىلدۇرۇر.
باری بەكلارى چىركاسىن كورسەتىب، ئەنىڭ ئۇچۇن ئاۋنى قىلۇر شاھلەر.
باری رەسمۇ ئايىنلارىن ئورگەتىب. كى بولغاي چىرىك ھالىدىن باخەبەر.
بىرۇر ئەردى ھەرلەھزى تەلىبى شاھ، تاپىپ جار بەرچە سىغارۇ كىبار،
نىكەم شاھلىغىدا ئىرۇر رەسمۇ راھ. چىقىب ئاتلانىب شاد خوررام سۇۋار.
دىدى بىر كۇن ئاۋغە قىلغىل ئەمرى جار، يىغلىب ئەل ئول مەنزىلگە تامام،
چىقسۇن يىغلىب سىغارۇ كىبار. قىلىب ئوزى فىروز شاھ ئىھتمام.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئوتۇ باشلانىب ھەرسارى بەگلارىن، بۇ يەڭلىغ قىلىب ھوكۇم ئېلىشىپ دەررۇ،
سوڭچە يانا چىركالىك دەكلارىن. ئوتۇب ھەر ئىككى تەرەب دىن كىلىب روبىرو.
يىبارديۇ تۇتتۇردى توختالىكىم، ئارادا قىلىب يۇز تۇمەن جانۋار،
ئارادىن كىيىكنى بەھەر ھالى كىم. سورۇلۇب تۇرۇب ئەردىلەر كىم مەككار.
چىقارسا گۇناكار بولسۇن ئۇزىن، بىرى ئايرىلىب كىلىب ئاندىن راۋان،
ئولار جەزم زىنھار بىلسۇن ئۇزىن. ئوتۇرگە شاھ ئالىدىن ئولدى راۋان.

فىروز شاھ ئول كىيىكنى تونۇب يەنى سوڭچە بارىب گولىستان ئەرەمغە يېتىب، كوشكىنى قىرا ھىلە بىلە ياپىغلىق كورۇب زىنەپايەسىن ھەم قوپاراغلىق كورۇب ھەيران بولغانى

تابىندى شاھ ئەنى دىدى ئى جانۋار، كوزىن بىدار ئاققىزىب ياشىن، تارتىب ئاھ.
سەن ئەردىڭمۇ مەقسۇدۇم رەھبەر. مۇئەييەن تۇرۇپتۇر ئۇ شۇل گۇلۇستان،
سەن ئىلتىب مېنى گولئوزارىم بىلە، بارسا كوزىگە كورۇنۇب ئايان.
قىلىب ئەردىڭ ئاسۇدە يارىم بىلە. ئاچىلىب گۇلۇ لالە سەبزە زار،
سەن ئىلتىب مېنى گۇلىستان ئەرەم، تۇرۇبتۇر يېپرىدا بارى بەرقارار.
بولۇب ئەردى گولچىھرە يارىم پەھەم. چىكىب قەد سەرۋە رەئنالارى،
سېنىڭ پەرۋىيىڭ بىرلە بەھۇ بۇدۇم، ئۇ شۇل مەنزىلۇ جاي مەئۋالارى.
سېنىڭ مۇقەددىمىڭ بىرلە مەقسۇدۇم. ۋەلى ئول جامائەتكىم ئاندا بىلە،
يېتىب ئەردىم ئەمدى داغى جان بىلە، بولۇب ئەردىلەر ئول چىمەنده بىلە.
ئىزىڭچە باراي چەشمە گەريان بىلە. بىرىدىن ئەمەس ئەردى پەيدا ئەسەر،
دىبان ئول كىيىك يول ئەچىپ بىرىب، كوزىدىن ئاقىب سەل خۇن جىگەر.
راۋان بولدى ئەنىڭ سوڭىغە كىرىب. راۋاق ئالىغە بارسا باشتىن ئاياق،
مەلىك زادە ۋە ئەل بولۇب ئاۋغە كىرەم، قارا ھىللە بىللە يەپىغلىق راۋاق.
كىيىك ئاتماق ئوزرە نىكو دوغە كورەم. چىقار زىنەپايەسىن بىر كىتىب،
ئەمەس ئەردىلەر قازا ۋە ئاندىن كى شاھ، قويارغان تامى بىرلە ھەمۋار ئىتىب.
كىيىكنىڭ سوڭىغە كىرىب تۇتتى راھ. قويۇبدۇرلارۇ ھىچ جاندىن ئەسەر،
كىيىك باشلاب ئانداق ئەلىب كەلدى راست، كورۇنمەي دۇرۇر كىم كىشى بى خەبەر.
ئەرەم گولشىنگە كىم ئول ئەردى خاست. سوراب بىلگەيكى ئاندىن مەھ پارەسى،
كورۇب ئۇنى قىلىب ئولدى ئىزتىراب، مازارىغە كىرمەكنىڭ نە چارەسى.
تۇشۇب خەستە جانغە يۇز پىچ تاب. نىچۇكتۇر قايدىن كىرىب زار - زار،
قەدەم زىمنىپاغە قويۇب چىقسە شاھ، مازارىن قۇچۇب يىغلىغاي شەھرىيار

فىروز شاه گولستان ئەرەمنى كېزىپ كورۇپ پەريزات بىلە يورگەن، ئولتۇرغان، قويقان جاي - مەنزىللارنى كورۇپ ياقالارنى چاك قىلىپ، گاهى بىخۇد، گاهى هۇشيار بولۇپ دىۋانىلاردەك كوشك ئەسكىگە كىلىپ، مېنى هەم پەريزاتغە قوش دەپ نالان بولۇپ مۇناجات قىلغانى، هەقتانالا هەم ئۇنىڭ مرادىچە كوشك پەردىسىن ئاچىپ ئىلىك چىقىپ، فىروز شاهنى ئەلىپ بارغانى

پەريزاتلاردىن مەجاۋەرلارى،
تاپىلغايمۇ دەپ كوز سالىپ هەر ساري.
كېزىپ جايۇ، مەنزىللارنى كورۇپ،
قىلىپ ناله هەر يەرده بىر دەم تۇرۇپ.
نەسەبزۇ گۇلۇ لالەزار ئالىدا،
يۇرۇپ يا تۇرۇپ ئەردى يار ئالىدا.
نى سەبزه ئوزره ئولتۇرۇپ جامۇ ژەهىل،
چىكىپ ئەردىلەر بەزمۇ ئەييام ژەسىل.
نە ئەرىغ ياقاسىندا بىر ئولتۇرۇپ،
قوپۇپ ئەردىلەر بەزمەنى تورۇپ.
نە مەنزىلده سەرمەست باهەمە ياتىپ،
قوپۇپ ئەردىلەر بىر بىرىن ئويغاتىپ.
بىرەر بىرەر ئانى كورۇپ يىاد ئىتىپ،
ئوزىنى ئورۇپ يەرگە پەرياد ئىتىپ.
يۇرگەن يەرده يۇزىنى سۇرۇپ،
بىلە بولغان ئوزىنى يالغۇز كورۇپ.
قىلۇر ئەردى هەرلەهەز كۇلسە نە چاك،
ئورۇپ يەرگە ئوزىن ساچىپ ناشقا خاك.
گاهى ناله ئەيلەپ گاهى ئاه ئورۇپ،
يالاڭ باش ياقا چاكۇ گەريان يۇرۇپ.
گاهى ئوزده، گاهى ئوزدىن كېتىپ،
تۇرۇپ تەلبەلەر كەبى پەرياد ئىتىپ.
قەهەمول قىلالماي هىچ نەۋئى،
ئوزىنى بىلەلمەيىن هىچ نەۋئى.
راۋاق ئاستانىغە ئاخىر كەزار،
كىلىپ بولدى نالان كىم ئى بىروبار.
مېنى بۇ بالادا راۋا كورمەگىل،
فىراق ئوتىغە مۇپتالا كورمەگىل.
كويۇپ قالمىدى هىچ هالىم مېنىڭ،
يانا ئورتانۇرغە مەجالىم مېنىڭ.
هاياتىمدىن ئەسرۇ مالالەتتە مەن،
تىرىگلىكنى نىلەي بۇ هالەتتە مەن.
تىرىگلىكنى ئىستەر كىشى جان ئۇچۇن،
تىلار جاننى هەم كىشى جانان ئۇچۇن.
هەزىن جاننى جاناندىن ئايرۇ نىتەي،
قۇرۇق جىسمنى جاندىن ئايرۇ نىتەي.
ئىنايەت قىل ئى قادىر با كىرەم،
كى بىر پەردىده يار بىرله بەهەم.
بولاي داغى كورمەي جاهان مېهنەتىن،
يامان فورقەت ئىچره غەمۇ هەسرەتىن.
چۇ مۇنداق تەزەررۇدا نالان بولۇپ،
كوزۇ كوڭلى گەريانۇ بەريان بولۇپ.
تەلەپ ياشى يەرگە قۇيدى ئىسە
تەزەررۇ ئوتى بىرله كويدى ئىسە.
ئىجابەت ئىشكنى ئاچىپ بىرۇبار،
ئالىپ پەردىنى ئورتىدىن پەردىدار.
چىقىپ پەردىدىن بىر ئىلىك شاهنى،
ئىلىپ باردى ئوزىگە هەمراهنى.
كشى بىلمەدىكىم قايان باردىلەر،
قويۇپ خالى جايۇ ماكان باردىلەر.

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com

ۋە يانا راباتنىڭ يولىدىن ھەممىنى ئالەم ئەھلى تىنماي ئوتمەكىدىن ۋە قايان بارۇرلارىن بىلمەستىن ۋە ھونەرلەرىدىن خەبەردار ئىرمەستىن ۋە بۇ تۇئەنىب ئول بولماستىن ھەيرەتتە ئالغانى، ئەھلى ئاجىزنىڭ مۇناجات قىلىب سوزلەگەنى

بىنا بولغانى بۇ رابات جاھان،
ئۇتەرلەر كىلىب تىنمايىن كارىۋان.
بىرسى خەبەردار ئىمەسكىم قايان،
بارۇرلار نە يولۇ نە مەنزىل ئايان.
بىرىنى بىرىنىڭ سوڭىچە دەمبۇ دەم،
ئەزىمەت قىلىبان بولۇرلار ئەرەم.
خەبەردار ئەمەس ھىچ ئۇلاردىن كىشى،
كى نە بولدى ئەركىن ئولارنىڭ ئىشى.
تۇمەن مىڭ بىرىب بىرى يانمايدۇ،
بارىب ئول تولۇب بۇ تۇگەنمەيدۇ.

قايىل شىكەستە ئوزىگە نادامەت قىلغانى كىم ھەردەم ۋاقىت ۋە سائەتىنى تىكىم ئول ۋاقىت ۋە سائەت ئوتمەس، ئومرۇڭ ئوتادۇر دەب ئىزتىراپتا بولغانى

ئايازا ئەجىب غەپلەت ئەمەسمۇ بۇ،
كى سەن خوۋاھى بىدار، خوۋاھى ئۇيۇ.
سەمەنىد ھاياتىڭ ئەزىمەتتەدۇر،
نىكەم ھاسىل نەقىدىڭ ئول ئاتتەدۇر.
باردۇر تىنمايۇ نەچە مەنزىل قالۇر،
ئوتەرسەنۇ غەپلەتتە ھاسىل قالۇر.
نە ۋاقتۇ نە سائەتكى سەندىن بۇگۇن،
ئوتەر ئومۇر ئىرۇر ئول ئەمەستۇر ئۇ كۇن.
يوق ئەرسە ئو شول ۋاقىت سائەت تۇرۇر،
كىم ئاي يىلۇ ھەر كۇنۇ - تۇن يۇرۇر.
ئوتەردەڭ كورۇنەر ساڭا ئول ۋەلى،
يۇرۇرلەر جاھاندىن سېنى سورغالى.
قانى سورماسا يارو يارانلارىڭ،
ئاتا ۋە ئانا جەمى توققانلارىڭ.
ئولارنى سۇرۇب ئوتكەرىب نوبەتىن،
ساڭا يەتكۇرۇپتۇركى بىر پۇرسەتىن.
تاپىب سورغاي ئەمدى سېنى ھەم راۋان،
يۇرۇرلەرىڭدە بولۇبان داۋان.
چۇ مۇنداق تورۇب قەسد ئوزە ئالەمى،
ئوتەردىن كەزەرمۇ قىلۇر ئادەمى.

قايىل شىكەستە ھەزرىتى رىسالەتنىڭ ۋە يارانلارىنىڭ ھورمىتىن شەفى كەلتۇرۇب ھەزرىتى پەرۋەردىگارغە مۇناجات قىلا سوزلەگەنى

ئىلاھا ھەببىڭ ھەققى ھورمىتى،
تەقى تورت يارىكى ھەم سوھبىتى.
ئىرۇرلەر ئولارنىڭ تىغلى ئوچۇن،
تەقى ئالۇ ئەسھابى خىلى ئوچۇن.
بۇ ئاسىيۇ مۇھەررەمكى دەرماندادۇر،
باشىدىن ئاياق بەھرى ئىسياندادۇر.
دەمى خالى ئەرمەس گىنە ئەتمەيىن،
ئەمەل نامى سېنى سىيا ئەتمەيىن.
ئىنايەت قىلىب تارتىب ئول ۋەرتتىن،
سالىب كوڭلىگە زەۋق ئىلە شەۋق ئوتىن.
قىلىب ئۇز تەرىقەڭدىن ئاگاھ ئانى،
گۇنا يولدا قويما گومراھ ئانى.
ھاياتىدا جاننى ئاگاھ قىل،
بارۇرىندا ئىمانىنى ھەمرا قىل.

داستان تامام بولۇب ئەڭا جاھاننامە ئات بولغانى ۋە تارىخ فوروخەندە بولغانى

كەل ئى مونشە ئسى تەبسۇ روشەن نەھاد،
قىلۇرمەن جاھاننامەدىن خەيرىياد.
كوڭۇل لەۋھىدىن دەفى ئىتتىب غۇسسەنى،
قىلۇرمەن تامام ئەمدى بۇ قىسسەنى.
بۇ ئول قىسسە ئەردىكىم ئول ھەم نەشىن،
قىلىب ئەردى كوڭلۇمنى كورگەچ ھەزىن.
مۇڭاپىق كورۇب ئانى ئوز ھالىمە،
مۇناسىب كورۇنۇب ئوز ئەھۋالىمە.
خىيال ئەيلىدىم ئەرسە تەقەررىب ئىلە،
بۇ چاغلىق ھىكايەت تەرتىب ئىلە.
تىزىلدى كىلىب نەزمە سۇلكىن تۇتۇب،
تامام ئولدى بۇنيادىدىن يىل ئوتۇب.
ئەنىڭ ئوچۇن ئانداغكى دوۋران غەمى.
سالۇر ئەردى ھەر ساڭى ھەر بىر دەمى.
كوڭۇل جەمى ئەرمەس ئەردى ئەييامدىن،
كى نۇش ئەيلەسام ئەردى بۇ جامدىن.

تاپىب خىلۋەتى گاھۇ بىگاھدا،
كىچەلەردە ئەكسەر سەھەرگاھدا.
بولۇب پۇرسەتىم گاھى پىشۇ ئونار،
خىيال ئېتتىم ئولغايدىبان يادكار.
يىل ئات ئەردى ماچىن تارىخدا،
رەجەب ئاي فۇرخەندە تارىخدا.
تۇگەتتىم جاھان مېھنەتى غۇسسەسىن،
قىلىب نەزمە بىر داستان قىسسەسىن.
جاھاننامە قويدۇم ئانىڭ ئاتىنى،
دىدىم چۇن ئۇنىڭ ھالۇ ھالاتىنى.
مەشەۋۋەش ئىدى كوڭلۇم ئول ھالدىن،
چۇ ئەيتۇر ئەردىم ئوتكەن ئەھۋالدىن.
سوزومدە قۇسۇرى بولوب بىلىسلەر،
كەرەم ئەيلەپ ئەسلاھىنى قىلىسلەر.
سالاھ ئىچرە سالىم توتۇب مۇتتەسىل،
نەبى روھى ئولغاي ئولاردىن بەھىل.

لۇغەت

ئا

ئاشۇفتە — پاراكەندە، پەرىشان
ئاسار — خەۋەر، ئۇچۇر، ئالامەت
ئافاق — ئۇستۇن
يەئنە — قائىدە ـ يوسۇن

ب

بىرون — تاشقىرى، سىرت
بال — قانات
بىھەمدىللا — خۇداغا شۇكرى
با — بىلەن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بۇتۇر بۇ قېتىم
بەرگەزىدە تاللانغان
بەرھەم ئارىلىشىپ كېتىش
بەزور كۇچ بىلەن
بەد خۇۋاھ يامان نىيەتلىك
بەسار كوكۇلدە كورۇش، كورۇش
بۇنياد ئاساس، ھۇل، سەۋەپ
بىيەك بىر، بىر قېتىم، بىر مەررە
بىسەر باشسىز، باشلىقسىز
بودى بولغان ئىدى
بىگىزەند تاللانمىغان
بەگىلە نارازىلىق بىلەن
بەھبۇدۇم بارلىغىم

ت

تەقى تېخى، يەنە
تابۇغى ئايىغى ئاستى، بوسۇغىسى
تەپلىك سەۋىبىك، تۇپەيلىك
تەبۇقچى تاۋاقچى
توپقال كوپچىلىك
تەپەررۇج سايادەت قىلىش
تەقەررۇب يېقىنلاشماقنى ئىزلەش
تەسلەم بويسۇنغان
تەرانشى تاراشلىغۇچى، تاراشلىغان
تەفەھھۇز ئويلاپ كورۇش
تۇند ئاچچىق، تەنتەك، ئالدىراڭغۇ، توسۇن
تىشە كەكە، پالتا

چ

چابۇك چاققان، تېز
چۇمچە چۇمۇچ

خ

خەس ئەخلەت

خازان	كۆز پەسلى، غازاك
خاكدان	ئىستىقامەت ئورنى
خۇنابە	قانلىق، قانغا ئارىلاشقان
خىشان	ئۇرۇق تۇققانلار
خالىق	ياراتقۇچى
خەير	ياخشىلىق
خۇد	ئۆزى، پەقەت، يالغۇز

د

دۇرۇن	ئىچكىرى، ئىچى
دىگەر	يەنە، قايتا، باشقا، ئىككىنچى
دىلگىر	دىلى چىگىلگەن، رەنجىگەن
دىرىنەسال	مۇشۇ يىلدا
دىشۋار	قىيىن، ئېغىر هال، مۇشكۇلچىلىك

ر

رىسالەت	ئىبەرتىلمەك، ئىبەرتىلگەن
رىز	① توكۇلگەن، پارچە؛ ② قۇم، تاش
رىبا	جازانە
رەبات	دەك، لەنگەر، ئوتەك
رەي	ئوي - پىكىر، مەيل، ئىختىيار
روي نىياز	هاجەتمەن، هاجەتنى بايان قىلىش
رەۋ	يۇز، ماڭغان

ز

زەرىپ	هۇشيار، ئەقىللىق
زۇل جالال	كاتتىلىقنىك ئىگىسى
زەرف	سارغايغان

س

سانا	ماختاش، مەدهىيىلەش
سەبزە	يېشىل
سەللەللاهۇ	ئۇنىڭغا خۇدا رەهمەت قىلسۇن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

سەنەندى	سەن ئەمدى
سىغار	كىچىك
سۇبۇك	يەڭگىل
سۇرۇخ	قىزىل
سەر	باش، ئۇچ
سەمەن	قىممەت باھا
سىياھ	قارا
ساكىن	توختاش، تۇرۇش
سۇراھ	قاچا
سەفەر	ئاق
سەللەم	سالامەت قىلسۇن

ش

شەر	يامانلىق
شىرىپ	ئۇلۇق
شەپقەت	مېھرىبان

غ

غۇلتان	سۇ ئۇزگەن

ف

فىرەۋى	ئەگەشكەن

پ

پەرۋەردىگار	پەرۋىرىش قىلغۇچى، تەربىيىلىگۈچى
پۇشت	ئارقىسى
پۇجۇر	گۇناھ، يامان ئىش
پىيما كىسىل	قەھرى، سۇس، ھورۇن
پۇرسەش	سوراش

ق

قوموق پەنلەر	تۇرلۇك پەنلەر، بارلىق پەنلەر
قەرشۇ	ئالدىغا چىقىش

قەۋى	كۆچلۈك

ك

كبار	چوڭ
كەرىمان	سەخىلەر
كەشت	ئايلىنىش، ئۇزگىرىش
كەسى	ئادەم
كەشۇر	دۇنيا

گ

گىر	ئىگەللەش، قولغا كىرگۈزۈش
گەزىن	ئىلغانغان، تاللانغان

ل

لۇتفى	مۇلايىملىق

م

مەتائى	نەرسىلەر
مۇتتەسىل	دائىم، توختىماي
مۇئەززىم	ئۇلۇق، كاتتا
مۇلازىم	خىزمەتچى
مەۋجدار	ئورلىگەن، ئورىكەشلىگەن
مۇستەفا	تاللانغان، ئىسىل، ئەڭ خىل
مۇسنەد	تەخت

ن

نىيزە	ھەم، شۇنىڭدەك
نەشىن	ئولتۇرغان
نەرەم	ئۇششاق، يۇمشاق
نەۋجۇۋان	ياش يىگىت، بالاغەتكە يەتكەن ياش
نەشۋە	كورۇنەرلىك، گۈزەل
ناغۇ	نىمىشقا

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولياز

نىشە	چاققان
نىسان چاغى	ئەتىياز ۋاقتى

ئو — ئۇ

ئۇفتار	چۈشتى، يىقىلدى
ئوكسۇك	تۇل ئايال
ئول	بول
ئولھەز	ئۇ چاغ، ئۇ ۋاقىت

ۋ

ۋىردى	ئادەت، ئوقۇپ ئادەتلەنگەن ۋەزىپە
ۋالەئى	ئاشىق، سەرگەردان

ھ

ھەيدەر	شامال، ئارسلان، باتۇر
ھەم تەسلەم	ئوزئارا يۇز كورۇشۈش
ھەسبۇھال	ئوزىگە لايىق، قەدىر ئەھۋال
ھەرف	گەپ ـ سوز
ھەشەم	ھەشەمەت

ئە

ئەۋساب	سۇپەتلەر
ئەستەغفىرۇللا	خۇدادىن گۇناھىمنى تىلەيمەن
ئەننۇ ـ تىشە	ھەرە، كەكە ـ پالتا
ئەلەيھى	ئۇنىڭغا

ئى

ئىبنى	بالىسى، ئوغلى
ئىلىكلىماسا	يىتىلمىسە، باشلىمسا
ئىھتىماد	ئىشەنگەن، يولەنگەن